

blanda

PUBLICACIÓ DE L'ARXIU MUNICIPAL DE BLANES

NÚMERO 21
BLANES - ANY 2018

Reflexió

Homenatge a Josep Fontana, mestre d'historiadors (1931-2018)

“Pensar que només hi ha una pauta explicativa i una única resposta a la complexitat de relacions que es plantegen en el món real és una conseqüència de la linealitat de les històries que s’elaboren per a l’ús públic, o polític, amb finalitat d’explicar que no hi ha res més que un camí racional que és el que porta a l’ordre establert que suportem”.

Josep Fontana

L’ofici d’historiador (Editorial Arcàdia, 2018)

Crèdits

Portada:

Pallers i Sant Joan. Blanes. 1947.
Núm. Reg. 48.708

Fons Josep Maria Julià i Gabarró
(Manresa, 1906 – Barcelona, 1989),
pintor i fotògraf amateur.

Donació del col·leccionista Jordi Bru
de Sala

Edita: Ajuntament de Blanes - Arxiu Municipal de Blanes (AMBL)

Polític responsable: Mario Ros Vidal

Coordinació i textos: Antoni Reyes Valent i Aitor Roger Delgado (AMBL)

Maquetació i impressió: Indústria Gràfica Montserrat

Dipòsit legal: Gi-1126-98

Assessorament lingüístic: Oficina de Català de Blanes (Elisa Sola)

Disseny logotip Arxiu: Pepe Álvarez

Mapa de contraportada: Anna Palmada (Geògrafa)

Blanda es pot adquirir a l’Arxiu i a les següents llibreries: Llibresca, Espigulé, Katy, Laia, Enric, La Plantera, Costa Brava, RB3, Sant Jordi, Eventia Press i Ça Trencada.

Agraïments: Fèlix Bota, Jordi Bru de Sala i Miquel Pujadas

Preu: 10 euros

* Els articles signats són responsabilitat de les persones que els signen. Les opinions que s’hi expresen no reflecteixen necessàriament el punt de vista dels editors de la publicació.

PRESENTACIÓ

Presentació de l'Alcalde	07

RECERQUES I BIOGRAFIES

01. Pau Pallarès Petits retalls de tota una vida: Josep Maria Jubany i Arnau	11
02. Aitor Roger Cartes i llibres de la resistència: el llegat de Benet Ribas	23
03. M. Àngela Sagrera El Cant de l'Àngel	45

DOSSIER JOSEP BOTA-GIBERT

00. Fèlix Bota i Toni Reyes - La cultura com a eix vital	77
01. Maribel Almagro i Anna Garriga - Pla de lectura en veu alta	78
02. Vicenç Altaió - Fetitxes, aprenentatges i subversions en l'Era del Coneixement	80
03. Neus Baltrons - En Pep	86
04. Francesc Bernat - De professor a professor	87
05. Fèlix Bota - Entrevista a Iolanda Arboleas	89
06. Fèlix Bota - Entrevista a Quim Alum, un amic de la infantesa	91
07. Pietat Casadevall - Recordant Josep Bota	96
08. Anna Codony - Au va, feu un cop de cap, compreu aquest Ferreira	99
09. Josep Comas - La meua relació amb Josep Bota	107
10. Ricard Ferrer - In memoriam Josep Bota i Gibert	108
11. Esteban Gutiérrez - Amic meu	109
12. Dolors Iborra - L'inspector Josep Bota	112
13. Xavier Lluna - El que és veritablement essencial: llegir i escriure	113
14. Salomó Marquès - Els meus records d'en Josep Bota-Gibert	116
15. Antoni Puigverd - Elogi d'un home deferent	121
16. Joan Sureda - Militants socialistes i poetes	124
17. Pep Vila - Dues versions catalanes d'una oda d'Horaci, signades per Josep Bota-Gibert	126

NOTÍCIES DE L'ARXIU

Donacions	132
Notícies de l'Arxiu	137
Breus	142
In memoriam	146

BIBLIOGRAFIA

Publicacions blanenques	150

Salutació

Es defineix com a memòria la facultat per la qual els records, propers o llunyans són enregistrats, conservats o fins i tot restituïts. Pel simple fet de parlar de la revista *Blanda*, com a publicació de l'Arxiu Municipal, se suposa que ja estem parlant de memòria, de la història del nostre poble i de tot el que, d'una manera o altra, hi pot estar relacionat.

La memòria és la font bàsica del pensament. Ens permet dotar de significat el nostre entorn, ens permet alimentar-nos dels records i construir les nostres emocions. Parlem del que ens fa créixer com a éssers, el que ens fa realment humans i, per tant, del que ens permet acumular experiència, saber i coneixement.

La revista que teniu a les mans és un magnífic exemple de memòria. El dossier Pep Bota és un veritable manual de record, pensament, coneixement, saber... Tot enfilat amb una sèrie d'articles de gran interès. Les altes recerques ens parlen també de la memòria i de pensament, d'altres il·lustres blanencs o de tradicions profundament arrelades a la nostra vila. Aquesta nova entrega de la revista, tot i ser una mica diferent de les anteriors, dona volada al projecte bàsic de l'arxiu: gratar en la nostra història a partir del que són i han estat els blanencs, un cúmul d'història per descobrir.

Mario Ros. Alcalde de Blanes

RECERQUES I BIOGRAFIES

Pau Pallarès

**Petits retalls de tota una vida:
Josep Maria Jubany i Arnau**

Aitor Roger

**Cartes i llibres de la resistència:
el llegat de Benet Ribas**

M. Àngela Sagrera

El Cant de l'Àngel

01

Petits retalls de tota una vida: Josep Maria Jubany i Arnau

per Pau Pellarès

Dintre la meva ignorància intentaré transmetre totes aquelles converses, i alguna discussió sempre amigable, que hem tingut en el transcurs dels anys, en Josep M. i jo. He pogut anar lligant caps de tot el que hem parlat, i no ha estat gens fàcil, perquè ell sempre va fent saltirons, d'un punt se'n va cap a un altre molt diferent i cal pescar el que vol dir. Parlem dels bons records que conserva, i d'aquells que no ho són tant, d'aquesta persona que m'ha fet partícip al seu costat de totes aquelles experiències que li ha tocat viure, moltes d'elles gens fàcils.

Pau Pellarès

Tot i no ser una persona nascuda a Blanes, crec que la gran majoria dels nostres vilatans la coneix, pels anys que fa que hi viu i per el seu tarannà de botiguer al carrer Ample.

En Josep M. és un home que va néixer a Santa Coloma de Farners el dia 3 d'abril de l'any 1915. De petit és un noi com qualsevol altre. Passa la seva infància entre el col·legi i els jocs fins que als 12 anys comença a treballar com a aprenent de botiguer.

L'esclat de la Guerra Civil li trenca, en principi, la possibilitat de continuar treballant i aprenent l'ofici de botiguer. Pel juliol de l'any 1936 marxa a França a peu, pels Pirineus, com molts d'altres, on s'hi estarà tota la guerra.

En finalitzar la guerra, retorna a Espanya i és cridat a fer el servei militar, a Ciudad Real. És un temps llarg, trist i feixuc del qual no vol parlar gaire, són mols els interessos particulars que surten a la llum i en moltes ocasions no fan res més que trencar les unitats familiars.

En acabar el servei militar, comença una altra etapa de la seva vida, potser la més important. Retorna a Santa Coloma de Farners a la botiga de l'oncle Salvador durant un temps, però el seu tarannà inquiet el mou a obrir-se nous horitzons.

Tot i que els temps que corren no són massa bons, a Santa Coloma no s'hi sent bé, s'ofega i, per tant, comença a visitar nous espais i poblacions sempre amb vista a començar una nova vida, un negoci propi, que no depengui de ningú, que ell mateix sigui el seu mestre.

Les poblacions de la costa li criden l'atenció i entre elles Lloret i Blanes són les principals. Està indecís, però finalment tria Blanes com a lloc per muntar el seu negoci. Així començarà una nova vida, amb l'ajut d'altres persones, que li proporcionaran tot el calgui per pujar el negoci.

Després de casar-se ja no treballarà sol; això sí, ell és qui ho porta tot i, sense cap mena de comptable, la feina se la fa ell mateix. L'any

1948 neix el primer fill, una noia, i dos anys més tard, el 1950, naixerà el segon fill, que també serà una noia. La tercera, una altra noia, neix l'any 1958.

Recordar totes aquelles vivències viscudes, dies feliços en recordar la carrera eclesiàstica del seu germà, veure créixer les seves filles i formar una família, el naixement dels nets, els casament d'aquests i el naixement dels besnets.

També els dies de tristesa quan ens deixa un ésser estimat com els pares, els germans i el que més ha sentit, el de la dona. En Josep M. no pot fer-se la idea que ja no la veurà més, i pensa contínuament amb ella, la persona que més ha estimat.

Ara, als seus 103 anys, només li queden els records d'una vida, la seva vida, que com d'altres, no ha triat de viure-la i no sap fins quan.

Com ja he dit abans, en Josep M. neix a Santa Coloma de Farners el dia 3 d'abril de 1915 a

“can “Caganissos”, al carrer Centre núm. 13. És una casa de lloguer de tres pisos amb un pati on hi ha el galliner, un pou i la comuna, a més del suro que es fa servir per al treball. En Josep M. és el segon dels quatre germans. En Narcís, el gran, seguirà la carrera eclesiàstica; en Juanito, que va morir de petit, ell, en Josep M^a, i la Conxita, que és la petita. Els seus pares van ser en Francisco Jubany Planas i la Dolors Arnau Ametller. El seu pare, en Francisco, era taper. Parlant amb en Josep M., encara recorda els pans de suro que hi havia al pati de casa seva per preparar-los i fer els taps, així com la mola utilitzada per polir-los. A més d'això -m'ho ha repetit moltes vegades-, el pare tocava el flabiol a la cobla Farners i, ho va fer durant força anys. També treballava com a representant d'assegurances de La Catalana. La seva mare es dedicava a planxar la roba de diferents cases del poble, així com de la gent de Barcelona que estiuejava a Santa Coloma.

Comença a l'escola dels “Hermanos de las Escuelas Cristianas” de Santa Coloma. Tot i que no li agrada massa estudiar, ni tan sols anar a

► En Francisco Jubany Planas i la Dolors Arnau Ametller, pares d'en Josep Maria

col·legi, ho fa fins als 12 anys. El seu joc predilecte és el futbol, i molt sovint se'l pot veure amb els genolls pelats i les espadenyes trenca-des, cosa que li representa alguna escridassada quan arriba a casa.

La primera feina que va tenir en Josep M., als 12 anys, va ser repartir la roba que la seva mare planxava per les diferents cases.

Però potser la més important i la que més li va agradar, va ser entrar, com a aprenent, a la botiga de roba del seu oncle Salvador on va fer tot l'aprenentatge de botiguer, a més d'aprendre a tallar camises.

Als 18 anys marxa a Barcelona i comença a treballar en una botiga de confecció per a homes del carrer de la Boqueria núm. 33-35. A poc a poc comença a despuntar entre els altres empleats i és molt ben considerat per part dels propietaris d'aquesta botiga. Moltes de les clientes només volien ser ateses per ell. En la seva estada a Barcelona viu en una habitació llogada, no recorda on era.

En esclatar la Guerra Civil detenen al seu pare i el porten a la presó de Montjuïc. El motiu no és altre que tenir un fill, en Narcís, que està estudiant al seminari de Barcelona i no el troben. La mare ha de fer diferents viatges a Barcelona per veure'l i portar-li menjar, sempre amb el neguit de no saber si el veurà o ja serà mort, fins que poc temps més tard el posen en llibertat. Mentre dura aquest episodi, en Narcís comença el seu pelegrinatge cap a l'exili, primer resta amagat a casa de la tia Conxita, a Cassà de la Selva i, per evitar que el trobin, va canviant de llocs fins que, arribat el moment, pot passar a l'Espanya nacional.

Mentre passa tot això, a en Josep M., amb 21 anys, el criden a files, però de l'Ajuntament avi-

sen als pares que si es presenta l'empresonaran o bé el mataran. Vista la situació, juntament amb altres joves de Santa Coloma, entre ells el que serà en el futur el seu cunyat, decideix marxar cap a França. Marxen de Santa Coloma de bon matí amb el tren cap a Girona, simulant que van a incorporar-se a files, i des de la capital comencen l'aventura, com tants d'altres varen fer. Amb l'ajut d'un dels molts guies que hi havia comencen, primer amb els mitjans de transport que poden i després caminant fins haver passat a l'altre costat dels Pirineus. Havent pagat la quantitat acordada, el guia els deixà tots sols sense saber on anar.

Arribat a aquest punt, decideix marxar cap a l'interior fins a Privas de La Ardèche, on, després de passar per moltes dificultats, aconsegueix entrar a treballar en una fàbrica tèxtil. La feina és la pitjor de totes, escombrar, fregar i netejar, tot allò que els francesos no volien fer i, per tot això només guanya per poder pagar el menjar i el dormir. A poc a poc i amb el seu tarannà de sempre la feina comença a canviar, ja no està netejant, comença a portar les màquines i cobra un sou, fins que cap al final ja és l'encarregat de la fàbrica i s'ha guanyat l'estima dels amos, que li ofereixen un sou més alt i una casa.

Aquí coneixerà gent de Blanes, com el germans Boix, en Farigola, en Pau Baltrons, la majoria pescadors que havien decidit el mateix que ell i que anys més tard, en arribar a Blanes, es trobaran i comentaran totes aquelles misèries viscu-des durant aquells anys d'exili.

En finalitzar la Guerra Civil, en Josep M., sempre en contacte amb el seu germà Narcís a Espanya, que va ser ordenat sacerdot el 30 de juliol de 1939, li pregunta per carta si és el moment de tornar, però el germà li diu que encara no l'és i que ja l'avisarà.

◀ Document d'alta de la botiga. Contribució Industrial (AMBL)

No passa gaire temps quan el germà li comunica que ja pot tornar. En Josep M. s'ho pensa una mica, ja que les condicions que li fa el seu cap són molt bones, però escolta al seu pare i torna cap a Santa Coloma.

En arribar, es posa a treballar a la botiga del seu oncle, en Salvador, la mateixa botiga de roba on va començar a fer el seu aprenentatge.

Als pocs dies el criden per fer el servei militar i el destinen a Ciudad Real, on s'hi estarà dos anys. Sap llegir i escriure. Per tant, la seva tasca serà ensenyar a altres soldats el que sap.

Hem parlat molt poc d'aquesta època i sempre que li trec el tema en fuig, prefereix no parlar-ne gaire. Això és tot el que vol recordar i prefereix deixar-ho tal com està. Per ell és una part de la seva vida llarga i trista, molt trista i feixuga, plena de rancúnies i d'odis.

Quan acaba el servei militar, retorna als seus orígens, això vol dir a Santa Coloma. L'oncle Salvador ja l'espera. Com a home inquiet que

és, aquesta feina li queda petita, no l'omple, necessita nous horitzons. No tarda gaire a voltar pels pobles de la costa mirant i buscant el que millor s'adapti a les seves idees, i ben aviat té fixada la seva situació, només ha de triar entre dues poblacions, Blanes i Lloret.

Després de molt pensar es decideix per Blanes. El motiu, ni ell mateix ho sap ben bé, potser per l'augment d'habitants degut a la fàbrica, (SAFA) que no deixa de contractar gent que arriba de tots els racons d'Espanya o per pura intuïció; la qüestió és que la decisió està presa i no pensa canviar.

Amb les idees clares, parla amb el seu oncle Salvador i li fa saber els plans que té tot demanant-li consell de com pot fer-ho possible. El seu oncle li dona tot el suport i, a més, el finançarà amb tot el que pugui per començar. Arriba a Blanes i troba una habitació de lloguer a ca la Rosita Roch Gelabert, on hi menjarà i hi dormirà. Les tertúlies, després de conèixer-la i fer-se molt amics, les farà a casa de la Quimeteta "Taiaciús". Les xerrades són llargues i distretes,

com de vells coneguts. Passat un temps, i posant-se d'acord amb la Rosita, lloga els baixos de la mateixa casa on té la intenció muntar la botiga. Fa les obres pertinents, abans hi va treballar un ferrer per deixar-ho tot net, i munta la botiga. Estem parlant de la casa situada al carrer José Antonio, avui Ample, núm. 16, que és, després de 75 anys, el lloc on continua la mateixa botiga. Són molt poques les botigues de Blanes que poden dir el mateix.

L'1 d'abril de 1943 es dona d'alta al carrer de José Antonio núm. 16 una botiga de gènere de Punt, essent-ne el llogater el senyor Josep M. Jubany i Arnau. En aquest moment té 28 anys, amb moltes ganes de lluitar i tota una vida per endavant. La feina no li fa por, treballa molt i sol per tirar endavant la botiga: ell s'ho porta tot, no necessita cap comptable, els números els fa ell.

No veu mai l'hora per tancar i sempre està a punt per ajudar els més necessitats fiant-ne les compres que fan i, anotant en una llibreta els diners que poden donar setmanalment, és molt meticulós. Sempre té a punt aquell somris als llavis per a aquelles persones amb més problemes. En definitiva, és un bon botiguer i, per què no, un molt bon partit per a totes les joves del poble.

Però en Josep M. té el pensament en un altre lloc, amb una persona que coneix i que no és al seu costat. Es tracta de la Carmen, una jove de Cassà de la Selva que ja

coneixia i, tal com m'havia dit en les diverses xerrades que havíem fet: "d'ell m'agrada tot menys les cames", són els raonaments d'una persona enamorada, que estima i, potser, no sap com dir-ho. De tota manera, em comenta, que aquests temes són molt personals i ningú n'ha de fer res.

En els anys de la seva joventut, quan et prometies amb una noia sempre portaves el "sar-

▼ *En Josep Maria Jubany i la Carmen Abellí, de solters*

▲ *En Josep Maria i la Carmen el dia del seu casament*

▲ *Els pares dels nuvis, la família Jubany – Arnau i la família Abellí – Parleris*

gento” al darrere, i pobre de tu si gosaves tocar-li ni que fos la mà, no podies fer res, sempre senties al darrere teu com algú estosesgava. Festejar en aquelles èpoques volia dir passar-se quatre i fins i tot cinc anys amb la xicoteta passejant i parlant, també al ball però

sempre amb una distància prudencial que et marcava la mateixa societat; no és com ara, que és una disbauxa i tothom fa el que vol.

En Josep M. m’ha comentat en alguna ocasió que “els diumenges me’ls passava al tren, ja et pots imaginar el trajecte en tren des de Blanes fins a Cassà de la Selva, amb el canvi de tren a Massanet. A més del temps, el fum. Tota una odissea! Com aquell qui diu, quan arribava ja era l’hora de tronar cap a Blanes, però era un temps molt ben aprofitat i em servia de moral per començar una altra setmana”.

La botiga tirava molt bé, les vendes eren bones i molt aviat va poder tornar al seu oncle Salvador tot el que li havia deixat per muntar-la, tot i que varen ser uns anys de feina dura, i llargs, però profitosos, que varen servir per posar-se al dia.

Net de deutes, ara era el moment de casar-se, tot i que primer ho havia de preguntar a la xicoteta, explicar-li els seus plans i que marxarien a viure a Blanes, lloc on, com ja sabia, tenia el seu negoci i, per tant, seria on haurien de viure.

Després de quatre llargs anys de festejar, el dia 13 de novembre de 1947, en Josep M. i la Carmen es casen a la parròquia de Sant Martí de Cassà de la Selva.

La festa serà íntima i familiar, tal com es feia en aquells temps. Només hi assistiren els pares i els familiars més propers. El viatge de nuvis va ser a Mallorca, una estada intensa a les Illes de quatre dies.

De retorn a Blanes, viuran en una casa de lloguer d’en Pere Canaleta, a prop de la botiga, al carrer de la Riera núm. 57, al primer pis. Te-

▲ *Les germanes Concepció, Maria Dolors i Maria Carmen Jubany Abellí*

nen com a veïns a la família Carles dels quals en Josep M. guarda molts bons records. En Josep M.^a i la Carmen el dia del seu casament.

Per al matrimoni comença una nova vida, ara en Josep M. ja no està sol a la botiga, hi treballen tots dos. Són hores intenses i, com sempre, sense mirar l'horari. Fins hi tot, es podria dir que hi viuen, sempre amb la mateixa alegria atenent i fent-la petar amb tothom. L'alegria de la nova família augmenta en saber que molt aviat naixerà el primer dels fills. Ara amb aquesta bona notícia la família ha de treballar més, seran un més i per tant s'han de mirar les coses d'un altra manera, han de començar a preveure i pensar en un futur, tot i que encara llunyà.

Els dies passen molt ràpidament i sense adonar-se'n arriba el 31 d'octubre de 1948 que neix, a casa, el primer fill de la família, és una noia i li posaran per nom Concepció. En Josep

M. torna a estar sol a la botiga. Quan la petita té un any, entra a casa la Montserrat, una noia de 9 anys que, tot i que va al col·legi, serà un gran ajut per a la mare i per a la feina de la casa. D'aquesta manera, podrà donar un cop de mà a la botiga.

No passarà gaire temps, dos anys, en què la família torni a augmentar. Serà el dia 9 de juny de 1950 que naixerà el segon fill. També serà una noia que portarà per nom M. Dolors. Tot i estar contents, no és el que esperaven. Amb dues criatures petites, tot i tenir la Montserrat a casa, la cosa és més complicada, la mare no pot estar a la botiga tot el temps que voldria, però és molta la feina que hi ha a casa. Altra vegada és en Josep M. qui ha de fer mans i mànegues per portar la botiga, però tira endavant.

Les noies van creixen molt bé i el negoci també funciona, tenen molta feina a la botiga i a casa amb l'ajut de la Montserrat la cosa millora molt. Les noies comencen al col·legi i el matrimoni tornen a estar junts a la botiga, la feina és més portadora. D'aquesta manera passen uns quan anys fins que, inesperadament, han d'augmentar una altra vegada la família. Arribat el moment, el dia 3 de juny de 1958 neix la tercera filla.

Degut al naixement de la tercera filla, que portarà per nom M. Carmen i tot i tenir l'ajut de la Montserrat, els pares prenen la decisió de portar les altres dues filles a casa dels avis durant una temporada. I així ho fan, la Concepció, la primera filla, la porten a Cassà de la Selva, a casa l'avi Faustino, i pel que fa a la M. Dolors, seran els avis paterns, en Francisco i la "baba" Lola, a Santa Coloma, els qui la cuidaran. Totes dues aniran al col·legi i estaran un curs sencer fora de casa.

D'aquesta manera la mare, amb l'ajut de la Montserrat, tindrà una mica més d'autonomia, no patirà tant per les altres dues noies sabent que estan molt ben cuidades, tot i que les troba a faltar molt.

Quan les dues germanes retornen a casa, es troben que la seva germana ja gairebé camina i per elles no és altra cosa que una joguina nova.

Els anys van passant i les dues noies més grans, tot i estudiar, quan arriba l'estiu el pare treu unes parades al carrer, al davant de la botiga, especialment per a elles. Són els anys del turisme, la feina va molt bé i s'ha d'aprofitar.

L'any 1964 la família Jubany es canvia de casa. Després de viure de lloguer, en una casa no massa gran, veient que la família ja s'ha fet gran, compra un terreny als Massans i tot seguit edificarà la que serà la nova casa, un lloc espaiós i solellós.

Arribat fins aquest punt, seria de justícia fer un petit incís per comentar, molt per sobre, la vida del germà d'en Josep M., en Narcís.

En Narcís Jubany i Arnau neix a Santa Coloma de Farners el dia 12 d'agost de 1913. Ja de petit s'interessa per la vida eclesiàstica i comença els seus estudis al Seminari de Barcelona. Durant la Guerra Civil és perseguit i aconsegueix amagar-se a casa de la seva tia Conxita, a Cassà de la Selva. Va canviant de lloc, sempre amagat, fins que un temps més tard pot retornar a l'Espanya nacional.

▲ En Narcís Jubany i Arnau, Bisbe de Girona

Ordenat sacerdot el 30 de juliol de 1939, és destinat com a vicari a Piera. Al cap de poc temps l'envien a ampliar els seus estudis a la Universitat de Comillas, on obté el doctorat en Dret Canònic.

Posteriorment, ingressa a la Universitat Gregoriana de Roma, on es doctora en Teologia. Fa de professor de Dret Canònic al Seminari de Barcelona.

Canonge de la Catedral de Barcelona, el dia 24 de novembre de 1955, és nomenat bisbe auxiliar de Barcelona i l'any 1964 bisbe de Girona. Participa molt activament en el Concili Vaticà II. Algunes de les seves intervencions varen ser decisives en el grup de pares conciliars progressistes. Fruit d'això no li faltaran els problemes amb les autoritats franquistes a raó d'unes paraules seves a la festivitat de Corpus de l'any 1969.

A finals de l'any 1977, fou nomenat arquebisbe de Barcelona substituint D. Marcelo. I

després de la campanya “Volem Bisbes Catalans” és nomenat cardenal papal pel Papa Pau VI el dia 5 de març de 1979.

Accepta la dimissió de la seu barcelonina el 23 de març de 1990. L'any 1991 fou guardonat amb la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya. Ja fora de tota activitat, es reclou a la residència dels Germans Camils de Barcelona on esperarà, de manera senzilla i humil, que arribi la seva hora, que fou el dia 26 de desembre de 1996. Les seves restes reposen en la Capella de la Mare de Déu de l'Alegria de la Catedral de Barcelona.

Fet aquest incís, per mi necessari, retornarem al punt on ho vàrem deixar. La família ja viu als Massans, a la casa nova, i molt aviat les dues germanes grans, després d'haver estudiat durant uns anys a Barcelona, començaran a treballar a la botiga, mentre la petita continua amb els seus estudis i, amb els anys, farà magisteri a Girona i començarà a treballar al Col·legi Sagrada Família de Blanes, lloc on a dia d'avui encara exerceix.

L'any 1962, el mes d'octubre, una forta tempesta de pluja i vent fa que la Riera surti de mare i inundi molts dels carrers de Blanes,

▼ *La botiga de can Jubany al carrer Ample*

entre ells el carrer Ample, l'aigua entra a les botigues i malmet molts dels productes que hi ha. La botiga d'en Jubany no es salva d'aquesta desgràcia i les pèrdues són quantioses, molts dels articles s'han de llançar, tots tacats pel fang i l'aigua bruta.

La vida sempre ens fa pensar en aquells éssers estimats que ja no hi són, en el dia que varen marxar. Ho recordes sempre, com si hagués passat ahir: "El dia 24 d'abril de 1967, mor en Faustino, el pare de la meva dona i, un any més tard, ens deixa el meu pare, en Francisco, el dia 31 de maig de 1968".

Els anys passen volant i les noies, la Concepció i la M. Dolors, aquesta més esbojarrada, ja comencen a parlar de formar una família. Tot i que encara tardaran un temps, la primera de fer-ho serà la Concepció, que es casarà amb en Carlos Tassi i tindran un fill, en Francesc. La que segueix, la M. Dolors, ho farà amb en Josep Valls i d'aquesta unió naixeran tres fills, l'Anna, la Cristina i en Xavier, i la més petita, la M. Carmen es casa amb en Sebastián López i tindran dos fills, l'Albert i l'Anna.

Una altra sotragada sacseja la família, el dia 13 de gener de 1988 mor la mare d'en Josep M., la "baba Lola". La tristor d'aquest pèrdua no deixa de costat l'alegria que senten en veure com creixen els nets, sis en total, que per a ells són una joia. Però això també vol dir que tots dos, En Josep M. i la Carmen es fan grans i ja han deixat el comandament de la botiga a les dues filles. Ells només hi van de visita i a fer-la petar amb alguns clients que coneixen, tot i que en Josep M. encara és el qui porta tota la comptabilitat.

En finalitzar l'any 2015, el 31 de desembre, la M. Dolors, en arribar l'edat es jubila i dei-

xa la botiga. Són molts els anys que hi ha treballat i ha vist com la pujava. Des d'ara a la botiga hi treballaran la Concepció i el seu fill, en Franc, que va començar anys enrere a conèixer tot el tarannà del negoci i que serà la tercera generació que la portarà.

A poc a poc, les persones que tant estimem ens deixen, ara el dia 23 de febrer de 1991, és la Conxita, la mare de la meva dona és la que marxa. Però dintre de les desgràcies sempre hi trobarem una llum, per molt petita que

▼ En Josep Maria Jubany i Arnau a la botiga

sigui, que ens farà veure les coses bones de la vida.

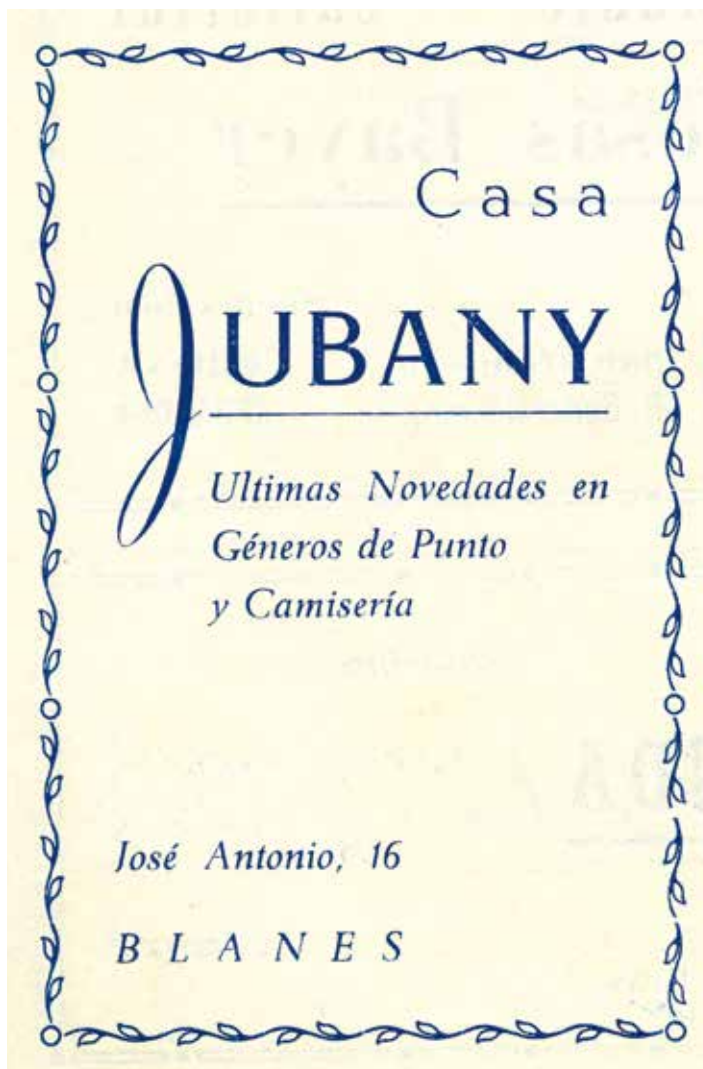
Com és llei de vida, els nets comencen a formar les seves famílies. La primera que ho fa és la Cristina, que forma parella amb l'Ovidi i tenen dos fills, en Roger i la Laia. Després ho fa en Xavier, que es casa amb la Mar, i de moment no tenen fills. Fins ara l'últim és l'Albert, que contrau matrimoni amb l'Eva i han tingut una noia que porta per nom Noa.

“Amb el pas del temps t'adones que tot el que has aconseguit en aquest a vida no té cap mena d'importància si no pots tenir el suport necessari de les persones que estimes.

La desgràcia més gran que m'ha passat i que no puc ni vull oblidar és la mort de la meva estimada Carmen. Ja farà tres anys que un mal vent se l'emportà i em va deixar sol i trist, sense l'alegria i la seguretat que ella em feia sentir. Per mi és molt feixuc i aquesta vida no té cap sentit.

Als meus 103 anys em sento sol, molt sol. Sí, tinc tres filles, sis nets i tres besnèts, i tots estan per mi, però em falta l'escalfor de la meva dona, la Carmen. Sense ella no sóc res.

Aquesta és la meva vida, potser a alguns els semblarà molt simple, però he fet sempre el que més m'ha agradat: vendre en una botiga de roba, i crec que he sabut fer-ho molt bé. De records en tinc molts més, però amb aquesta història ja n'hi ha prou”.

▲ Anunci de Casa Jubany. 1961. Programa Festa Major (AMBL)

02 Cartes i llibres de la resistència: el llegat de Benet Ribas

per Aitor Roger

“Són poques les persones que poden suportar durant tants anys la tensió d’un combat com aquest sense defallir mai. Però en Benet Ribas, d’aparença tranquil·la, era de la raça dels forts i dels irreductibles. Sempre el vaig veure impàvid sota les ventades, serè enmig dels esculls, inalterable davant les dificultats. Va sostenir un àrdua batalla contra els seus adversaris, però mai no va abdicar de les seves conviccions ni del compromís amb el seu poble.”

Narcís-Jordi Aragó (2009)

1. Un home de pedra picada

Benet Ribas Fugarolas nasqué a Blanes el 25 de març de 1908. La seva vida s’apagà el 29 de juny de 1997, als 89 anys, i va deixar un llegat immens, creiem que poc valorat.

El 1976 Benet es defineix com “un home de petita empresa, lluitant desesperadament per fer sobreviure el que amb les suors del pare i les meves he pogut aixecar – com un entrepà sacsejat pels interessos capitalistes, plutocràtics, multinacionals que fan i desfan – i nosaltres els industrials petits només som naufragats que no tenim ni audiència ni poder decisor.”¹

El president Pujol, amb motiu del centenari del naixement d’en Benet deixà escrit: “Cal dir per començar que el marc i el temps en el qual va viure li foren desfavorables. Fins i tot molt desfavorables. Perquè en Benet Ribas era molt catòlic, era molt catalanista i tenia un sentit molt agut del civisme i de la justícia.” També sabem que al president Tarradellas li agradava definir Benet com una persona “de pedra picada”.²

Benet, més enllà de seguir al capdavant de l’empresa de càrnies del pare, especialitzada en pernil dolç (la fa prosperar i expandeix el negoci de Conserves Santagana), treballà incansablement en defensa de la cultura i la llengua catalana. I ho fa al costat d’altres catalanistes compromesos, amb ideologies o propostes diferents de la seva, però fent camí units per la causa del catalanisme i la lluita antifranquista.

El matrimoni Ribas Llorens viatjà per Europa i ho aprofitava per establir contacte amb personalitats que havien marxat a l’exili, majoritàriament escriptors, però també alguns polítics. Un d’ells va ser el president Tarradellas, a la residència de Saint Martin-le-Beau, a França. Ho comprovarem a les cartes que es conserven en el seu fons personal. En una carta datada el 25 de setembre de 1976, el President ens explica com va ser aquella primera trobada amb Benet. Sabem que no va ser la darrera. Benet té davant seu un home “que viu realment la política des de la seva alta responsabilitat. (...) El seu produir-se és tan normal, que mai teniu la sensació que l’honorable Tarradellas visqui a l’exili.” Val la

◀ Premis Recvll. Any 1986. Mn. Pere Ribot i Benet Ribas. Fons Recvll (AMBL)

pena reproduir el contingut d'aquella carta ja que entre aquests dos matrimonis es va iniciar una ferma amistat que es va fer ben visible per tothom el dia que Tarradellas ve a Blanes per presidir els Premis Recvll 1980.

"(...) Fou una veritable llàstima la brevetat de la vostra visita. Em sembla, però, que la nostra conversa va demostrar a bastament una unitat de pensament i d'actitud que em plauen en gran manera.

Comparteixo els anhels que teniu a bé d'expressar-me en la vostra carta i us asseguro que tota la meva vida ha estat, és i serà sempre esmerçada al servei d'una idea que per a mi és fonamental; és a dir, impossibilitar tot el que pugui capgirar, desviar o disminuir la nostra personalitat. Tot el meu esforç està encaminat a fer més gran, més forta,

més lliure i més plena de pau i prosperitat la nostra estimada Pàtria. Rebeu, com també la vostra simpàtica muller, els nostres millors sentiments d'amistat i el desig que ben aviat ens sigui possible abraçar-nos a Blanes o al Palau de la Generalitat (...)"

Ja l'any 1978, una vegada restablerta la Generalitat, la família Ribas fou convidada a Palau. A *El Noticiero Universal* s'hi podia llegir: A las siete tuvo, en la Casa dels Canonges, la visita de Benet Ribas (...) y de su hija Maria Ribas. Varias veces los dos visitaron a Tarradellas en su exilio a Saint Martin-le-Beau. Ayer lo hicieron aquí, en Barcelona, por vez primera. Llegaron veinte minutos antes de la hora prevista para la audiència. Les vi a los dos, padre e hija, con la emoción reflejada en el rostro."³

Maria Ribas Llorens (Blanes, 1937 - 1997) jugà un paper decisiu en el manteniment i revitalització de la revista *Recvll* i els seus premis literaris. S'estimava tot allò que respirés blanenquisme. La Maria va estudiar al Col·legi Filles de l'immaculat Cor de Maria, a Olot. Se segueix formant i fa cursos per correspondència d'anglès i alemany. El 1955, amb 18 anys, ja es fa palesa l'admiració per l'obra del pare, a qui obsequià el 21 de març de 1955, diada de Sant Benet, amb un treball on aplegava les presentacions que Benet Ribas havia fet dels conferenciats Joan Triadú, Josep Maria Garrut, Àngel Marquès i Josep Maria de Sagarra al llarg del darrer any a l'auditori del Centre Catòlic de Blanes. Es formà en diferents cursos de cristianandat, com els Cursets per a Dirigents que dirigia el Dr. Roman Cortés el 1958. L'any 1963 escriu a la revista *Recvll* les "Impressions d'un viatge a Egipte", en tornar de l'expedició d'una seixantena d'alumnes de la Universitat de Barcelona. Se'n conserven dos àlbums amb les fotografies i unes precioses descripcions, que probablement

▲ Carta del President Tarradellas a Benet Ribas. 25.09.1976. Fons Benet Ribas (AMBL)

*El President Tarradellas als Premis Recvll 1980. ►
Al seu costat l'alcaldeessa Maria Dolors Oms, Benet Ribas i
Salvador Roca. Fons Recvll (AMBL)*

van ser l'embrió de l'article. La Maria va treballar a Caritas Girona en els anys que Mn. Iglesias portava una gran tasca d'acció social a la parròquia del Carme. Estava molt unida al pare i l'ajudava amb les feines de Recvll. També junts havien anat a visitar catalans a l'exili a Cuixà o Saint Martin-le-Beau, assistien als "col·loquis" que es feien a Montserrat... Treballà com a cap de secció del Departament de Presidència de la Generalitat, secretària particular dels presidents Tarradellas i Jordi Pujol. Els àlbums fotogràfics que es conserven abasten del 1980 al 1992. S'hi troben imatges del personal de Secretaria, majoritàriament dones; àpats amb les companyes de feina i el president; recepcions oficials a la Generalitat, com la dels reis d'Espanya el 1985 o detalls de com eren les oficines als anys vuitanta. També es conserven les credencials o els passis per assistir a l'Assemblea de Parlamentaris que es dugué a terme el 29 de desembre de 1978 per aprovar el projecte d'Estatut o el seguiment des de la Generalitat del referèndum de l'Estatut de Catalunya el 25 d'octubre de 1979.

La Maria fou la secretària dels Premis Recvll del 1976 al 1984 i membre del Jurat a partir del 1985 i fins que va morir.

2. El llegat Benet Ribas

La filla gran, Maria Ribas, fou qui s'encarregà d'organitzar el fons personal del pare, els papers de Recvll, la correspondència, conservar-ne la biblioteca, que va anar engrandint amb nous volums...

L'estiu de 2018 aquest llegat ha ingressat a les dependències de l'Arxiu Municipal per a custodiar-lo en òptimes condicions i posar-lo a l'abast dels investigadors. Hem d'agraciar-ne la tasca de conservació a la Dolors Ribas Llorens, la filla petita d'en Benet, i al seu espòs

Francesc Illas. La Biblioteca Benet Ribas està formada per gairebé un miler de llibres, concretament 992 exemplars, tots ells inventariats, i ocupen 77 capsos, una mica més de 8 metres lineals.

Aquest article no pretén fer cap judici de valor o anàlisi històrica de la figura d'en Benet. El que volem és posar de manifest la transcendència del personatge i donar a conèixer alguns dels documents més importants del fons, bàsicament els de la sèrie de correspondència personal i la Biblioteca, encara que en el fons hi trobem fotografies i documentació diversa sobre les activitats que va desenvolupar en molts camps: empresarial, polític, associatiu...

L'estudi d'aquest fons documental posa de manifest com la censura, les multes i suspensions, la lluita per la llibertat d'opinió, l'exili... van marcar les vides de molts dels protagonistes de la correspondència i la biblioteca

personal de Benet Ribas. Uns anys on l'exemplar de Recvll que rebia "ininterrompudament" el president Tarradellas a l'exili s'havia d'enviar "amb nom que no era el seu veritable per assegurar-ne lliurement el pas fronterer"⁴: Antònia Fernández.⁵

Veurem com alguns dels articles no passaven la censura i d'altres infringien l'article 2 de la Llei de premsa 14/1966 i eren objecte de multes. Unes multes que en un primer moment pujaven a 5.000 pessetes, però que van anar augmentant la quantia considerablement. Els documents conservats en el seu fons són una bona prova d'uns anys de fosc, persecucions i manca de llibertats on també hi havia motius per l'esperança, amb esclats de llum en forma d'articles publicats a la revista

Recvll o la creació dels Premis Literaris del mateix nom a partir de 1965. Els Premis també patiren persecució i l'autorització per a celebrar-los no arribava fins 24 hores abans, perquè sospitaven que les 300 persones que reunia aquell esdeveniment anual ho feien amb finalitats reivindicatives i no només literàries.

Com ja hem apuntat al començament, Benet s'estimava el país i la llengua. N'és una mostra l'acollida de **Francesc de Borja Moll** (Ciutadella, Menorca, 1903 - Palma, Mallorca, 1991), a casa seva, al carrer Porta Nova, durant l'estada que va fer a Blanes el filòleg l'any 1966, quan treballava en un *Altes lingüístic mariner* i havia de fer la corresponent enquesta, en aquesta ocasió a un experimentat pescador blanenc, en Salvador Torrent Puig, de ca la Tona. L'amis-

▼ Montserrat Roig guanyadora del Premi Recvll de Narració. 1970. Identitats: Josep Faulí, Benet Ribas i Francesc Vallverdú. Fons Recvll (AMBL)

▼ Premis Recvll. 1975. Identitats: Joaquim Abril, Xavier Garcia Soler, M. Teresa Garcia Pujades, Josep M. Ainaud de Lasarte i Josep Deloncle. Fons Recvll (AMBL)

tat amb Moll perdurà en el temps i en el fons se'n conserva una petita mostra: una targeta de felicitació, una fotografia en “agraïment de l'hospitalitat amb què m'acollireu pel Desembre de 1966” o la targeta per la participació de la festa commemorativa del volum 100 de la Biblioteca *Raixà*, el primer de febrer de 1975. També, del 1977, en acomplir-se el seixantè aniversari de la seva incorporació a la tasca de l'estudi i del conreu de la llengua catalana, Moll li fa arribar una targeta il·lustrada on li transmet la seva gratitud per haver-lo “acompanyat i encoratjat” en les seves empreses.

El 1968 passa una setmana a Zuric, Suïssa, on s'hi celebren els Jocs Florals, ja que en aquells anys s'havien de celebrar forçosament a l'exili. A la festa s'hi desplaçaren els mantenidors Josep Maria Castellet, Ramon Sugranyes de Franch, Pilar Vila-Abadal de Triadú (esposa del president dels Jocs, Joan Triadú, que per causes alienes a la seva voluntat no va poder assistir-hi), Josep Faulí, secretari, o Badia i Margarit, que parlà sobre Pompeu Fabra. Com a nota curiosa, el poeta Màrius Sampere – que anys després forma part activa del Jurat dels Premis Recvll – guanya la Flor Natural per *Brevíssim segon llibre del Bon Amor*. Aquells

Jocs de Zurich, amb catalans d'arreu del món, van estar marcats per la mort de l'Abat Escarré. A la crònica del Dr. Joulla (Josep Faulí) a *Tele-estel* hi ha una fotografia de l'aula on se celebraren els Jocs, plena de gent, on s'hi distingeixen Benet Ribas i la seva esposa Maria Llorens.

El 1970 assistirà novament als Jocs Florals de la Llengua Catalana. En aquesta ocasió tenen lloc a la Universitat de Tübingen, a Alemanya, el 25 d'octubre. Es conserven les fotografies fetes per Antoni Loncan i que li envià Jordi Monés, de la Comissió dels Jocs, des de Heidelberg. Alguns dels personatges que hi apareixen són: Robert Lafont, Antoni Pous, el prof. Badia Margarit, J. M. Batista i Roca, el prof. Günter Hänsch, els matrimonis Lüdtke i Artur Quintana, Pasqual Scanu, Carles Jordi Guardiola, Josep M. Moll, Marta Dorca o Carme Novell. Benet publicà un article al *Recvll* del mes de novembre.

El compromís polític el portà a participar activament en la fundació a Blanes de la secció local de Convergència Democràtica de Catalunya l'any 1976, amb el suport de **Jordi Pujol Soley** (Barcelona, 1930). L'amistat amb Pujol s'havia iniciat molts anys abans, la dècada dels seixanta, en una “reunió furtiva de premsa comarcal a les Benetes del carrer Anglès. Després, quan amb l'aplicació cínicament desvergonyida de l'article segon de la Llei de premsa es feia la vida impossible amb dures sancions econòmiques a la premsa catalanista, Recvll us trobà disposat i no ens deixareu sols.”⁶ Josep Faulí també ens detalla que l'activisme polític es despertà després d'aquella “sessió d'estudi dedicada a la premsa comarcal, on el factor Pujol el marcà ja per a tota la vida”.⁷ Eren uns temps de clandestinitat i reunions al cafè de l'Or del Rhin. Amb la participació activa de Torrent, que es convertí en l'enllaç del projecte catalanista de *Recvll* a Barcelona i al “cinturó vallesà”.⁸

▲ El President Jordi Pujol lliura la Creu de Sant Jordi a Benet Ribas. Palau de la Generalitat. 11.01.1988. Fons Benet Ribas (AMBL)

Martí Torrent Blanchart (Arenys de Mar, 1912–Barcelona, 2012) era un independentista convençut. Militant d'Estat Català i el seu vicepresident fins que va morir. Durant el franquisme és membre del Front Nacional de Catalunya i col·labora amb els serveis d'espionatge americans a Barcelona recollint informació dels nazis a Catalunya. Sempre va donar suport a *Recvll*, amb aportacions en forma de cròniques per a la revista i també era un dels assidus al dinar dels Premis.

L'amistat amb Pujol s'enfortí a les sales de reunió del Centre Catòlic de Blanes, als col·loquis de sobretaula d'ESADE... Una amistat "nascuda en uns moments difícils i afermada ara que tenim davant nostre una esplèndida promesa de futur."⁹ Els ajudà perquè la revista pogués créixer en el número d'exemplars editats, uns 1.300, i es pogués distribuir de manera eficient a les capitals de província i altres ciutats de l'entorn metropolità. Una de les cartes més reculades que es conserven de Pujol a Benet data de l'estiu de 1972. En aquell moment hi col·labora amb 10.000 pessetes: "Si no m'erro, vàrem quedar que aquesta seria la meva contribució mensual". Aquesta col·laboració sembla que es va mantenir al llarg de 1974, però quedà fixada en set mil pessetes.

El 24 de gener de 1975, tres dies després del Col·loqui a ESADE¹⁰, on van assistir-hi un grup de blanencs, manifestava: " (...) *Recvll* és una manifestació molt clara de l'esperit de fidelitat propi de Catalunya, fidelitat a la terra i als homes de Catalunya, fidelitat a la llengua, fidelitat al patrimoni col·lectiu que hem de transmetre, perquè se'n puguin nodrir els que venen darrera nostre com nosaltres n'hem viscut. (...) Moltes gràcies pel que heu fet. I compteu, en el que us pugui servir – a vós, a *Recvll* i a Catalunya – amb la meua amistat i la meua disponibilitat. Vostre."

Precisament, van ser vuit persones dirigents de *Recvll*, entre les quals hi havia en Benet, les que van presentar Jordi Pujol a Blanes.¹¹ El president Pujol va presidir en més d'una ocasió el dinar dels Premis *Recvll*, com ja ho havia fet anteriorment a títol particular.

L'11 de gener de 1988 el president Pujol li lliurà la Creu de Sant Jordi "per la seva incansable i continuada tasca de catalanització i de difusió dels valors sociocristians, sobretot per mitjà de la revista *Recvll* de Blanes"¹², en un acte oficial celebrat al Saló de Sant Jordi del Palau de la Generalitat. Són moltes les mostres d'adhesió que rep. En destaquem uns fragments de les cartes rebudes dels pintors

Àngel Planells, en què lloa la “labor tan callada d’una continuïtat, sense defalliments a lo llarg d’uns anys difícils, que no tothom els hauria continuat” i de Rafael Bataller, felicitant-lo per ser-ne “mereixedor qualificat per la teva tasca incansable i ferma de tota una vida dedicada a defensar Catalunya i tot lo que ella és.”

Quatre anys després de la Creu, als 84 anys, la Fundació Jaume I, en un acte celebrat al Saló de Cent de l’Ajuntament de Barcelona, li fa lliurament del Premi Jaume I d’Actuació Cívica Catalana. Era el 15 d’octubre de 1992 i se li reconeix “l’esforçada i modèlica acció d’editar la revista *Recvll* de Blanes, la qual, ja des del 1920 en què fou fundada, ha mantingut fins i tot en les èpoques més difícils, un alt nivell de qualitat literària i de fidelitat nacional, i com a promotor continuat i exemplar dels Premis Recvll, un dels més prestigiosos de Catalunya, a través dels quals han estat estimulades i fetes conèixer diverses generacions de joves escriptors.”

La mort de Benet Ribas, ocorreguda el 29 de juny de 1997, fou motiu de retrobament de moltes de les persones que al llarg dels seus gairebé 90 anys de vida havien coincidit amb ell en el treball de defensa i difusió de la cultura catalana. Això es pot comprovar repassant els àlbums que contenen les cartes que donen el condol a la família i els articles apareguts a la premsa. Així, Agustí Pons definí Benet com un catalanista que “provenia del catolicisme que, ja abans de la guerra, havia intentat situar-se en unes posicions moderades i dialogants. Prové, també, d’aquell nacionalisme fet més de tenacitat que de foguerada i, per tant, capaç – en moments difícils – de minar la moral de l’enemic, per més poderós que aquest sigui.”¹³ Tampoc s’ha d’obviar que durant els

▲ Josep Ametller, Maria Llorens, Benet Ribas i Josep Faulí.
Premis Recvll. 1969. Fons Recvll (AMBL)

▲ Joan Colomines, president dels Premis Recvll 1978-1994.
1980. Fons Recvll (AMBL)

▲ Joaquim Ventalló, Manuel Cruells, Vilalta i Martí Torrent.
Premis Recvll. 1982. Fons Recvll (AMBL)

▼ El Conseller de Cultura, Max Cahner; el President Jordi Pujol i Ramon Folch i Camarasa, guanyador del Premi Recvll de Teatre. 1983. Fons Recvll (AMBL)

▼ Benet i Maria Ribas al Palau de la Generalitat. 1983. Fons Maria Ribas (AMBL)

▼ Carles Duarte, president dels XXXIII Premis Recvll. Març de 1997. Fons Recvll (AMBL)

anys de la Segona República, el xoc ideològic i els posicionaments expressats des de la revista Recvll contra algunes de les obres de govern o pensaments republicans foren molt intensos. És sabut que el juliol de 1936, juntament amb el seu pare i en Francesc i Pere Puig i Llena, va ser detingut per ser una persona de “dretes” i portat a un local que en deien “la nevera”, d’on sortosament aviat pogueren sortir.

De la ideologia política de Benet, no podríem dir que el 1997, quan va morir, ell mateix pogués definir-se com a independentista – en aquells anys eren pocs i vinculats majoritàriament a partits d’esquerres – però, quan se li preguntava per la seva màxima aspiració deia: “M’agradaria veure aconseguida per a Catalunya la seva plena sobirania política”¹⁴

Benet sempre va ser fidel al seu pensament, “un català de Blanes que va actuar a Blanes, pensant en tot Catalunya, conscient de la seva catalanitat i conseqüent amb ella”, deia Faulí.¹⁵ I com recordaven a la premsa el president del Jurat i la secretària dels Premis, Carles Duarte i Maria del Vilar Puig, pocs dies abans del seu traspàs encara duia personalment els materials del proper número de la revista a la Impremta Montserrat d’en Reynaldós.

Gairebé 10 anys després de la seva mort, el 12 de març de l’any 2006, i coincidint amb la 42a edició dels Premis Recvll, es va fer una senzilla cerimònia per donar compliment a l’acord plenari municipal de feia un any i es donava el nom de Benet Ribas al Casal de la Gent Gran de Blanes. El 2008 es commemorà amb tot un seguit d’actes el centenari del naixement, que es feu coincidir amb l’aparició d’un llibre d’homenatge, editat per l’Ajuntament, amb el testimoniatge de moltes de les personalitats que el conegueren.

3. La Biblioteca

Tot seguit parlarem de la seva extensa Biblioteca. Sabem que durant els primers mesos de la guerra Civil varen anar a casa seva i, davant d'ell, al carrer, li varen cremar les col·leccions enquadernades d'en Patufet i sobretot de *Recvll*, que guardava des del primer número, de 1920. "No hi vaig poder fer res...". En recordar-ho, sovint "se li humitejaven els ulls."¹⁶

Farem un repàs d'alguns dels llibres que contenen una dedicatòria del seu autor o la persona que en va fer l'ofertament a Benet Ribas. Centrem la nostra atenció en aquells autors que mantenen al mateix temps una relació epistolar més intensa amb Benet, pel que hem deduït de la correspondència que conservem i que forma part del fons documental de la revista *Recvll* i del darrer ingrés de correspondència personal que ens ha arribat conjuntament amb la seva Biblioteca.

En ocasió de preguntar-li pel títol d'un llibre, Benet respongué que "un llibre és poca cosa, però com a autors m'agraden: Pla, Salvat-Papasseit, J.V Foix i Màrius Torres"¹⁷. I això es confirma si es repassa la llista de prop de mil títols de la seva Biblioteca. Però, de tots aquests noms, el que té més presència, amb diferència, és Josep Pla. En ocasió del traspàs del seu *company fratern* Josep Mestres explicava que havien completat els horitzons de neguit social amb els llibres de Carles Cardó o Torras i Bages.¹⁸ Guillem Terribas, responsable de la Llibreria 22, relatava a *La Vanguardia* amb motiu del traspàs de

Benet els seus records de quan cada dissabte en Benet pujava a Girona i passava llargues estones a la llibreria. I com sent ell molt més jove i ideològicament diferent, sempre es van entendre i va aprendre d'ell "a ser respectuós i tolerant".¹⁹ A la 22 hi adquirí, doncs, alguns d'aquests llibres. D'altres, en canvi, eren obsequis dels mateixos autors. Així, entre els llibres escrits per **Jordi Pujol** o que tracten de la figura del President, n'hi trobem de dedicats. Per exemple a *Entre l'acció i l'esperança* (1976) s'hi llegeix: "A l'amic Benet Ribas, exemple viu de tenacitat i d'esforç al servei de Catalunya". I a *Un polític per a un poble* (1984): "A l'amic i patriota exemplar Benet Ribas, amb l'agraïment de tot el que ha fet per Catalunya."

A la Biblioteca hi trobem també molts llibres d'autors blanencs o vinculats a la ciutat, com el polifacètic Vicenç Coma Soley, el pediatre i estiuejant blanenc Josep Roig Raventós, l'estudiós i col·laborador de *Recvll* Josep Mestres, el

▼ Llibre de Manuel Cruells i Dolors Ribas Llorens a la portada d'un llibre de Capmany. Biblioteca Benet Ribas (AMBL)

poeta i company de l'Obreria del Vilar Pere Puig Llena, el notari i estudiós Josep Maurí Serra, el poeta Francesc Castells Pla o el fotògraf Josep Pons Girbau. Tots ells estamparen en els seus llibres la corresponent dedicatòria.

Ruyra, el Mestre de la prosa catalana, l'Avi de *Recvll* i dels joves redactors que el 1920 iniciaven la llarga trajectòria de la gairebé centenària revista, apareix més d'una vegada al text de les dedicatòries que li fan els amics escriptors. **Mossèn Joan Carreras i Péra** a *Cròniques humanes de cada dia* (1982) hi deixà escrit "Al bon amic Benet Ribas, ànima de *Recvll* i fomentador de la catalanitat en les meravelloses contrades descrites magistralment per Joaquim Ruyra."

Una de les joies de la Biblioteca són precisament els tres llibres que **Joaquim Ruyra Oms** (Girona, 1858 – Barcelona, 1929) regala a Benet Ribas amb motiu del seu casament amb Maria Llorens el 25 d'abril de 1936. Són *Pinya de Rosa* i *La Parada*, edicions de Llibreria Catalònia de 1931; i, *Entre Flames*, d'edicions La Nova Revista. L'autògraf de Joaquim Ruyra ve acompanyat del text següent: "Als simpàtics amics Sr. Benet Ribas i Fugarolas i Sra. Maria Llorens i Vilà, l'enhorabona i l'afecte de llur vell amic."

El 25 d'abril de 1986, amb motiu de les noces d'or matrimonials de Benet i Maria, la parella rep moltes cartes de felicitació, de fora de Blanes però també dels amics blanencs, unes cartes que es conservaren en uns àlbums, juntament amb els altres, els de la concessió de la Creu de Sant Jordi, el del Premi Jaume I, el que aplega les mostres de felicitació per la publicació del *Llibre de l'amistat* i el de condolences (1997). Els 50 anys de casats els celebraren amb una cerimònia a la parròquia de Santa

▲ Exlibris de Benet Ribas, amb elements que evocuen Blanes, Ruyra, l'activitat càrnica, Prat de la Riba, *Recvll*...

Maria de Blanes i un dinar a Can Patacano, que a la dècada dels cinquanta havia acollit els primers dinars *Recvll* abans de la creació dels Premis el 1964. Mn. Pere Ribot i Pere Puig i Llena contribuïren a la festa fent obsequi de dues poesies al matrimoni. A més, els seus fills i néts li oferiren l'edició en forma de llibre del ***Pregó de la Festa Major de Santa Anna 1975***, que pronuncià Benet a la sala d'actes de l'Ajuntament. El llibre també inclogué els escrits "Homes que són institucions" de Josep Maria Ainaud de Lasarte i un altre de Joan Colomines on destaca d'ell "que el treball és i ha estat el seu signe. Un treball d'artesà, tant si és d'una indústria, d'un comerç o en els fulls de cultura que ha sabut prodigar."

El llibre *Històries de la carn i de la sang* apareix publicat el 1928. A la Biblioteca se'n conserva un exemplar dedicat pel seu cosí **Francesc Ribas Carreras** del 1930. L'autor és Agustí Esclasans, que conreà una poesia basada

principalment en el ritme. Esclasans estigué empresonat després de la Guerra Civil, entre 1939 i 1941. De la mateixa col·lecció popular *Les ales esteses* hi trobem altres títols com *Josafat* de Prudenci Bertrana, *La filla del carmesí* de Josep Maria de Sagarra o *Tots els contes* d'Apel·les Mestres. La majoria estan dedicats pel seu cosí l'any 1930. A *Amor de pardal* de J.S. Pons hi llegim: "he recorregut tota la terra catalana, les muntanyes, els boscos, les platges, les viles i ciutats, però mai he sentit tanta emoció com quan els meus ulls han pogut contemplar la bellesa insuperable de la costa. A en Benet Ribas que amarat d'un intens amor a tot lo nostre ha fet possible que en nostres converses sorgís sempre com cosa aimada el nom estimat per tots dos: la vila de Blanes. Del teu cosí Francesc Ribas. 12.04.1930."

Un altre llibre amb dedicatòria del seu cosí ens posa de relleu la defensa de la catalanitat per

▼ Edició de 1930 de *La nacionalitat catalana*.
Biblioteca Benet Ribas (AMBL)

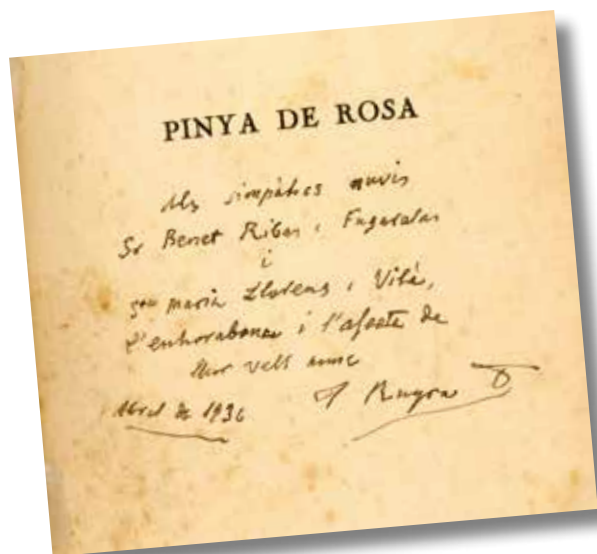

part de Benet Ribas des de ben jove. L'autor i el llibre es convertiren en un referent que el van acompanyar al llarg de la seva vida. Confessava Benet referint-se a aquest llibre: "(...) hi vaig veure un món mou: el catalanisme, el nacionalisme. Això em va apassionar i encara ara em sento militant d'aquesta idea."²⁰ Ens estem referint a *La nacionalitat catalana* d'**Enric Prat de la Riba**. En l'edició de 1930 de *Les ales esteses* que li dedicà el seu cosí hi llegim: "A en Benet Ribas que honora a la rasa catalana per les virtuts, amor al estudi, seny, li ofereixo aquest llibre per que en ell veurà la vitalitat de un poble que a pesar de totes les trifulgas sapigué reneixia fort i esplendent difonguent arreu del món la cultura i viralitat amb la seva llengua immortal."

L'escriptor lloretenc **Esteve Fàbregas Barri** en llibres com *La sardana*, *Missatge de pau i de germanor*, *Dos segles de marina catalana* o *20 anys de turisme a la Costa Brava* també hi remarca el seu lligam familiar amb Benet "amb l'afecte del seu cosí" i el descriu com "*company de lletres, home eficient de la Costa Brava, blanenc de cor i afectíssim en Recull*."

L'escriptor, periodista i professor de català, el calellenc **Francesc Grau Viader** (1920-1997) dedica el llibre *Com unes ales de gavina i altres contes* de la manera següent: "Al bon amic Benet Ribas a qui admiro per la tasca d'escriptor i periodista que ha portat a terme i, sobretot, per la seva fidelitat a Catalunya." Grau fou el guanyador dels Premis Recvll en dues ocasions, el de narració Francesc Puig i Llena (1976) i el d'assaig Josep Ametller (1985).

Josep Grau i Colell (Fígols d'Organyà, 1937 – Barcelona, 1995) fou un poeta i activista cultural. Feu de capellà a Suïssa, on hi estudià psicologia, teologia i ciència de la literatura. En molts

◀ Regal de noces de Joaquim Ruyra al matrimoni Ribas-Llorens. 1936. Biblioteca Benet Ribas (AMBL)

dels escrits utilitzà el pseudònim l'Ermità dels Alps. El 1992 l'editorial Claret publica *Invitació a la poesia de Salvador Espriu*. A la dedicatòria Grau hi explicita la seva amistat amb el matrimoni Ribas Llorens, al mateix temps que ho aprofita per felicitar el “flamant Premi Jaume I.”

Narcís-Jordi Aragó al seu llibre *Soldats de la vida* (1983), escriu a la dedicatòria “A Benet Ribas i Maria Llorens en les seves noces d’argent.”

El poeta barceloní Carles Duarte estampà la seva signatura a *Cohèlet* (1996) i definí Benet com “un home dels que fan que Catalunya tingui arrels fermes i un horitzó de futur, amb l’admiració per tantes coses fetes – i ben fetes – al servei de Catalunya”. Duarte va assumir la presidència dels premis Recvll entre els anys 1995 i el 2007.

L’any 1966, **Josep Faulí** escriu a la dedicatòria del seu llibre *Vida de Joan Prim*: “A Benet Ribas i els seus, catalans tan fermes com en Prim de Reus.” Del mateix any 1966 és el llibre *Dos pobles ibèrics (Portugal i Catalunya)*, de l’arenyenc **Fèlix Cucurull**, escriptor i polític. A la dedicatòria del llibre s’hi llegeix: “Per a Benet Ribas, company de tertúlia i de fatigues, penyora d’amistat.”

La represàlia de **Tomàs Roig Llop** es publica el 1968 i a la Biblioteca se’n conserva un exemplar dedicat “al director de Recvll.” L’any 1971 veu la llum *Noves siluetes epigramàtiques*. Roig qualifica Benet de “bon amic, excel·lent publicista i patriota exemplar.” Uns qualificatius similars a les que trobem a la dedicatòria del volum *La noia de bronze. La girola encesa. Altres contes i narracions*, aparegut el 1974, dins també de la Col·lecció Llibre de butxaca de l’Editorial Pòrtic.

De **Mn. Pere Ribot** apareixen títols com *La pedra en la veu* (1971), *Llengua de foc, si el gra no mor...* (1972), *El crit del desert* (1981), *Versicles* (1988), *Intimitat* (1992) o *La llum en el corriol* (1996), tots ells dedicats “amb afecte germanívol” o “com una presència i ressò del silenci profundíssim del desert i, a la vegada, com una alenada del Verb en el verb de Catalunya.”

4. La correspondència

En *El llibre de l’amistat* (1992) s’hi reproduïx una part de la correspondència de Benet Ribas que ara ha ingressat a l’Arxiu. Hi trobem alguns dels articles sobre personatges blanencs que publicà a *Recvll* de 1964 a 1990, normalment coincidint amb el moment del seu traspass, i que esdevenen valuosos testimonis per aprofundir en els vincles que Benet va mantenir amb tots ells i per saber des de quan. Hi sobresurten els noms més destacats que ajudaren el Recvll a néixer o a fer-se gran: Francesc i Joaquim Puig i Llensa, Joan G. Junceda, Francesc Balliu, Josep Ametller, Rafel Cornellà, Josep Mestres, Salvador Reynaldós...

Benet s’encarrega personalment que el llibre arribi als amics i familiars de les persones a qui dedica un capítol i és correspost amb cartes

d'acusament de recepció de la majoria d'elles. Es conserven les llistes amb els noms de les persones a qui lliurà el Llibre, en mà o per correu. Sumen un total de 488 persones (i algunes entitats). El tiratge era de 600 exemplars. El mateix havia fet amb el llibret on es reproduïa el pregó de Festa Major de 1975.

Josep Faulí en va fer el pròleg: "(...) hi trobarem molta història blanenca. Comptat i debatut, Benet Ribas esdevé notari de la vila." Albert Manent en fa la ressenya a *Serra d'Or* i Joan Domènech Moner les corresponents a *Lloret Gaceta* i *Revista de Girona* i en destaca que tot i que "l'aplec de necrologies porta implícit un to elegíac, però, per damunt de tot, és un cant a l'esperança avui dia que tots plegats volem massa arran de terra. I és una manifestació d'amor a la terra i al poble." I Joan Colomines, en aquell moment comissari per a la Promoció Exterior del Català de la Generalitat i president dels Premis Recvll diu del *Llibre* que "sovint hi ha una prosa de gran qualitat (...) és el vostre pensament. Qui us vulgui conèixer ara sabrà com fer-ho." Un llibre que és "un bell dir i un exemple."

En el pròleg del *Llibre*, Faulí definia la prosa de Benet com a "plena d'entusiasme, però, també, de respecte (...) El seu estil és xarbotant i es mou entre el cor a la mà i un doll verbal important. Vol commoure i convèncer a la vegada i té a tots per aconseguir-ho perquè el primer commogut i convençut és ell mateix."

Entre els personatges amb qui manté una correspondència més assídua podem citar: Josep Maria Ainaud de Lasarte, Narcís-Jordi Aragó i Masó, Joan Colomines i Puig, Vicenç Coma i Soley, Mn. Damià Estela, Esteve Fàbregas i Barri, Josep Faulí i Olivella, Ramon Folch i Camarasa, Albert Manent i Segimon, Francesc de Borja Moll Casanovas, Antoni Plaja

i Mateu, Jordi Pujol i Soley, Mn. Pere Ribot i Sunyer, Tomàs Roig Llop, Domènec Valls i Coll o Joaquim Ventalló i Vergés, entre d'altres. Tot seguit, per cloure aquesta aproximació al llegat Benet Ribas, repassarem la vida d'alguns d'aquests personatges i n'explicarem breument els vincles amb Benet.

- **Josep Maria Ainaud de Lasarte** (Barcelona, 1925-2012) fou regidor de l'Ajuntament de Barcelona i diputat al Parlament. La seva obra com a historiador i promotor cultural gira al voltant de la difusió de la cultura i la història de Catalunya i de personatges emblemàtics del catalanisme com Francesc Cambó, Ventura Gassol o Enric Prat de la Riba. Ainaud també va ser coordinador de la Sectorial de Cultura de Convergència Democràtica de Catalunya, fet que segurament enforteix la

▼ *Recordatori de l'estada de Borja Moll a casa de Benet Ribas. 1966. Fons Benet Ribas (AMBL)*

relació entre tots dos. Fou fidel a la cita dels Premis Recvll juntament amb la seva esposa Carmen Agustí, ja des dels anys setanta, com podem corroborar en la correspondència amb Benet. També hi trobarem molts article seus que publica la revista, sovint coincidint amb el número especial de Festa Major o de Nadal.

El 1974, en celebrar-se el 5è Centenari de la Impressió del primer llibre en català, s'enforteix la relació entre etots dos. Benet escriu a Ainaud felicitant-lo pel llibre que havia dedicat al primer president de la Mancomunitat i aquest li correspon felicitant-lo per l'article en què Benet glosava la figura de Prat de la Riba. Ho aprofita per posar-se a la disposició de Recvll perquè es faci ressò de l'efemèride dels 500 anys de la publicació, a València, de les Trobes en llaor de la Verge Maria. Als primers dies de 1975 es torna a posar en contacte amb Ainaud com a secretari de l'efemèride per sol·licitar les condicions de compra de 250 exemplars del *llibre Resum d'Història dels països Catalans* de Ferran Soldevila editat per aquesta commemoració. El llibre s'havia de repartir en la Festa dels Recvll d'aquell any 1975.

En una de les cartes, datada el 9 d'octubre de 1974, expressa l'enhorabona per la convocatòria del Premi dedicat a la memòria de Josep Ametller i Martí, "el record del qual viurà molt de temps entre nosaltres." En una altra missiva, de 1981, diu a Benet: "(...) rebeu la meva enhorabona per la tasca que feu. Tant de bo hi hagués molts Recvlls escampats arreu de Catalunya!:"

Lligat a una situació de la qual parlarem quan tractem de la figura de Josep Maria Capdevila, l'any 1972 lliurà a Recvll els diners del premi que li atorgà l'Institut d'Estudis cata-

lans i que aconsegueix amb un treball sobre la figura de Prat de la Riba. Diu: " (...) li prego vulgui (Antoni Plaja, director oficial) acceptar el taló adjunt com a subscripció, al meu nom i des del primer de gener d'enguany, a la revista Recvll."

- Del 1957 al 1977 **Narcís-Jordi Aragó i Masó** (Girona, 1932-2016) compaginà l'activitat periodística amb l'advocacia. De la seva biografia se'n pot ressaltar, entre moltes altres responsabilitats, que fou un dels fundadors de la revista *Presència* i el seu director (1968-80); corresponsal als anys setanta del diari *Tele-exprés*; cofundador de l'Associació de Premsa de Girona (1977) i del Col·legi de Periodistes de Catalunya (1985); col·laborador i president d'El Punt o director de la *Revista de Girona*.

Dels anys setanta conservem cartes on es prega a *Presència* que continuï fent-se ressò de la convocatòria dels Premis Recvll, "i ens ajudi a donar-hi entitat i convocatòria"; invitacions per a assistir a la Festa dels Recvll o mostres d'afecte com la següent, datada el 1979: "Hem compartit una llarga i difícil aventura que ha portat, a més, una profunda amistat. Aquestes són les coses que omplen de satisfacció la vida i resten com un record estimulant i exemplar." L'any 1995, Benet, des de la seva "talaia dels 87 anys", i la seva filla Maria li demanen col·laboració per a un extraordinari de Recvll commemorant el 75è aniversari de l'aparició del primer número i li manifesten que la revista "forma part de la nostra història periodística dels anys del franquisme, quan en la nostra visita a casa teva (Ballesteries) trobàvem sempre l'escalf i l'ajut que ens era primordial en l'aplicació del cèlebre article núm. 2 de la llei Fraga, per on res no hi passava que no fos delictes contra les essències de "la unidad de España."

▲ Correspondència amb l'escriptor Ramon Folch i Camarasa. Fons Benet Ribas (AMBL)

- De **Francesc Bitlloch Carbó**, hi ha correspondència des de mitjan dels anys seixanta, quan és seminarista a Girona. Aquells anys van succeir uns fets que marcaren la trajectòria de la revista *Recvll*. A començament del 1966 els Fills de la Sagrada Família de Blanes celebren la seva festa amb una missa en castellà a la parròquia. Coincidia amb la missa més concorreguda del dia i que sempre s'acostumava a fer en català. *Recvll* publicà una nota de queixa sobre aquests fets on se citava el nou tarannà que segons el seu parer havia d'imperar fruit del Concili Vaticà II. Però, ràpidament, les "forces vives" locals s'organitzen i com a conseqüència d'aquella nota arriba una suspensió governamental de Madrid. El número següent de la revista ja no va veure la llum i per complicar encara més les coses se'ls exigeix un director i dos periodistes de plantilla amb carnets de premsa i que fossin tots empadronats a Blanes. *Recvll* va estar suspès un any. En la correspondència de Bitlloch es parla de tot aquest context, de la nova llei de premsa, "que tot i que petit, és un pas cap a la llibertat d'opinió"; sobre la situació de suspensió de la revista i la necessitat d'atraure gent jove al projecte

de *Recvll* o del viatge de peregrinació a Roma, el mes de juny de 1967, amb Mn. Modest Prats de "cicerone". El 1970, des de París, continuen arribant a *Recvll* els articles de Bitlloch com a col·laborador sobre temes d'Església, alguns autocensurats, com el que parla dels capellans "perseguits i empresonats". Bitlloch es proclama molt a prop de "la irreductible seguretat que res és en va. Sóc molt a prop de la vostra il·lusió quan un número és reeixit i de la vostra voluntat de superació quan el resultat no respon a l'esforç."

- Un altre document de gran valor és la carta que li adreça **Josep Maria Capdevila** (Olot, 1892 - Banyoles, 1972). Escriptor i filòsof, el 1929 fundà el diari catòlic *El Matí* i el dirigí fins al 1934. La seva figura fou decisiva dins el moviment de renovació cristiana republicana. Exiliat el 1939, fou professor universitari de literatura i filosofia a Colòmbia i des del 1965 visqué retirat a Banyoles. Se'l considera un dels pensadors més originals de la democràcia cristiana al nostre país. La seva tasca fou decisiva en la formació dels primers redactors de *Recvll*.

▲ Correspondència amb Jordi Pujol. Anys setanta.
Fons Benet Ribas (AMBL)

La carta, datada a Banyoles el 17 de gener de 1971, anava acompanyada d'un "article entorn del centenari d'En Prat de la Riba (1870) que els del Casal de l'Espluga de Francolí han celebrat amb un fascicle que li dediquen." Capdevila dona les gràcies i diu "vigila sobretot que no surtin errades d'impremta a l'article." Capdevila moria un any després, el gener de 1972. Hi trobem una altra carta, amb l'esquela, que envià el seu fill Vicenç, prevere, on hi explica "que fa un parell de mesos – cap a mitjan novembre – que m'havia proposat de venir a Blanes per saludar-vos i parlar de les conseqüències de l'article del pare (a.c.s) a Recvll." El mes d'abril arribà un gir postal de dues mil pessetes per a Recvll per contribuir, "encara que de manera simbòlica, d'acord a les meves modestes possibilitats, a cobrir la sanció de Recvll deguda a l'article del pare, al cel sigui." Se li

envià un volum relligat dels números de la revista corresponent a l'any 1971 i l'agraeix indicant que serà "un bon record de l'afecte i veneració amb què van acollir el pare des del seu retorn. Altra vegada es va retrobar a "casa seva". Gràcies!"

L'article multat va aparèixer al número 1.163 del 6 de febrer de 1971. L'import de la multa fou de 50.000 pessetes "por ser de caràcter grave". Una vegada més es va comptar amb l'ajuda de l'advocat i director en aquell moment de Presència, Narcís-Jordi Aragó.

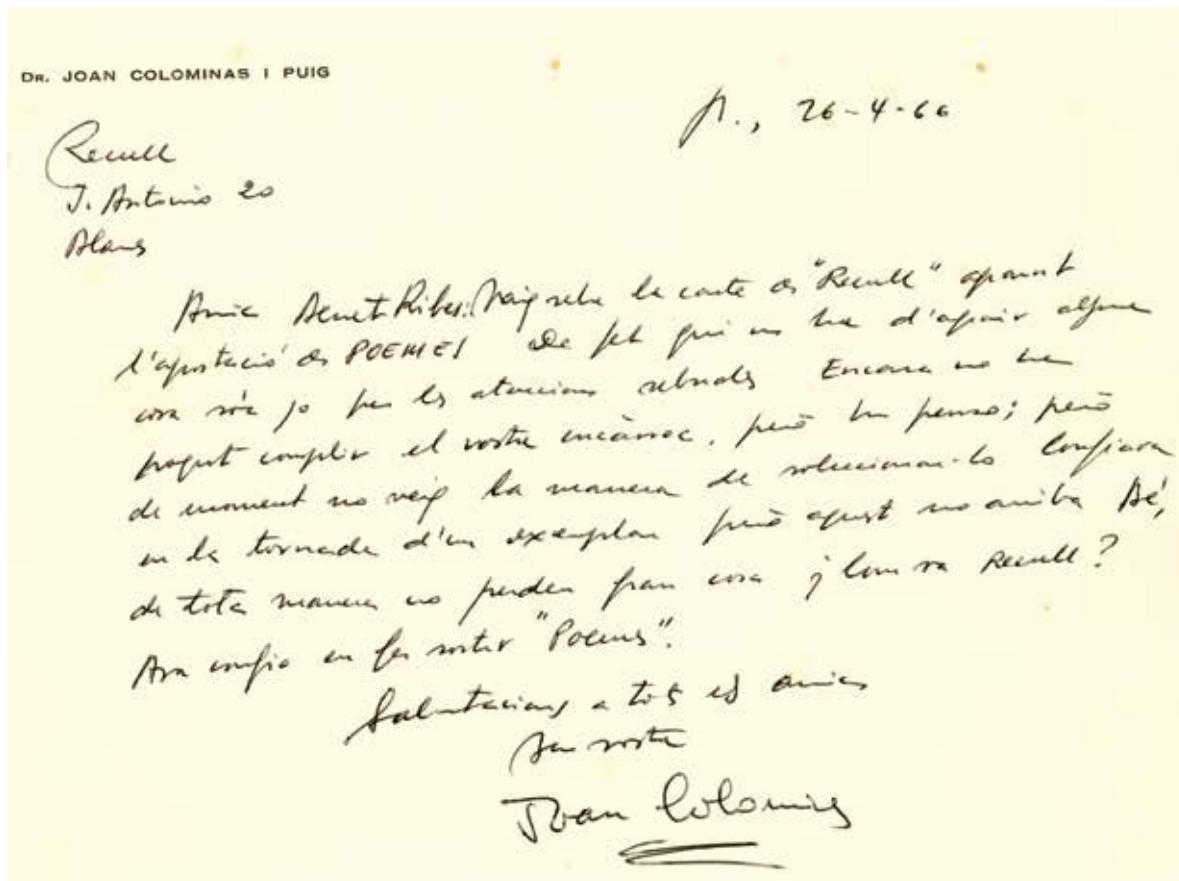
L'any 1992 es recorda de nou la figura del filòsof i la vergonyosa sanció que imposà a la revista el ministre Fraga Iribarne. Vicenç Capdevila ho tornà a agrair per carta, així com l'article de Mn. Pere Ribot sobre el seu germà Francesc Maria.

- **Joan Colomines Puig** (Barcelona, 1922-2011) fou metge, escriptor i polític. El seu pas com a diputat pel Parlament de Catalunya s'inicia l'abril de 1980 i s'allarga fins al gener de 1992. La seva poesia reivindicativa d'inici de la dècada dels seixanta fou prohibida per la censura. Recvll va publicar-li alguns poemes l'any 1966. El seu paper en la Comissió Coordinadora de Forces polítiques i l'Assemblea de Catalunya el porten a ser detingut i empresonat durant la primera meitat de la dècada dels setanta. Ja al Parlament destaca la seva tasca com a ponent de la Llei de normalització lingüística o com a president de la Comissió de Cultura i secretari de la de Drets Humans. Del 1976 al 1989 fou president de l'Associació Catalana d'Expresos polítics Coincideix amb Benet en alguna de les seves tasques com a promotor cultural i defensor de la llengua catalana, per exemple sent comissari de l'Any Fabra el 1968.

En la correspondència hi trobem paràgrafs on es posem sobre la taula plantejaments polítics diferents per encarar els reptes que té Catalunya com a país. El 1976 agafen camins diferents (Colomines formaria part fins aquell any del Partit Popular de Catalunya, formació sobiranista d'ideologia socialista), tot i que en "la gran qüestió bàsica sempre ens trobarem i podem col·laborar (...) Ara bé, jo crec amb el reformisme i amb una fita socialdemòcrata, tot i que no he tingut cap participació amb la plusvàlua, al contrari la inflació i la política capitalista m'ha anat descapitalitzant progressivament fins arribar a un moment de la lluita per la sola supervivència si és possible." El debat polític i la lluita per "la causa justa de Catalunya" tornen a ser motiu central de

les cartes creuades entre Benet, Colomines i Joaquim Carbó a conseqüència de la dimissió del darrer com a membre del Jurat dels Premis Recvll el 1980.

Els anys vuitanta continuen les col·laboracions amb la revista, a vegades en forma de poema per Nadal. Comenten les noves incorporacions als Premis, amb la inclusió de Maria del Vilar Puig al secretariat i "sobretot la de la Maria al jurat. Crec que hi tenia dret." Colomines en va ser president des del 1978, però l'estiu de 1992 Colomines escriu carta a Benet on li prega que "em permeteu de renunciar a l'honor que m'heu fet durant catorze anys, i que accepteu la meua renúncia, que em dol però que és necessària. Us prego

▲ Carta de Joan Colomines a Recvll-Benet Ribas. 1966. Fons Benet Ribas (AMBL)

de comunicar-ho a la Comissió Organitzadora i als amics del Jurat, que és un dels llocs on més a gust m'hi he sentit." La renúncia no es fa efectiva fins després de celebrar-se l'edició de 1994, amb la incorporació l'any següent de Carles Duarte com a president del Jurat.

- La correspondència amb l'escriptor i periodista **Vicenç Coma Soley** (Blanes, 1893 – Barcelona, 1979) hi sovintaja. Coma destaca de Benet la seva "habilitat periodística i sobretot polemística", tot i que a vegades critiqui els seus articles per ser molt vulnerables i tenir "la fragilitat del cristall". La correspondència conservada al fons s'inicia amb una carta de 1967. Coma, en aquells anys finals de la dècada dels seixanta, a vegades es confessa "completament desplaçat en tots els ordres". Explica que "hi ha moltes coses que no les entenc" i que no ha agradat a ningú el fet que "sempre he estat a la meua torre de marfil." A les cartes polemítza amb Benet al voltant de diferents assumptes tractats a Recvll. El seu desconcert i el fet d'estar "totalment al marge de la política" no el priva de seguir opinant sobre els principals temes de debat a Blanes: la incorporació al nomenclàtor de carrers de noms d'il·lustres blanencs, la conseqüència de la cobertura de la Riera, la reaparició de Recvll i la seva adscripció ideològica, el paper que desenvolupa el nou periòdic Villa de Blanes, la posició de l'església i les conseqüències del Concili Vaticà II, la destrucció de la Creu en memòria de Sebastià Llorens i el pare Puig S.F. ... Volem destacar la rèplica demolidora que fa a un article que escriu Benet – a qui considera poc documentat – al voltant del capítol de les

memòries del mateix Coma, on es parla dels "cebes blanencs" i el paper de la minoria catalanista en el Blanes caciquista dels primers anys del segle XX. A finals de 1969 diu de Recvll: " (...) no estic identificat amb la seva ideologia, respectant no obstant les seves modernes directrius."

- La de **Manuel Cruells** és una altra de les vides marcades per la presó, l'exili i el compromís polític que assenyalàvem al principi de l'article. Cruells fou un intel·lectual d'esquerres compromès. La guerra i la privació de llibertat li provocaren una salut delicada i passà els darrers anys de vida reclòs a la seva casa del barri barceloní d'Horta. Fou constant col·laborador de Recvll i sempre s'hi va sentir ben acollit. En una carta de febrer de

▲ Telegrama de Tarradellas a Benet Ribas excusant no poder assistir als Recvll. 1979. Fons Benet Ribas (AMBL)

1984 manifesta l'agraïment per la invitació a formar part de la festa literària, però "no em sento amb coratge d'acceptar (...) Em sento físicament molt fotut per a realitzar el viatge. A penes em moc de casa car les cames em fallen molt (...) El meu esperit diumenge estarà amb vosaltres i demano que m'hi considereu moralment present." En ocasió de la tramesa d'un article que es publica el 1974 justifica el seu retard en enviar-lo d'involuntari, perquè "he viscut un mes de grans tensions morals, que encara no s'han pogut superar, que han fet que sentís impossibilitat d'escriure ni una ratlla: El motiu de tot això era el meu judici al T.O.P. que es presentava molt malament i com que el fiscal m'hi demanava, m'hi va demanar en realitzar-se el dia 26 de setembre, 6 anys de presó, em posava davant d'una alternativa prou desagradable." Sabem que, finalment, el Tribunal de Orden Público el condemna a quatre anys, dos mesos i un dia de presó, i decideix passar novament a la clandestinitat.

- **Josep Faulí Olivella** (Barcelona, 1932-2006) fou periodista i escriptor, molt vinculat amb els Premis Recvll de Blanes des de la seva fundació, a les tertúlies de la cafeteria barcelonina "Or del Rhin", i formà part del Jurat. Una de les seves tasques més reconegudes fou l'impuls que donà al català en els mitjans de comunicació. Ell fou el primer director del diari Avui el 1976 i col·laborà activament en altres mitjans, com a articulista o crític literari. També fou cap de premsa de la Presidència amb Josep Tarradellas i Jordi Pujol, i director de mitjans de comunicació de la Generalitat. Al fons Benet Ribas es conserva correspondència amb Faulí des del 1965.

L'abril de 1992, Benet li demanà que fos ell l'autor del pròleg del seu *Libre de l'amistat*,

escrit, segons ell mateix confessa a la carta, "quasi amb el convenciment que arribés a tocar la paret final de la vida" i que esdevé "una història i unes amistats moltes de les quals són la vida dels Premis Recvll i la meua vida." El 1995, quan feia 30 anys del primer Premi Recvll, Faulí li escrigué: "em complau de recordar-vos i agrair-vos tres dècades de bona amistat i compenetració."

- **Ramon Folch i Camarasa** (Barcelona, 1926). És el novè fill de Josep Maria Folch i Torres. Guionista de Massagran i decidí en la segona etapa de la revista En Patufet (1968-1973), és escriptor, amb una carrera reconeguda per la crítica, i traductor, en el període 1973-1986 al servei de l'Organització Mundial de la Salut a Ginebra. La primera obra que traduí va ser el Diari d'Anna Frank el 1959. Des de la casa de Palau-solità i Plegamans continua involucrat en la tasca de difusió de la Fundació Folch i Torres.

El 1973, des de Suïssa, accepta la invitació de Benet a col·laborar al Recvll: "Escriure em costa molt d'esforç, i molts mals humors. Però VULLL escriure. I accepto la seva invitació. Això m'obligarà a escriure, mal que em pesi!." Fins a Ginebra, en agraïment i mostra d'afecte, hi arribaren el Nadal de 1974 un paquet amb pernils, foie gras i botifarres, "abundós i exquisit, que va ser celebrat amb grans alegrois per tota la colla folquista."

Els Ribas visiten Suïssa i la família Folch. El novembre de 1979 escrigué Ramon Folch: "Recvll i vós sou els corcons de la meua consciència. Rebo la revista puntualment, i la llegeixo de seguida, de cap a cap, perquè hi trobo un gran consol: el de constatar que encara hi ha gent que veu les coses clares i les diu."

La tardor de 1992, Folch relata que continua rebent la revista i que la llegeix “de cap a cap, i enyorant els temps en què tenia prou esma per col·laborar-hi. No oblidaré mai com va fer mans i mànigues per donar més difusió als meus modestos articles”.

- **Albert Manent Segimon** (Premià de Dalt, 1930 – Barcelona, 2014), fill de l'escriptor Marià Manent, destacà en els camps de l'escriptura, la recerca històrica o pel seu compromís en la resistència al franquisme i la defensa de la llengua i la cultura catalanes. Va participar en diversos mitjans de comunicació, fou un dels fundadors de Serra d'Or i des de la seva fundació el 1980 i fins al 2010 va presidir la Societat d'Onomàstica, per destacar alguna de les seves tasques. L'any 1992 es preparava un llibre que havia de recollir una cronologia sobre la persecució contra la llengua i la cultura catalanes en el període 1939-1975, “atès que no existeix una obra semblant que agafi tot el període”. Des de *Recvll*, a partir del treball que fa Maria Ribas, se li fa arribar “material de la lluita que ha hagut de mantenir *Recvll* per a subsistir durant el franquisme.” Manent contesta felicitant al seu pare i al grup de *Recvll*, “que ha tingut prou sentit històric per mantenir aquesta documentació que ens permet reconstruir el passat i no oblidar-nos de tot el que ens van fer els nostres enemics de sempre, representats en aquella època pel franquisme.” Manent contribuï, sempre que la feina li ho permetia, amb articles per a la revista blanenca.

- **Mn. Pere Ribot Sunyer** (Vilassar de Mar, 1908 – Girona, 1997). El 1941 va ser anomenat rector de Sant Martí de Riells del Montseny, nucli actiu del primer catalanisme de postguerra, i des de la “muntanya del signe” va conrear una poesia mística, capaç de veure

“l'eternitat en una gota d'aigua.” De les primeres cartes, n'hi ha una que data de 1968, per una col·laboració al número extraordinari de *Recvll* dedicat a la Mare de Déu de Montserrat, que acaba dient: “Si us fa peça, accepteu aquest poema; si no, tireu-lo al foc.” Mn. Ribot envia poemes per a la revista i assisteix amb regularitat al dinar dels Premis. A les cartes, enmig de la poesia, també es parla de política. Referint-se a l'Estatut, en una carta d'agost de 1977, hi llegim: “A Madrid ens escanyen. Ja en parlarem de l'Estatut. Ens van frenant cada dia més. Democràcia? Martingala!” La darrera carta que es conserva és de 1996.

- **Tomàs Roig Llop** (Barcelona, 1902-1987). Escriptor i pare de la també escriptora Montserrat Roig. La relació epistolar s'inicia amb una carta on sol·licita reunir-se amb el senyor Benet per parlar de *Recvll* per un reportatge que li ha encarregat la revista Blanes. La carta està datada el 3 de març de 1969. La darrera que es conserva és del mes de maig de 1975. En aquestes cartes es posa de manifest l'estreta col·laboració que va iniciar amb *Recvll*, on va enviar articles sobre Joan Maragall, Miquel de Palol, Adrià Gual, Artur Carbonell o Pau Casals, entre altres proses narratives. La seva esposa, Albina Fransitorra, professora de català, també hi col·laborarà amb “A l'entorn del català” (1972).

- **Joaquim Ventalló Vergés** (Terrassa, 1899- Barcelona, 1996). Periodista, polític, traductor... Va retransmetre el primer partit de futbol per ràdio en català el 1928 a Ràdio Barcelona. Formava part de l'anomenat «Grup de *L'Opinió*», diari on hi va escriure des del 1928. Del 1931 al 1933 milità a ERC i fou escollit regidor a l'Ajuntament de Barcelona. Amb la guerra Civil es va exiliar a França i no va tornar a Catalunya fins al 1943. Depurat, no va

poder exercir de periodista fins al 1967, quan comença a escriure a *La Vanguardia*, *Destino*, *Tele/Estel* o *Recvll*. També és el traductor de *Les aventures de Tintín* al català. Ventalló fou fidel a la cita anual dels Premis literaris i en les seves col·laboracions a la revista. L'amistat i la correspondència amb Ventalló arriba fins a principis de la dècada dels noranta. En una de les darreres cartes es lamenta de no haver pogut assistir a la Festa dels Recvll i en una altra carta, on s'informa del seu traspàs, la seva filla escriu: "Recvll era per al meu pare la possibilitat de seguir opinant amb llibertat, a la seva manera." En Benet explica: "En Ventalló estimava molt el nostre periòdic, ens ajudà sempre. Personalment amb mi teníeu un afecte actiu i compartit."

▲ Carta del President Pujol. 1985. Fons Benet Ribas (AMBL)

NOTES

- 1 Carta a Joan Colomines. 09.03.1976
- 2 Celobert, 56 (2008). PUJOL, Jordi. "Benet Ribas"
- 3 LLADÓ, Josep M. "La tarde del president". *El Noticiero Universal*. 8.3.1978. Fons Benet Ribas. Correspondència. Josep Tarradellas (AMBL)
- 4 MIRADOR. A Saint-Martin-Le Beau. Tarradellas, l'home, el polític. Recvll. Núm. 1293, Nadal (1976)
- 5 Segons es desprèn del discurs de benvinguda de Benet Ribas i el del mateix president Josep Tarradellas als Premis Recvll de 1980. Fons Benet Ribas (AMBL)
- 6 Carta a Jordi Pujol (1981?). Fons Benet Ribas (AMBL)
- 7 FAULÍ, Josep. "En la mort de Benet Ribas". *AVUI*. 1.7.1997
- 8 Carta a Jordi Pujol. 07.08.1974. Fons Benet Ribas (AMBL)
- 9 PUJOL, Jordi. Correspondència. Noces d'or. 18.04.1986. Fons Benet Ribas (AMBL)
- 10 "El moment actual" 125 Col·loqui de sobretaula a ESADE, a càrrec de Jordi Pujol. Celebrat el 21 de gener de 1975 hi assistiren des de Blanes Benet Ribas, Salvador Reynaldos, Maria Llorens, Rafel Cornellà i Fèlix Roca.
- 11 GINESTÀ, Jaume. "El personatge. Benet Ribas i Fugallors". *El Punt*. 1.11.1992
- 12 DOGC. Núm. 937 – 11.1.1988
- 13 PONS, Agustí. "Figures, paisatges. Ribas, Benet". *AVUI*. 15-10.1992
- 14 GINESTÀ, J. Ib.
- 15 FAULÍ, J. Ib.
- 16 ABRIL Roig, Joaquim. *Miscel·lània Benet Ribas*. Ajuntament de Blanes (2008)
- 17 GINESTÀ, J. Ib.
- 18 RIBAS, Benet. "Josep Mestres i Rovira, company fratern". *Recvll*. Núm. 1461 (1984)
- 19 TERRIBAS, Guillem. "Adiós a Benet Ribas". *Diálogos*. *La Vanguardia*. 9.7.1997
- 20 GINESTÀ, J. Ib.

03

El Cant de l'Àngel

per M. Àngela Sagra

La processó ja havia sortit, destacant-se les banderes de tots colors flamejant a l'impuls d'una lleugera brisa. Multitud d'atxes enceses rodejaven la imatge de la Verge desolada que cercava el seu Fill per carrers i places. En arribar a un determinat indret, li sortí al pas un tendre infant, amb la indumentària dels àngels, tal com els pinten els artistes del Renaixement, i amb una veu tremolosa va assabentar-la que Crist havia ressuscitat. En aquell moment aparegué aquesta imatge, i enmig de l'alegria de tot el poble, exterioritzada amb cants litúrgics, voleiadissa de campanes i espetecs de les armes de foc descarregades als terrats veïns, la processó tornà cap a l'església.

Vicenç Coma i Soley, *El primer amor*¹

INTRODUCCIÓ

Dues han estat, i probablement són encara, les manifestacions catòliques de la Setmana Santa blanenca que sobrepassen el sentiment estrictament religiós per assolir, a més, una gran estima popular: l'una seria la processó de la nit del Divendres Sant i l'altra el Cant de l'Àngel del matí del Diumenge de Pasqua, objectiu de la recerca que tenen al davant.

Hem volgut saber més d'aquesta tradició blanenca que, provinent d'un passat ja remot, el poble ha conservat fins avui.

Per aconseguir-ho hem consultat antigues revistes locals (la *Costa de Llevant*, *Recvll*); ens hem llegit la **Consueta**² de la Parròquia de Santa Maria conservada a l'Arxiu Diocesà de Girona (que recull la memòria ancestral de la vida parroquial) així com molts dels fulls dominicals ("La Fulla"); hem observat un munt de fotografies i hem escoltat molts testimonis. I tot plegat ha evidenciat, com veuran,

que es tracta d'un acte que, efectivament, ve de molt lluny. Que en alguns moments fou multitudinari i extraordinàriament festiu i, en d'altres, visqué una autèntica crisi de participació. Que, en alguns moments, fou presidit per un autèntic fervor religiós i en d'altres s'hagué d'aplegar als esdeveniments polítics. Però que, malgrat tot, la seva existència i continuïtat sempre ha involucrat molta gent: començant per les diverses composicions musicals, cantant l'Àngel, portant o confeccionant la palma, dirigint els assajos de la tonada, col·laborant en la posada en escena o participant d'una manera o altra en la Processó.

El diumenge de Pasqua del 2018, després de la processó i del tradicional cant, un petit grup d'antics "Àngels" es reunien en una simpàtica trobada per compartir records i anècdotes. Allà va néixer l'embrió d'aquest estudi que els presentem amb una única finalitat: contribuir a un major coneixement i estima del patrimoni de la nostra vila.

◀ Joan Sureda cantant l'Àngel l'any 1926. Hi poden observar també la solemne processó aturada, amb el Santíssim sota pali, i mossèn Joan Batlle acompanyant-lo musicalment. Fotografia: Família Creixell Sureda.

TESTIMONIS {T}

A Calella el Cant de l'Àngel també té molts anys. Antigament es cantava a les 7.00 h del matí i era anunciat amb salves.

Hi ha unes quantes músiques, però la més popular és la que es canta actualment.

M'he cuidat de l'Àngel durant 50 anys: buscant el noieta (després també noieta), ensenyant-li la cançó i acompanyant-los amb l'orgue, si bé antigament se l'havia acompanyat també amb violins.

He estat molt aficionada a la música i he estudiat, ja de gran, música i cant. De fet, a Calella hi ha hagut sempre molta tradició musical.

Avui el Cant de l'Àngel se celebra a les 12.45 h del Diumenge de Pasqua. Del portal petit de l'església parroquial surt una petita processó amb la imatge de la Verge que, passant pel carrer Juvara, surt a la plaça de l'Ajuntament. Allà s'atura i l'Àngel canta "L'Al-leluia", una peça musical anònima amb la lletra en llatí. Recordo que, de petita, la Mare de Déu anava vestida de negre i, en el moment en què l'Àngel deia "Resurrexit sicut dixit", ella deixava el dol i apareixia un vestit blau cel. També era costum que l'Àngel anés a l'Hospital a veure els vells i a les Germanetes de Clausura i tornés a cantar.

*Tinc 90 anys i m'estimo molt aquesta tradició que, es-
pero, que no es perdi.*

Maria Rosa Brunet Anglada,
Calella

LA PROCESSÓ DE L'ENCONTRE I EL CANT DE L'ÀNGEL

En la litúrgia cristiana, la Pasqua és un moment àlgid, de joia. Crist ha ressuscitat i, com explica l'Evangeli, va a l'encontre de Maria, la seva mare, i dels seus deixebles (Evangeli segons Sant Joan 20, 1-18).

El retrobament de Mare i Fill és l'instant culminant d'aquest episodi carregat de solemnitat i, sobretot, d'alegria.

La idea de l'emotiva trobada o **Encontre** propicià així la creació, el Diumenge de Resurrecció o de Pasqua, d'una processó, caracteritzada fonamentalment per la presència de dos seguicis: l'un, portador de la imatge de Jesús Ressuscitat i l'altre, de la Mare de Déu. Això sí, amb tantes variants i aportacions locals com es vulgui: salutacions cerimonioses de la Mare al seu Fill, bandes de música, salves, coets, simbòlics botets d'alegria d'ambdós, canvi de vestit de Maria, que es treu el dol, repics de campanes i, fins i tot, alguna carrera del Ressuscitat fins a la Verge o de la Verge envers el Ressuscitat...

Ulldecona, Rasquera, Ribarroja d'Ebre, Sarral, Reus, Flix, La Granadella, Bossòst, L'Hospitalet de Llobregat (a Catalunya), Montuiri i Galilea (a Mallorca), Alcoi, Almussafes, Catí i Torrent (al País Valencià), Ceret, Els Angles i Illa (al Vallespir), alguns pobles i ciutats a Castella i Lleó, fins i tot Modica (a l'illa de Sicília) ... podrien servir d'exemples de **Processons de l'Encontre** que s'han mantingut fins l'actualitat o que, recentment, s'han recuperat.

Una de les moltes singularitats és la presència d'un **Angelet** que, com succeeix a Olot, Calella i Blanes, refila una cançó, el *Regina Coeli*,

{T}

A Olot aquesta tradició pasqual està documentada des de finals del segle XVII quan eren els frares els encarregats d'entonar, a les 6,00 h i en gregorià, el Regina Coeli just abans que la Processó entrés a l'església per celebrar l'Ofici del Diumenge de Pasqua.

Està documentat també que el 1892 es continuava celebrant, però que aleshores era ja un nen vestit d'àngel l'encarregat de cantar, igualment en gregorià. Ho feia a la plaça del Carme, en el moment en què el Santíssim i la Verge es trobaven.

La música gregoriana es mantingué fins l'abril del 1922, data en què s'estrenà una nova melodia per acompanyar el Regina Coeli, que s'ha mantingut fins avui, del músic de Peralada Josep Cervera Bret.

Després del Concili Vaticà II se suspengué la Processó i, des d'aleshores, l'Àngel canta a l'església del Carme després de l'Ofici Pasqual amb acompanyament musical d'orgue, harmònim o d'un grup de corda.

Francesc Jordà Capallera,
Sacerdot carmelità de la Parròquia del Carme d'Olot

en algun dels moments de la litúrgia Pasqual o en el moment del feliç retrobament.

Així a Olot l'**Àngel** canta a l'església de la Mare de Déu del Carme quan acaba l'ofici religiós³. A la veïna població del Maresme ho fa a la missa de Pasqua i, posteriorment, a la plaça de l'Ajuntament⁴. A Blanes la seva presència es dona, a diferència dels altres dos llocs i des de fa ja molts anys, en el context d'una processó on es retroben les dues imatges, la Mare de Déu i el Ressuscitat, moment de l'entonació del cant, que es repeteix al cap d'una estona a l'ofici Pasqual, a la Parròquia de Santa Maria. En tots tres casos, els "Àngels" tenen l'acompanyament de música d'orgue, harmònim o piano i d'una artística palma o palmó que són portats o exhibits al seu costat.

EL CANT DE L'ÀNGEL BLANENC

Origens i evolució

No sabem exactament des de quan se celebra el Cant de l'Àngel a Blanes el Diumenge de Pasqua.

El que sí que podem afirmar és que ve de lluny i que, amb el pas del temps, ha viscut alguns canvis relacionats amb l'horari, la música i alguns aspectes formals. Fem-ne un repàs històric.

La referència més antiga que hem trobat correspon al 1816, concretament a la **Consuetud** de la Parròquia de Santa Maria.

Diu així:

Lo dia de Pascua a dos quarts de set horas del mati se comensa ab la professó ab lo sagrat y la custodia sol portarla el que diu la Missa Mati. Se canta lo salm 138 sise to.

*En lo mateix dia a las nou horas lo Rector sol en la Rectoria beneeix los tortells que se distribueixen después del ofici à tots los Residents, Regidor, obrer y solen donar 3 al Rector, per vicari y benedicció y Rector: tercia solemne. Asi lo ofici que es ab caper e immedt. después del sermo **se canta per lo Angel la salve des de la trona**, luego los diacas lo verset y lo Parroco la Horacio en mitg del Altar o en la S^a grada.⁵*

Llegim en el text: Processó a dos quarts de set del matí, a les nou benedicció de tortells (una dada absolutament desconeguda) i, a l'Ofici, l'Àngel canta la Salve (NO EL REGINA CAELI) des de la trona. De moment, cap referència al cant durant la Processó.

La segona ens situa a l'Ajuntament. I és que una setantena d'anys més tard, el 1885, apareix un esment a les Actes Municipals prou interessant:

*(...) que por encargo del Ayuntamiento incluyera la retribución de la persona que practicando una immemorial tradición asistió a la procesión de Pascua de Resurrección representando un Ángel acordando que se le reintegren con cargo al capítulo correspondiente o al de imprevistos si está agotado el que sigue o se aplica à esta clase de actos ò solemnidades (...).*⁶

El text ens parla d'"Immemorial tradición", la qual cosa vol dir que, ja en aquells anys, es considerava que venia de molt antic. També cita la "Procesión", que s'explicita per primera vegada. I, finalment, la tercera aportació: la "retribución" o remuneració que fa l'Ajuntament a la persona que "representa un Àngel".

Josep Cortils, en la seva *Ethologia de Blanes* del 1886 que tanta informació ens ha aportat de temps remots, en va apuntar igualment una breu però important crònica:

*En la Pásqua de Resurrecció un nen vestit d'àngel canta, en lo extrém del carrer Ample, la antífona "Regina Coeli" etc., y no falta la corresponent salva d'escopetadas. Lo mateix nen canta en lo púlpit la antífona esmentada, en l'ofici solemne que en tal día se celebra.*⁷

Se'ns torna a anomenar l'Àngel, un nen, que canta en el carrer Ample (deduïm que en el context de la Processó) un Regina Coeli que no hem de confondre amb l'actual que, com veurem, és bastant posterior.

▲ Bonaventura Alemany. Fotografia: Montserrat Alemany.

Els esments que venen a continuació corresponen a les cròniques que de la festa van fer, en el seu moment, les revistes *Costa de Llevant* (des del 1899 fins al 1922) i *Recvll* (a partir del 1921). A totes dues s'hi han anat trobant dades, detalls, matisos ... que ens permeten apropar-nos a l'evolució de l'acte.

Comencem amb la primera de les publicacions esmentades.

A finals del segle XIX, concretament el 9 d'abril del 1899, la citació de la festa ens comença a aportar alguna nova dada:

*...Atractiu de cantar per primera vegada lo noy que feu d'angel que va ser en Panxito Sagrera, deixeble de l'escola Municipal que regenta el señor Albert. Ho va fer molt bé acompanyat i dirigit pel mestre Mn. Joan Batlle.*⁸

S'esmenta aquí el nom de l'Àngel, la seva filiació escolar així com, per primera vegada, l'acompanyament i la di-

recció del cant a càrrec de Mossèn Joan Batlle (destinat a Blanes des del 1896). Tenint en compte que la partitura del seu Regina Caeli (la que es canta encara avui) és, com veurem més endavant, de l'any 1904, hem de suposar que l'Àngel devia seguir entonant l'anterior Regina Coeli.

El mateix succeeix en la cita del 15 d'abril del 1900 a la mateixa revista:

... Aquest matí tindrà lloch la professó de gloria, tradicionalment anomenada la professó de l'Àngel. Tenim notícia que debía assistirhi lo mes granat de la nostra joventut.⁹

Aparentment poca informació en aquest text, però fem-nos: confirma una vegada més el protagonisme de l'Àngel a la Processó i s'hi destaca l'assistència de públic sobretot jove.

▼ Narcís Oliva. Fotografia: Narcís Oliva.

Així ho veiem reflectit en la important crònica del 2 d'abril del 1910:

... Com de costum a les 7 del matí se celebra la professó del Ressucitat, havent resultat enguany, gracies a la Comissió d'Acció Catòlica un acte verament notable. Durant el curs de la professó, especialment a l'entrada i sortida del Santíssim, se dispararen en varis indrets de la vila, fortas tronadas que tornaren a n'aquest acte aquella nota típica tan escayenta y que de tants anys s'havia deixat perdre (...). Tant en l'ofici com en la professó l'hermós fillet dels nostres amichs en Bonaventura Alemany y na Julia Serrat, perfecta i adequadament habillat d'àngel canta ab molta delicadesa un apropiat "Regina Caeli" de Mn. Batlle.¹⁰

▼ Josep Oliva. Fotografia: Narcís Oliva.

▲ Esteve Andreu. Fotografia: Maria Dolors Andreu.

Observem ara que la Processó comença mitja hora més tard, ens parla de salves i fortes tronades disparades en diferents llocs del poble a l'entrada i sortida del Santíssim (suposem de l'església parroquial) i, sobretot, el cant de l'Àngel, aquí sí el Regina Caeli de Mn. Batlle, executat durant la Processó i repetit a l'Ofici.

L'any següent, el 1911, sabem que la Processó fou molt *lluïda*:

*... Amb grans tronadas i salvas que se dispararen al seu pas i acompanyada de l'orquestra de Tordera ...*¹¹

Seguim llegint la Costa de Llevant, ara el 14 d'abril del 1912:

La brillant processó matinal de l'Angel, fou com sempre, la nota culminant d'aquesta alegre diada.

Tot es llum, color y vida en aquest acte en que se passeja triomfalment la bella imatge del Senyor ressucitat.

El trilleig de campanes, l'espatech de les tronades, el voleyar de les banderes y domassos, l'olor d'encens, música, cants litúrgichs y la dolça cansó de l'Angel, enquadrat tot en un bell mati de primavera (...).

*Per'xó, tothom acut a presenciar un acte tan esplendent (...), per'xó tothom sens donars'en compte flecta el genoi al pas de tanta sublimitat (...), per'xó les nostres rialleres y fresques hortalanes que ja estan instalades à la plassa al pas de la processó, al arreconar suaument -per donarli major amplitut- llurs atuells, curulls de coloranta fruyta y fresques plantes, fan que brandin solemnement grandiosos y olorants incensers (...). Com la nostra processó matinal de Pascua, no hi ha d'altra.*¹²

Aquí novament se'ns esmenta el Cant de l'Àngel enmig d'una Processó que, precedida de tronades, música i banderes, exhibiria una imatge de Jesús Ressucitat. Observem que el text ens aporta també una informació complementària molt interessant: el seguici pasqual circulava per on es feia la "plaça" (al carrer Ample) que, com podem constatar, també tenia lloc en diumenge, encara que fos el celebrat Diumenge de Pasqua.

▲ Joan Burcet. Fotografia: Isasi-Isasmendi. (AMBL)

Un any després, el 30 de març del 1913, apareix una altra completa ressenya:

La professó del Angel, va efectuar-se ab l'animació de costúm; aquesta nota alegre posa en moviment á una bona part del poble que de bon matí ja circula pels carrers del tránzit; les campanes repiquen á festa, l'espatech de moltes salves saluden la Resurrecció del Christ y quant la professó es arribada a son terme, la Verge apareix y tres vegades fa reverencia á son Fill Sagramentat; aquella munió de gent resta en silenci y sobressurt l'Angel, un noyet de sis anys hermosament vestit, entona'l "Regina coeli" y'ls cants de Aleluya s'escampen per l'espai; la música toca notes d'alegria y la professó torna majestuosa al temple (...).

Va celebrarse Ofici solemne ab sermó y l'Angel després del Evangeli entoná novament el "Regina Coeli".¹³

És la primera vegada que trobem esmentada la presència de la imatge de la Mare de Déu així com la seva triple salutació reverencial.

La revista de l'11 d'abril del 1915 ens completa alguns aspectes més:

A les set del matí del dia de Pascua sortí la processó del Ressucitat ab el Santíssim Sagrament, siguent saludat per nombroses salves.

Arribada a son terme, després de la cerimonia de trobar-se la Verge ab Jesús resucitat y de fer les tres reverencies al Santíssim, el nen Ventura Alemany, elegantment vestit d'Angel, entona'l cant del "Regina Celi" ab justa entonació, ab acompanyament d'armonium, siguent escoltat per la gran gentada per ser la nota de la processó que més atrau la expectació popular.

A les deu va celebrarse Ofici solemne ab sermó y repetintse el cant de l'Angel després de l'Evangeli.¹⁴

Em sembla recordar que en Joaquim Parrillas va ser el primer "Àngel" que es va vestir a casa després de la Guerra.

I s'hi van seguir vestint mentre es va cantar al carrer Ample.

Es vestien al primer pis, que estava més ben arreglat, perquè a baix hi teníem la botiga i també la cuina i el menjador. S'omplia de gent, sobretot de familiars i coneguts de l'"Àngel", que venien a veure com el preparaven. Ja vestit, s'esperava a baix que passés la Processó i, en el moment que aquesta s'aturava, ell sortia i s'enfilava a la taula per començar a cantar.

El vestit es portava a casa el dia abans, i la taula i les catifes per tapar-la, el mateix diumenge al matí. Jo vaig trobar una caixa de fusta (abans el tabac arribava en caixes de fusta) que va anar molt bé per aixecar una mica més la taula. Va servir tot el temps que l'"Àngel" va cantar davant de casa.

També al matí en Jeroni Matas baixava l'harmònim i, quan l'"Àngel" acabava de cantar, com que a l'església només en tenien un, se'l carregava a l'esquena i, per l'Escala Vella, el pujava cap a la Parròquia i hi arribava abans que la Processó. Més endavant amb el teclat va ser diferent i la Maria Rosa Vidal ens el portava el dia abans.

La Montserrat Bernat, en Joan Cruells, en Salvador Roca, la Maria Rosa Pla, en Montells (portant la taula amb la furgoneta), els Ginestà (pare i fills, que mai van cobrar per muntar la megafonia) ... Déu n'hi do la gent que hi ha col·laborat...!

Per casa era un dia maco, que esperàvem amb il·lusió.

Fèlix Roca Piferrer

Coneixem, a partir d'aquest text, l'horari complet (les 7.00 h del matí la Processó i les 10.00 h. l'Ofici), la presència de la imatge del Ressuscitat, el destinatari de les reverències de la Verge (el Santíssim) així com la gran atracció popular que despertava l'acte.

Fins al 7 d'abril del 1918 no trobem cap altra referència:

A les set del matí la processó del Angel surt de la parroquia ab la imatge de Jesús ressucitat acompanyat del Santíssim Sagrament i arribada al terme, te lloch l'acte enternissador de trobarse ab la Verge, siguent saludats per una serie de trets de

▼ Ricard Serrat. Fotografia: Fons Ricard Serrat. (AMBL)

salves. Aleshores apareix l'Angel, noyet de poch anys, habillat ab molta propietat y entona'l cant del Regina coeli voltat d'una gentada que l'escolta embadalida y corpesa.

Retorna a la iglesia la processó entre els cants del Te-Deum.

Més tart va celebrarse l'Ofici ab tota solemnitat, repetint l'Angel el mateix cant després del primer Evangeli. (...)

Ens es grat fer constar que'l nen Joseph Oliva, fill del carter, que l'any passat per primera vegada feu d'Angel aquest any ha millorat notablement el cant, que ha entonat ab molta seguretat y afinació.¹⁵

A més del nom del nen que cantà l'Àngel aquí trobem esmentats altres cants de la Processó (Te-Deum) al temps que s'hi confirma l'horari així com la presència del Santíssim a qui, com hem vist, la Verge dedica tres respectuoses reverències.

Alguns matisos més ens aporta la notícia del 4 de maig del 1919:

(...) Al mati va celebrarse la típica professó del Angel en que després de la troballa de la Verge ab son Fill ressucitat, fetes les reverencies al Santíssim Sagrament, l'Angel entona'l Regina Coeli davant una multitud que l'escolta embadalida (...).

Sempre es objecte de curiositat el nen que vestit d'Angel (enguany ha sigut el nen Oliva) acompanya la imatge de Jesús ressucitat en la professó (...).¹⁶

Pel que sembla, l'Àngel devia acompanyar la imatge del Ressuscitat durant la Processó fins al moment d'entonar el cant.

▲ Salvador Roca. Fotografia: Fons Ricard Serrat. (AMBL)

▲ Joan Xavier Albà. Fotografia: Joan Xavier Albà.

I un any més tard, el 18 d'abril del 1920, la *Costa de Llevant* seguia recollint la notícia de l'esdeveniment amb una important referència:

Comensá per la alegre y hermosa professó del Resucitat que despertá al poble de bon matí aplegant-lo al extrem del carrer Ample, ahont presenciá la conmovedora escena de trobarse la Verge ab son Fill ressucitat, fent tot seguit les tres reverencies al Santíssim Sagrament que sota talem estava de manifest en la custodia; escoltá el cant del "Regina coeli" que un gentil noyet vestit d'angel entoná, escampant les notes del Alleluia que sembla talment perfumín aquell ayre frescal del matí.¹⁷

La principal aportació d'aquest text seria la citació del lloc on, després de l'encontre de les dues imatges, la Verge i el Ressucitat, l'Àngel cantava: l'extrem del carrer Ample.

A la ressenya del 1921 observem petits canvis en l'horari:

(...) L'Ajuntament acompanyat per l'orquestra, es dirigia a l'iglesia pera assistir a la professó del Angel, que sortí a les vuyt (...). Ab l'acompanyament de l'orquestra, entre'l toch de campanes y l'espetch de salves de fusell, retorná la professó a la iglesia (...).¹⁸

Veiem que es retarda una hora la processó (les 8.00 h.) que se'ns descriu molt festiva amb un acompanyament realment sonor.

El darrer número de la *Costa de Llevant* correspon a l'any 1922 coincident, pràcticament, amb els inicis de la nova revista local *Recvll*, on també hem trobat alguns textos destacables.

Començarem el 23 d'abril del 1927:

(...) A les 8 del matí del diumenge, sortí de la Parròquia la tradicional processó del Resucitat. Els portants d'atxes, enguany eren en bon nombre (...). Al cap d'avall dels carrer Ample, lloc on canta l'angel, estava pleníssim de gent, com aixís mateix tots els balcons. Enguany siguié l'àngel el xamós nen Joan Sureda i Vieta, que anava abillat d'una manera molt adient. Acompanyat d'orgue, cantà l'Al.leluia. A l'ofici hi assistiren totes les Autoritats (...) restablint-se la costum d'anar a l'ofici amb música, que no cal dir, dona una agradable nota de festa (...).¹⁹

El text ens permet imaginar un recorregut molt ple de gent, música novament acompanyant la Processó i un

◀ Maria Àngela Sagrera. Fotografia: Maria Àngela Sagrera.

Àngel amb una bonica i sorprenent vestimenta (vegeu referència al cant de Joan Sureda en la llista d'Àngels).

El del 7 d'abril del 1928 trobem la publicació d'un text del periodista, poeta i polític Ferran Agulló que, com sabem, estigué vinculat a la vida blanenca. Ell també deixà la seva crònica de la celebració:

... Certament que al obrir els ulls el mati del dia de Pasqua ens sembla que comencem una altra vida (...). La solemne processó que en aquest dia celebra la nostra parròquia és d'aquelles processons en la que ens hi trobem els de sempre i que dona gust d'anar-hi perquè és a les vuit del matí i com que en aquestes hores la pensa és clara i lliure de cabòries (...) tothom fa la cara tan alegre que fins sembla que la tinguin expressa per aquest dia (...). Doncs bé, com diem, a les vuit anem a la processó en la que hi va el Santíssim Sagrament, la imatge de Crist ressucitat i de la Verge Santíssima a qui l'àngel anuncia la resurrecció del seu estimat fill amb el cant triomfal del "Ressurrexit, acabat el qual la processó torna a la parròquia entonant el Te-deum (...).²⁰

El 6 d'abril del 1929, la revista es lamentava d'una certa laxitud en els costums d'alguns vilatans:

(...) La processó de l'Àngel lluïda com sempre i admirada per multitud de curiosos, com sempre també, bona part d'ells distrets o fent el distret al passar Nostramo, sens atinar agenollar-se i alguns ni treure's el capell (...).²¹

El 14 d'abril del 1931 es proclamava la Segona República Espanyola en substitució de la mo-

narquia d'Alfons XIII. Aquest esdeveniment polític condicionà la celebració dels rituals religiosos que, si bé es mantingueren, quedaren relegats a l'interior dels temples.

Recvll recollia, el 18 de març del 1932, algunes impressions al respecte:

(...) Enguany el poble serà privat contra la seva voluntat ben manifesta de commemorar públicament, com en anys anteriors, els augustíssims misteris de la Setmana Santa (...). I al dia de Pasqua, també tot el poble enyorarà el cant de l'Aleluya i veurà amb recança com no es fa la Processó (...).²²

(...) No hi ha hagut la típica Processó matinal anomenada de l'Àngel però l'Àngel ha cantat també l'Al·leluia al Crist Ressucitat i encar que aquest

▼ Panxo Sagrera. Fotografia: Panxo Sagrera.

*Al-leluia no a estat cantat a ple aire, l'ha sentit tothom dintre seu (...).*²³

La Segona República va existir fins a l'1 d'abril del 1939, quan va acabar la Guerra Civil que donà pas a la dictadura del General Franco. Durant els tres anys del conflicte bèl·lic (1936-1939) la Processó no es va celebrar.

No tenim notícies de la represa de l'acte, si bé hem trobat una referència al *Full Parroquial* del 1948, amb una novetat important, el canvi d'hora: les 10.15 h.²⁴

L'1 d'abril del 1950 apareixia, novament a la revista *Recvll*, un escrit que lamentava el canvi experimentat en les celebracions religioses, ara envaïdes de gent que (...) *aprovechan la tregua de las fiestas de la Semana Santa para abandonar las ciudades e inundar las poblaciones típicas y profanar con su desaprensiva presencia el ambiente religioso que en ellas se respira (...).* Huelga decir que no nos referimos a las bellas estampas de las familias acrisoladas que, afincadas en la época veraniega en nuestros pueblos, abandonan la capital durante la Semana Santa y vienen a reunirse con los fieles de las pequeñas poblaciones, compenetrándose con el sentir piadoso de los Días Santos. Lo que censuramos es la creciente plaga de forasteros que se atreven a romper el místico silencio (...) unos exhibiendo su desnudez en prematuras prácticas natatorias (...) otros en un alarde de exentricidades indumentarísticas -mujeres vestidas con pantalones masculinizados y hombres con trajes llamativos- (...).²⁵

En el seu Noticiari del 1953 encara s'hi manifesta un record nostàlgic per l'antic horari.

(...) Las circunstancias han obligado, y la procesión que en la mañana de este día se celebra, conocida como la del "Resucitado", antes del So-

▼ Maria Carme Vives. Fotografia: Fons Juli Barber. (AMBL)

{T}

M'he cuidat del vestit de l'Àngel durant uns 30 anys des que en Joan Cruells m'ho va demanar. Abans ho havia fet la Montserrat Bernat.

En Joan, que tenia molt de gust i era molt perfeccionista, va renovar alguns aspectes de la cerimònia: va proposar de fer un vestit nou, es va comprar un brocat bonic per tapar la trona, va posar flors i va polir una mica tota la posada en escena.

El nou vestit el va tallar la Pepeta Guich, que sempre estava disposada a ajudar. Nosaltres sempre el deixàvem a punt per a l'any següent i, si calia, hi fèiem els ajustaments necessaris. Sempre el vestíem a can Piferrer, d'on sortia.

Quan va faltar en Joan ho vam anar deixant i el jovent va anar agafant el relleu.

Maria Rosa Pla

Durant molts anys vam estar vinculats a la Parròquia, i la Processó de l'Àngel que recordo és la del carrer Ample.

El dia abans baixaven la Mare de Déu per les escales de sota l'església i es deixava a la capella de l'Esperança fins l'endemà. Quan el Ressuscitat sortia de la Parròquia, Ella sortia de l'Esperança i es trobaven sota can Falet. Se saludaven i, a continuació, tots dos junts enfilaven cap al carrer Ample i, davant de can Piferrer, cantava l'Àngel.

Així sempre, i durant molts anys. Primer només amb homes sols, després s'hi van incorporar dones i, ja amb les Veus Blanques, amb tota la coral que, la veritat, omplia molt. I és que va arribar un moment que no hi anava gaire gent.

Quan en Joan Cruells es va implicar amb la Parròquia, li va semblar que s'havia de fer un vestit nou per a l'Àngel. Així que vam anar junts a Barcelona, a can Ribas & Casals, per comprar la roba i a El Suís per la passamaneria. En Joan va voler que se'n fessin dos, i la Pepeta Guich els va tallar.

Del pas de la Mare de Déu hi ha una anècdota que et vull explicar: s'havia encarregat una imatge nova i, quan l'Angelina Montells la va veure va trobar que se li marcava la cuixa i això no estava bé. Per aquesta raó es va retornar a l'artista, que la va modificar i la va pintar de nou.

Del Ressuscitat no et puc dir gran cosa. Es va fer després de la Guerra, i no m'estranyaria que fos iniciativa de can Genís, que llavors intervenien molt a la Parròquia.

Montserrat Bernat

*lemne Oficio, la recordamos perfectamente y con nostalgia a las siete despertando al pueblo medio dormido, al son de los acordes de la orquesta y de las descargas de pólvora, que como TE DEUM de salvos anunciaba el gran acontecimiento (...). Las circunstancias mandan y nos conformamos contentos de poderlo celebrar tal como ahora (...).*²⁶

I per important cal destacar l'any 1955 atès que s'hi esmenta l'estrena d'una nova imatge de la Mare de Déu, que s'incorpora al seguici. Fins aleshores, la Verge que sortia a la Processó de l'Àngel era la mateixa del Divendres Sant, si bé amb una vestimenta adient. Parlarem de la imatge més endavant però podem avançar aquí que la talla s'encarregà al prestigiós escultor de Banyoles Josep Maria Bohigas i Masoliver i que fou costejada amb aportacions de molts blenecs.

*(...) La alegría de este día es reflejada con la simpática Procesión del Resucitado, que este año tuvo especial solemnidad pues en ella además concurrió la espléndida y bella imagen de la "Virgen de Pascua" costeada por suscripción popular, de simpática y alegre expresión y de impecable factura; talla además destinada a ocupar lugar preferente en el altar que en nuestra Parroquia ha proyectado (...).*²⁷

Arribem a les darreres cites. Corresponen al 1956 i, a més de l'hora, recullen alguns detalls més de la festiva celebració Pasqual, un lament per la baixa assistència així com un prec per mantenir la tradicional presència d'homes i joves en la Processó.

(...) Como todos los años a las 10 y media celebróse la tradicional y simpática procesión del Resurrexit (...). El día era espléndido (...), la alegría popular flotaba en el ambiente y en las notas saltarinas de las sardanas y de las tradicionales "Caramellas" que saturaban las calles (...). Era la Pascua (...).

(...) Con verdadera pena hemos de consignar (...) el que en la tradicional y triunfante procesión mañanera del Resucitado, sea tan escasa la asistencia de hombres y jóvenes (...). Ciertamente esto ha despertado un temor, el que el acto se haga derivado equivocadamente hacia lo pintoresco y lo folklórico (...). A pesar de sus simbolismos, el acto fue siempre considerado un acto exclusivamente de hombres (...).²⁸

Fins als anys setanta del segle passat pocs canvis trobem en la Processó: dos seguicis, l'un amb la imatge del Ressuscitat (que sortia de la Parròquia) i l'altre amb la Verge (que sortia de la capella de l'Esperança) que es trobaven a la plaça d'Espanya i, junts, després de la salutació de la Mare al Fill, enfilaven el carrer Ample a l'inici del qual, davant de l'estanc de can Piferrer (on se'l vestia), un Àngel (noi o noia) cantava el *Regina Coeli* musicat per Mossèn Joan Batlle, gairebé sempre acompanyat d'una esplèndida palma. Només una excepció, l'any 1941, en què l'Àngel, l'Esteve Andreu Geremias, cantà a la plaça d'Espanya degut, segons algunes opinions recollides, a la possible ce-

◀ Josep Lluís Pouy. Fotografia: Fons Juli Barber. (AMBL)

lebració litúrgica de la Pasqua a la plaça d'Espanya per trobar-se l'església parroquial totalment enrunada després de la Guerra Civil. Cal esmentar, també com a curiositat, que hem pogut documentar que alguns "Àngels" (Joan Xavier Albà, Maria Àngela Sagrera, Josep Lluís Pouy...), després de l'Ofici Pasqual, van baixar de l'església amb les autoritats i van sortir a saludar al balcó de l'Ajuntament.

L'any 1972 el cant enceta una nova etapa que durarà uns trenta anys. Ens referim a la incorporació de la Coral "Veus Blanques". Efectivament, des d'aquest any, tota una llarga sèrie d'"Àngels" (nois i noies) seran escollits per la seva directora, la Maria Rosa Vidal, per protagonitzar la tradicional cerimònia. I ella mateixa en portarà a terme l'acompanyament musical tant al carrer com a l'església.

Citem algunes de les darreres novetats que van arribar amb el nou segle:

- Des de l'any 2001 la Verge és portada únicament per noies. Es recuperava així una

▲ Ramon Rondon. Fotografia: Fons Juli Barber. (AMBL)

tradició molt antiga que s'havia perdut en el temps.

- També el recorregut s'ha vist modificat des del 2008: carrer Nou i carrer Ample (Resuscitat); Raval, Muralla, passeig de Dintre (Verge) per convergir ambdós a la plaça dels Dies Feiners on, finalment, l'Àngel canta.
- L'Emili Bitlloch ha agafat el relleu en l'acompanyament musical.
- L'Àngel canta tres vegades: en el marc de la cerimònia Pasqual del dissabte a la nit, i el Diumenge de Pasqua dues vegades: al carrer i dins el temple.

El text i la música

La lletra de la partitura estaria inspirada en l'oració "Regina Coeli", d'autor desconegut, amb què l'Església Catòlica honora la Verge Maria i la felicita per la resurrecció del seu Fill Jesús. Sembla que fou el Papa Benet XIV que, el 1742, establí que, durant el temps Pasqual (des de la Resurrecció fins la Pentecosta), fos substituït el res de l'Àngelus per l'antífona "Regina Coeli". És molt antiga (es coneixia ja en el segle XII) i ha esdevingut una de les més populars i resades pels catòlics, fins i tot fora del temps de la Pasqua. Està escrita en llatí i havia de ser cantada o resada en cor o dempeus.

Diu així: ²⁹

Regina caeli, laetare, alleluia. Quia quem meruisti portare, alleluia. Resurrexit, sicut dixit, alleluia. Ora pro nobis Deum, alleluia. Gaude et laetare Virgo María, alleluia. Quia surrexit Dominus vere, alleluia. Oremus: Deus, qui per resurrectionem Filii tui, Domini nostri Iesu Christi, mundum laetificare dignatus es: praesta, quaesumus; ut, per eius Genetricem Virginem Mariam, perpetuae capiamus gaudia vitae. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.	Reina del cel, alegreu-vos, al·leluia. Perquè aquell que meresquéreu portar, al·leluia. Ha ressuscitat tal com digué, al·leluia. Pregueu Déu per nosaltres, al·leluia. Alegreu-vos, Verge Maria, al·leluia. Realment el Senyor ha ressuscitat, al·leluia. Preguem: Oh Déu, vos ompliu el món d'alegria amb la resurrecció del vostre Fill, Jesucrist, nostre Senyor. Per la intercessió de la seva Mare, la Verge Maria, concediu-nos d'arribar al goig de la vida eterna. pel mateix Jesucrist Senyor nostre. Amén.

Pel que fa a la música, hem llegit que es cantaren, abans de la que tots coneixem, altres *Regina Coeli* (fins i tot alguna *Salve*) fins al 1904, en què Mossèn Joan Batlle (Calella, 1872 – Blanes, 1939)³⁰ ³¹compongué la bonica melodia que s'ha conservat fins avui.

Mossèn Joan Batlle i Valls va estudiar música eclesiàstica i es va especialitzar en música sacra. Ja sacerdot, fou nomenat organista de la Parròquia de Blanes l'any 1896. El jove sacerdot creà aquí una coral d'homes, la Capella de Santa Cecília i, posteriorment, l'Orfeó de Blanes, ja amb presència de dones cantores.

▲ Partitures del Cant de l'Àngel de Mossèn Joan Batlle. Fons: Joseph Cossialls. (AMBL)

▲ Imatge antiga del Ressuscitat. Fons: Josep Alemany Borràs (AMBL)

Les imatges

La primera referència al Ressuscitat formant part de la Processó és del 1912. La imatge d'aleshores, més petita que l'actual, mostrava signes visibles de la ferida al tòrax i feia un gest de salutació amb la mà dreta enlairada. Vestia faldilla, era portadora d'un estendard i duia corona acabada en punxes imitant els raigs del sol. Tenint en compte que tota l'estatuària religiosa fou cremada durant la Guerra Civil, també aquesta deuria ser víctima dels estralls incendiàries. L'actual, pensem, seria encarregada després de la restauració de la tradició pasqual a partir dels anys quaranta. Si bé no hem trobat la data exacta de la seva realització, si que sabem el nom del seu possible autor, Esteve Roca Clusells³², reconegut decorador d'imatges

barceloní i també escultor, que signà la seva obra o intervenció a la base de l'escultura.

Es tracta d'una peça d'estuc policromat o bé de *pasta forta*, d'inspiració barroca, d'un Crist igualment coronat que, amb un cos encara demacrat embolcallat per una roba generosa, avança tot dirigint la seva mirada cap al cel i enlairant els braços en actitud triomfant.

{T}

He estat preparant i dirigint el cant de l'Àngel durant més de 35 anys. Els assajos, habitualment, els fèiem a casa.

La música és una Al-leluia maquíssima i de sentiment, però en alguns aspectes soc molt crítica.

Soc crítica perquè, tot i que és un cant maco i alegre, els espais entremetjats tenen un caire com si fos un ballet. I també perquè té una tessitura massa alta per a una criatura. No és un cant per a una veu blanca, per això és tan complicat trobar-ne una que hi arribi bé.

A més, en aquella alternança de "parar-començar-parar-començar", hi pateixen. Han d'estar molt pendents de la música i els és molt difícil.

No hi ha diferència entre nen o nena perquè, en aquesta edat, el timbre de veu és el mateix. Després ja canvien.

Al carrer l'acompanyament el feia amb l'harmònim i, a l'església, quan alguna criatura anava valenta i segura, el podia fer des de l'orgue. Si no, el feia des de baix amb l'harmònim per poder-lo guiar millor.

Maria Rosa Vidal

En el darrer terç del segle passat la imatge fou restaurada.

Diferent és el cas de la Verge. Igualment fins al 1936 degué existir una imatge de la qual ens parlen algunes fonts esmentades que, com l'anterior, fou destruïda. Després de la Guerra s'utilitzà un temps la mateixa Dolorosa (anterior a l'actual) de la processó del Divendres Sant amb una vestimenta adient a la Pasqua, és a dir, sense dol. Fins al 1954, any sant marià, en què, per subscripció popular i, com hem pogut recollir en diversos testimonis, gràcies en part a l'impuls personal de la Sra. Angelina Montells, s'encarregà una imatge nova a Josep Maria Bohigas i Masoliver, prestigiós artista format a l'Escola de Belles Arts d'Olot i a la Llotja de Barcelona i autor, entre moltes altres obres, de les escultures de Sant Pere i Sant Pau de la façana de la Catedral de Girona. La nova mare de Déu va sortir per primera vegada a la Processó el 1955.

L'obra, una talla policromada d'inspiració també barroca, ens mostra una Verge jove, delicada, dolça i de rostre amable que mostra, amb unes expressives mans, la sorpresa davant la bona nova de la resurrecció del seu Fill.³³

Relació d'"àngels"

Tenim constància dels "Àngels" que han cantat des del 1899, amb alguns petits buits que es corresponen, principalment, als anys d'abans de la Guerra Civil. Aquí en tenen la relació cronològica que, com es pot observar, s'acompanya dels noms d'alguns "portadors" de palmes, així com d'anècdotes o records que ens han tramès alguns dels protagonistes i que ens han semblat simpàtics o/i rellevants.

Creiem també important ressaltar que, sobretot antigament, els nens (sempre nens fins al 1962) cantaven uns quants anys, des d'aproximadament els sis anys fins que els canviava la veu. És el cas d'en Francisco Sagrera, del Nen Artau, dels germans Oliva (en Josep i en Narcís), d'en Bonaventura Alemany, de l'Esteve Andreu i, més endavant, d'en Joan Burcet, d'en Ricard Serrat, d'en Joan Xavier Albà, de la Núria Sagrera i d'en Francesc Gubert.

Relació cronològica:

- Els anys 1899, 1900, 1901, 1902 i 1903: En FRANCISCO SAGRERA.
- Els anys 1904, 1905, 1906, 1907, 1908 i 1909: El "NEN" ARTAU (en desconeixem el nom, així figura a la revista *Costa de Llevant*).
- Els anys 1910, 1911, 1912, 1913, 1914 i 1915: En BONAVENTURA ALEMANY.
- El 1916: No hem trobat cap referència, però es podria afirmar que fou o bé en BONAVENTURA ALEMANY o bé en JOSEP OLIVA).
- Els anys 1917, 1918, 1919, 1920 i 1921: En JOSEP OLIVA, *fill del carter*.
- Els anys 1922, 1923, 1924 i 1925: En NARCÍS OLIVA.
- Els anys 1926, 1927 i 1928: En JOAN SUREDÀ VIETA. Segons algun testimoni, li dissenyà el vestit el dibuixant i il·lustrador Joan Garcia Junceda i Supervia (Barcelona, 1881-Blanes 1948), que era amic de la família. Amb ell la vestimenta dels "Àngels" es simplificà adoptant un estil que perdurà en el temps.

▲ Roser Atmetlla. Fotografia: Maria Dolors Andreu.

▲ Mario Ros. Fotografia: Fons "Veus Blanques" (AMBL)

▲ Iolanda Perelló. Fotografia: Fons Recvll.

▼ Pepe Ardanuy. Fotografia: Pepe Ardanuy.

▼ Clara Buixeda. Fotografia: Fons Anna Maria Barnés - Esperança Ros. (AMBL)

- Els anys 1929, 1930 i 1931: No s'ha trobat cap referència.
- Els anys 1932, 1933 i 1934: No s'ha trobat cap referència d'Àngels però sabem que no hi hagué Processó i que l'Àngel cantà dins de l'Església.
- L'any 1935: En JOSEP RUBIO, que cantà igualment dins l'Església.
- Els anys 1936, 1937, 1938, 1939: No hi hagué Processó, l'Àngel no cantà.
- L'any 1940: En JOAQUIM PARRILLAS CONTRERAS. El va assajar la Maria Bitlloch i, com que ho feia tan bé, li va cuinar uns canelons que sempre més va recordar. Li van adaptar el vestit de la Primera Comunió de la Maria Cristina Ribas i Llena perquè no hi havia diners per fer-n'hi un de nou.
- Els anys 1941, 1942, 1943, 1944, 1945 i 1946:

L' ESTEVE ANDREU GEREMIAS. Va cantar el primer any a la Plaça d'Espanya i li van portar la palma o acompanyar en Joaquim Roca, en Joan Llambí, en Joaquim Parrillas i l'Emili Guerrero. (Llegiu testimoni i records personals en el text adjunt).

- Els anys 1947, 1948 i 1949: En JOAN BURCET. Recorda que li van portar la palma en Josep Arniges, en Josep Maria Borràs i en Jaume Bou. També que, els dimarts de Pasqua, cantava al Vilar i que, com que allà no hi havia llum, el seu pare portava unes bateries de cotxe per fer-ne. L'any 1948 va ploure i només va cantar a l'Església fet que, en l'àmbit familiar es va agrair perquè estaven de dol per la recent mort del seu pare.
- El 1950: En RICARD SERRAT.
- El 1951: L'havia de cantar en RICARD SERRAT, però es va posar malalt. En JOAN BURCET el va substituir.

- Els anys 1952 i 1953: En RICARD SERRAT. Li va portar la palma en Joaquim Badia.
- Els anys 1954, 1955, 1956: En SALVADOR ROCA. Recorda que l'assajaven en Pere Portell i en Joaquim Parrillas a l'Esbarjo i a "Telèfonos", al carrer del Lloro, perquè la dona d'en Pere era la propietària de la centraleta de telèfons de Blanes i allà hi tenien la vivenda amb un piano. Li fascinaven les ales que movia per comprovar si realment volaven. El primer any, en Parrillas li va dir que s'havia de prendre un ou batut amb cafè per aclarir la veu. El van acompanyar a l'harmònim en Joaquim Parrillas i la Montserrat Navinès. I la palma li van portar en Pere Reixach i en Ricard Serrat. Actualment segueix molt vinculat als "Àngels": els ensenya els moviments, els explica el significat de la lletra i té cura de la posada en escena.
- Els anys 1957, 1958, 1959, 1960 i 1961: En JOAN XAVIER ALBÀ FONTRODONA. Assajava a "Telèfonos" amb en Joaquim Parrillas. Cada any anaven, amb la seva mare, a llogar la perruca -que li molestava molt- a Barcelona. De cap manera no va voler portar ales.

Recorda que penjaven la palma al balcó de casa, que després de l'Ofici va baixar amb les autoritats i que sortí al balcó de l'Ajuntament. Li van portar la palma en Pere Gual i en Pere Reixach.

- L'any 1962: La MARIA ÀNGELA SAGRERA PERPIÑÀ. Va ser la primera noia que va cantar l'Àngel. Ho va fer substituint el seu germà que, la nit abans, es posà malalt. Ella se sabia la cançó perquè l'acompanyava a assajar. En ser una noia, el seu pare ho comunicà al Sr. Rector (Mossèn Quer) que, inicialment, s'hi negà rotundament, si bé, davant la situació extrema, finalment acceptà. Li va portar la palma en Josep Gallart, de can Dausà.
- Els anys 1963, 1964 i 1965: En PANXITO SAGRERA PERPIÑÀ. Assajava a l'església amb la Sra. Maria Robert. El primer any que havia de cantar, tenia 6 anys, es va posar malalt. Li va portar la palma l'Anselm Ramos.
- L'any 1966: La CARME VIVES GUICH. Recorda que la van triar perquè era habitual de l'Esbarjo i sortia als Pastorets i a obres de

▼ Rafel Comas. Fotografia: Fons Recvll. (AMBL)

▼ Núria Valls. Fotografia: Fons Recvll. (AMBL)

▼ Mònica Fité. Fotografia: Família Fité Grau

teatre. La van assajar Mossèn Miquel Ayats i la Montserrat Navinès).

- Els anys 1967, 1968, i 1969: En JOSEP LLUÍS POUY. Els tres anys que va cantar sempre va assajar a ca la Maria Bitlloch, al carrer Nou. Creu recordar que l'Emili Bitlloch el va acompanyar amb l'harmòni. Li feien prendre pastilles de clorat de potassi per aclarir la veu. I especialment recorda dos "premis": un braç de gitano que li va regalar el Sr. Rector i 100 pessetes que li va donar l'alcalde quan va anar a l'Ajuntament. La palma, la hi va portar en Pere Viñas.
- Els anys 1970 i 1971: En RAMON RONDON. El va assajar el Sr. Rector Mossèn Miquel Ayats.
- L'any 1972: La ROSER ATMETLLA ANDREU. Amb ella s'inicià una llarga llista d'"Àngels" que pertanyien a la coral "Veus Blanques". La van acompanyar en el cant la Dolors Utset i la Teresa Torrent i, musicalment, la seva directora, la Maria Rosa Vidal.
- Els anys 1973 i 1974: En MÀRIUS ROS VIDAL.

• L'any 1975: En LLUÍS ROCAFORT BALVEY.

• Els anys 1976 i 1977: En QUIM ROCA.

• Els anys 1978 i 1979: En PEPE ARDANUY. Ja des del el primer any la cançó li va agradar molt perquè, afirma, cantada amb sentiment i força, és espectacular. El Sr. Rector, Mossèn Miquel Ayats, li va regalar un pastís molt gran, probablement sabedor que a casa seva eren vuit de família. El segon any no li tocava cantar perquè li començava a canviar la veu però els companys de la Coral, a qui els hagués correspost, van estar cridant fins a quedar-se afònics i hagué de repetir ell. En conserva un gran record que no l'esborra el pas del temps.

• El 1980: La CLARA BUIXEDA.

• Els anys 1981, 1982 i 1983: La IOLANDA PERELLÓ. Manté un molt bon record de la diada i del mestatge de la Maria Rosa Vidal que, diu, sabia treure el millor de cadascun d'ells. També ella recorda haver rebut el regal d'una "sara" de Ca l'Orench de part del Sr. Rector.

▼ Marina Alum. Fotografia: Família Alum Aubanell.

▼ Laura Florido. Fotografia: Fons Recvll. (AMBL)

- Els anys 1984 i 1985: En RAFEL COMAS ALUM.
- Els anys 1986 i 1987: La NÚRIA VALLS GALLART.
- Els anys 1988 i 1989: La MÒNICA FITÉ GRAU. Com altres companys de la Coral, ella mateixa portava el seu palmó. El primer any, com que va ploure, va cantar a l'entrada de l'església i a dins.
- El 1990: La MARINA ALUM AUBANELL. Li va portar la palma la seva germana Laura.
- Els anys 1991 i 1992: La LAURA FLORIDO.
- Els anys 1993 i 1994: L'ALBERT FITA.
- Els anys 1995 i 1996: En MARC AMETLLER.
- Els anys 1997, 1998, 1999 i 2000: La NÚRIA SAGRERA RIERA. Recorda que es vestia a l'estanc de can Piferrer, que l'assajava la Maria Rosa Vidal (el primer any va haver de reescriure la partitura per apujar-li

▼ Albert Fita. Fotografia: Fons Parròquia Santa Maria.

He fet la palma de l'Àngel durant uns 50 anys.

En vaig aprendre de petita. Vaig anar al col·legi d'una fàbrica de paper que hi havia a Flassà, el meu poble, perquè els meus germans hi treballaven. La "senyoreta", filla d'uns cistellers d'Arbúcies, n'havia après a Barcelona, quan estudiava. Ella ens en va ensenyar i, al col·legi, ja en fèiem per als amos de la fàbrica.

Hi vaig agafar molta afició i, primerament, en feia de petites. En tenir dues nenes vaig provar de fer-ne de més grans i un dia la Montserrat Bernat, en veure-les, em va dir que eren tan maques que servirien per a l'Àngel.

I així vaig començar. Jo hi posava de franc la feina i em pagaven la meitat del material que feia servir, que eren normalment 13 palmons dels bons de 3 metres i mig d'alçada.

Triava el més valent perquè servís de suport i desfilava els altres per confeccionar tot el que s'hi havia d'anar acoblant (glans, estrelles...) cosint-ho amb una agulla i fent servir, com a fil, el mateix palmó desfilat. El disseny me l'inventava cada any. Acabava tenint 3 metres i mig d'alçada i uns 4 kg de pes, i em costava unes dues setmanes de feina. De molta feina perquè havíem de desmuntar una habitació de casa.

La conservació, en la qual m'ajudava el meu home, era molt complicada perquè calia evitar que la palma es tornés negra amb el pas dels dies; fins a l'extrem d'haver de posar-la tancada hermèticament i en posició horitzontal dins una bossa de plàstic després de cremar-hi una mica de sofre per mantenir-ne la blancor.

S'estrenava el dia del Ram, a la benedicció del migdia i, a la tarda, ja ens l'emportàvem cap a casa, la pujàvem al terrat, la mullàvem i la tancàvem a la bossa amb el sofre fins a la vigília del Diumenge de Pasqua que acompanyava la Processó de l'Àngel. Finalment era col·locada a l'altar del Ressuscitat fins a la Segona Pasqua. Després jo me la posava al terrat.

Des de fa dos anys que ja no la faig. Ara la compren.

Antònia Pagès Saló

▲ Marc Ametller. Fotografia:
Fons Recvll. (AMBL)

▲ Núria Sagrera.
Fotografia: Núria Sagrera.

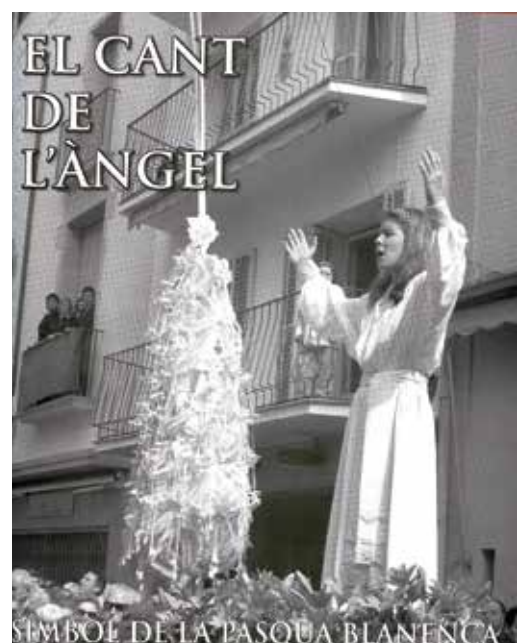
▲ Elisenda Planella. Fotografia:
Fons Parròquia Santa Maria.

▲ Guillem Ros. Fotografia:
Fons Parròquia Santa Maria.

▲ Laura Rabassa. Fotografia:
Fons Recvll. (AMBL)

▲ Mònica Rabassa. Fotografia:
Fons Recvll. (AMBL)

{T}

Mossèn Batlle va compondre diverses "Al-leluies" diferents. La que es canta n'és una.

A mi em va ensenyar a tocar la tia Maria, germana del pare, que assajava l'Àngel amb la Maria Robert.

L'he acompanyat musicalment durant molts anys en diferents etapes.

Actualment hi segueixo vinculat seleccionant el

noi o noia, ensenyant-lo i tocant l'harmònim el dia de Pasqua.

Sempre m'ha agradat que alguna persona més m'hi ajudés, per exemple l'Elisenda Planella i, sobretot, en Salvador Roca.

Alguns anys he patit molt fins al darrer moment per trobar la persona idònia.

Emili Bitlloch Carbó

un to) i que en Joan Cruells feia la posada en escena. El darrer any, en comptes de repetir la cançó a l'altar major, ho va fer davant del "fresc" del pintor Ricard Ferrer sobre la Resurrecció, que s'inaugurava aquell dia.

- L'any 2001: L'ELISENDA PLANELLA CRESPO.
- L'any 2002: En GUILLEM ROS SOLEY.
- L'any 2003: La MÒNICA RABASSA VÁZQUEZ.
- L'any 2004: La LAURA RABASSA VÁZQUEZ.
- L'any 2005: La MÒNICA RABASSA VÁZQUEZ.
- Els anys 2006, 2007, 2008 i 2009: En FRANCESC GUBERT ROS.
- L'any 2010: L' ÀLEX SÁNCHEZ MOLINA.
- Els anys 2011 i 2012: L'ANNA ROBERT GRISOLIA.
- L'any 2013: En MARTÍ DELGADO. El va acompanyar musicalment el seu pare, el músic Agustí Delgado.
- Els anys 2014 i 2015: L'ANNA SOTERAS.
- L'any 2016: En MARTÍ PIGUILLEM ALUM. El va acompanyar musicalment la seva mare, la Marina Alum.
- L'any 2017: L'ARIEL VIDAL ADELL.
- L'any 2018: L'AITOR BOTO i en JEREMY PRESENTACIÓN.

▼ Francesc Gubert. Fotografia: Aitor Roger.

▼ Àlex Sánchez. Fotografia: Aitor Roger.

▼ Anna Robert. Fotografia: Aitor Roger.

▲ Martí Delgado.
Fotografia: Aitor Roger.

▲ Anna Soterias.
Fotografia: Aitor Roger.

▼ Martí Piguillem.
Fotografia: Aitor Roger.

NOTES FINALS

Fins aquí aquesta pinzellada històrica sobre una tradició que, com hem pogut veure, ens ve de molt lluny. Segurament de bastant més lluny que el que aquestes pàgines han recollit. S'ha parlat amb molta gent, molta i, en fer-ho, s'ha pogut copsar l'estima que desperta i no només entre aquells que, d'una manera o altra, hi han estat vinculats.

Voldria acabar fent algunes consideracions, un prec, un agraïment final i un desig.

En primer lloc, remarcar que els blanencs hauríem de ser conscients del seu valor i actuar en conseqüència: és un patrimoni del qual ens hem de sentir orgullosos i que cal donar a conèixer, preservar i dignificar al màxim en tant que únic al país. Caldria fer-ne la màxima difusió, explicant-ne els orígens tan antics, el significat i seguir documentant-ne els detalls per a les futures generacions (No saben com ha costat refer la llista d'"Àngels"!).

El prec, que crec que també recull l'opinió de moltes persones amb les quals hem comentat el tema, va en el sentit de replantejar si realment ha valgut la pena trencar un costum tan ancestral modificant el recorregut originari de la Processó. Pensem que més de 200 anys d'història mereixen una seriosa reflexió sobre què ha millorat o aportat el nou traçat respecte del tradicional, a banda de facilitar la circulació de vehicles pel carrer Ample.

L'agraïment va adreçat, no només a totes aquelles persones que ens han ajudat a fer aquesta recerca (a qui ja explícitament citem al final) sinó a tantes i tantes que, anònimament, desinteressadament i al llarg de tants anys, han fet possible que a Blanes el Cant de l'Àngel s'hagi mantingut, tot i haver travessat moments de serioses dificultats.

I el desig sincer: Que per molts anys més, com diu Mn. Esteve Andreu en el seu testimoni, *"l'animosa i expectant gentada menjant-se amb els ulls l'escena"*, pugui encerclar l'"Àngel" per escoltar i, qui sap si cantar interiorment, *"el florejat Al-leluia de Pasqua"*.

▲ Ariel Vidal.
Fotografia: Aitor Roger.

▲ Aitor Boto. Fotografia: Aitor Roger.

▼ Jeremy Presentación. Fotografia:
Família Presentación

{T}

(...) Als meus sis anyets, i durant sis anys (1941-1946), em vestien d'àngel, però dels de debò: una túnica blanca fins als peus, una perruca lleument coronada, dues ales verament emplomallades, i fins l'acompanyament d'un bon amic portant la palma.

Arribat el moment de l'actuació, m'enfilaven d'un braçat dalt d'una mena de tamboret molt alt, situat en el xamfrà de la plaça del centre vila i carrer Ample, i de cop i volta em trobava encerclat per l'animosa i expectant gentada que assistia a aquella matinal de Pasqua.

Tanmateix, tot el que de caire personal acabo de dir s'emmarcava en una escenografia més àmplia, d'acord amb el sentit i el missatge d'aquesta festa al carrer, la que corresponia a la celebració de la processó de l'encontre -de Maria i de Jesús-, segons expressió del poble.

Mentre brandaven i repicaven les campanes de l'església parroquial, en sortia la processó amb una airosa imatge de Jesús ressuscitant, portada per homes, que baixava vers la plaça prop de mar. Gairebé al mateix temps apareixia pel cantó oposat de la plaça una altra processó més discreta, la d'una austera imatge, la de la Mare de Déu, endolada i valenta, dempeus, portada per dones.

Era llavors quan al bell mig de la concurrència de vilatans s'hi representava l'escena culminant: el retrobament d'una Mare encara plorosa amb el seu Fill ressuscitat, al tercer dia dels sofriments del Calvari.

L'escenificació era ben gràfica i resultava prou pedagògica quan, amb una innocent contundència, les dones portadores de la imatge de Maria estiraven des de baix el morat mantell de dol, i a l'acte la Mare apareixia davant el seu Fill amb un lluminós mantell de color blau cel, ja radiant i joiosa d'emoció.

La gentada, que es menjava amb els ulls l'escena, trencava el religiós silenci amb festius aplaudiments, però de cop i volta es girava vers d'on sobresortia ja la veu blanca de l'Àngel, que començava a entonar el florejat Al-leluia de Pasqua, el del venerat Mossèn Joan Batlle (...).

Mn. Esteve Andreu Geremias
(Publicat al Punt Diari el dijous 21 d'abril del 2011)

Títol: De tradicions: Pasqua Florida

FONTS CONSULTADES

1. FONTS BIBLIOGRÀFIQUES

- Coma, V.: *El primer amor*. Barcelona, Biblioteca Gentil de Patufet, núm. 60, 1932.
- Cortils i Vieta, J.: *Ethologia de Blanes*. Barcelona, Llibreria de D. Àlvar Verdaguer, 1886.
- Crous i Collell, J.: *Blanes, Cronología històrica*. Ajuntament de Blanes, 1994.
- Marquès, J.M. i Reixach, J.: *La Parròquia de Santa Maria de Blanes*. Girona, L'Eix Editorial, 1993.
- Murlà, J.: *La imatgeria religiosa a Olot*. Diputació de Girona. Quaderns de la Revista de Girona núm. 159, 2012.
- Ràfols, J. F.: *Diccionario biográfico de artistas de Catalunya: desde la época romana hasta nuestros días*. Barcelona, Millà, 1951-54.

2. FONTS ARXIVÍSTIQUES

- Revista *Recvll*, anys: des del 1927 fins al 2018.
- Revista *Costa de Llevant*, des del 1899 fins al 1922.
- Fulls Dominicals de la Parròquia de Santa Maria.
- "De las Consuetuds y practicas ques guardan à tota la Parrochia y confraries". Consueta de la Parròquia Santa Maria de Blanes (Arxiu Diocesà de Girona).
- Actes Municipals des del 1810 fins al 1887. (AMBL).
- Arxiu del Museu dels Sants d'Olot.
- Arxiu del Museu Nacional d'Art de Catalunya.

3. FOTOGRAFIES

- Arxiu Municipal de Blanes. Fons d'imatges.
- Àlbums de les famílies: Albà, Alemany, Andreu, Ardanuy, Burcet, Creixell Sureda, Fitè, Oliva, Sagrera Perpiñà, Sagrera Riera, Torrent Pagès.
- Àlbum de Processons de la Parròquia Santa Maria.

4. FONTS ORALS

- Pregó de la Festa Major de Blanes. Joan Adell Àlvarez. Any 2008.
- Entrevistes a: Maria Dolors Andreu Geremias, Joan Xavier Albà Fontrodona, Pepe Ardanuy, Maria Rosa Balvey, Montserrat Bernat, Emili Bitlloch Carbó, Rosa Brunet Anglada, Joan Burcet, Núria Gelpí Dolz, Francesc Jordà Capallera, Antònia Pagès Saló, Josep Lluís Pouy, Imma del Pueyo, Maria Rosa Pla Albertí, Salvador Roca, Fèlix Roca Piferrer, Panxo Sagrera Perpiñà, Núria Sagrera Riera, Salvador Torrent, Maria Rosa Vidal, Maria Carme Vives.

5. PÀGINES WEB

- <http://blocs.xtec.cat/mjbatlle/>
- www.raco.cat/index.php/RevistaGirona/article/viewFile/186641/338733
- devocionari-catala.blogspot.com/2012/02/regina-coeli.html

▲ Fons Juli Barber (AMBL)

AGRAÏMENTS

- Joan Adell
- Joan Xavier Albà
- Montserrat Alemany
- Anita Alum
- Josep Alum
- Esteve Andreu
- Gràcia Aubanell
- Maria Dolors Andreu
- Pepe Ardanuy
- Maria Rosa Balvey
- Montserrat Bernat
- Emili Bitlloc
- Rosa Brunet
- Miquel Buixeda
- Joan Burcet
- Ignasi Cañellas
- Maria Teresa Creixell
- Carme Crespo
- Josep Maria Fité
- Maria Gallart
- Núria Gelpí
- Maria Rosa Grau
- Josep Maria Guinart
- Francesc Jordà
- Isabel Martínez
- Narcís Oliva
- Mercè Oms
- Antònia Pagès
- Iolanda Perelló
- Maria Rosa Pla
- Dolors Portell
- Josep Lluís Pouy
- Imma del Pueyo
- Toni Reyes
- Montserrat Robert
- Pere Robert
- Salvador Roca
- Fèlix Roca
- Aitor Roger
- Sergi Ros
- Emma Rubio
- Panxo Sagrera
- Núria Sagrera
- Ricard Serrat
- Montserrat Sureda
- Salvador Torrent
- Maria Rosa Vidal
- Maria Carme Vives

▲ Foto M. Dolors Andreu

NOTES

- 1 Coma i Soley, V. El primer amor. p. 37-41
- 2 Blanes- Consueta 1609-1855
- 3 Testimoni de Francesc Jordà Capallera
- 4 Testimoni de Maria Rosa Brunet Anglada
- 5 Blanes- Consueta 1609-1855. Suplement p.287
- 6 Acta Municipal del dia 19 d'abril del 1885, p. 30
- 7 Cortils i Vieta, J. Ethologia de Blanes.p. 46
- 8 Costa de Llevant, 9 abril 1899
- 9 Costa de Llevant, 15 abril 1900
- 10 Costa de Llevant, 6 abril 1910
- 11 Costa de Llevant, 23 abril 1911
- 12 Costa de Llevant, 14 abril 1912
- 13 Costa de Llevant, 30 març 1913
- 14 Costa de Llevant, 11 abril 1915
- 15 Costa de Llevant, 7 abril 1918
- 16 Costa de Llevant, 4 maig 1919
- 17 Costa de Llevant, 18 abril 1920
- 18 Costa de Llevant, 3 abril 1931
- 19 Recvll, 23 abril 1927
- 20 Recvll, 7 abril 1928
- 21 Recvll, 6 abril 1929
- 22 Recvll, 18 març 1932
- 23 Recvll, 2 abril 1932
- 24 Full Parroquial de la Parròquia de Santa Maria de Blanes, 21 març 1948
- 25 Recvll, 1 abril 1950
- 26 Recvll, 18 abril 1953
- 27 Recvll, 16 abril 1955
- 28 Recvll, 14 abril 1956
- 29 devocionari-catala.blogspot.com/2012/02/regina-coeli.html
- 30 <http://blocs.xtec.cat/mjbatlle/>
- 31 Crous i Collell, J. Blanes, Cronologia Històrica, p. 263
- 32 Segons consta al Diccionario biográfico de Artistas de Catalunya. T. 2, p. 455.
- 33 www.raco.cat/index.php/RevistaGirona/article/viewFile/186641/338733

{T}

(...) Cada any el Cant de l'Àngel de Diumenge de Resurrecció, a la cruïlla del carrer Ample i el Passeig de Dintre, aconseguia treure'm el mal gust de boca: un crit de goig i d'esperança que la meva sensibilitat infantil sempre va agrair. I respecte a aquesta tradició tan blanenca una anècdota personal: Un any, jo en tindria cinc o sis, el Diumenge de Glòria estava enfebrat al llit quan, tot d'una, es va obrir la porta de la meva cambra i va aparèixer un àngel, amb les seves ales blanques, la seva túnica i els seus rínxols rossos.

Aquell ésser celestial va atansar-se fins el meu llit i va fer-me un petó. En aquell moment, entre les boires de la febre, vaig pensar: "Juanito, ets mort i això és el cel". Més endavant vaig saber que aquell serafí era n'Esteve Andreu (temps a venir, Mossèn Esteve Andreu), que aquell any havia fet el Cant de l'Àngel i que els pares havien fet mans i mànigues per dur-lo a la meva habitació.(...)

(Fragment del "Pregó de Festa Major"
de Joan Adell, any 2008)

▼ Fons Francesc Salt (AMBL)

DOSSIER JOSEP BOTA-GIBERT

Fèlix Bota Rodríguez i Toni Reyes Valent
Introducció: La cultura com a eix vital

Maribel Almagro i Anna Garriga
Pla de lectura en veu alta

Vicenç Altaió
Fetitxes, aprenentatges i subversions en l'Era del Coneixement

Neus Baltrons
En Pep

Francesc Bernat
De professor a professor

Fèlix Bota
Entrevista a Iolanda Arboleas
Entrevista a Quim Alum, un amic de la infantesa

Pietat Casadevall
Recordant Josep Bota

Anna Codony
Au va, feu un cop de cap, compreu aquest Ferreira

Josep Comas
La meva relació amb Josep Bota

Ricard Ferrer
In memoriam Josep Bota i Gibert

Esteban Gutiérrez
Amic meu

Dolors Iborra
L'inspector Josep Bota

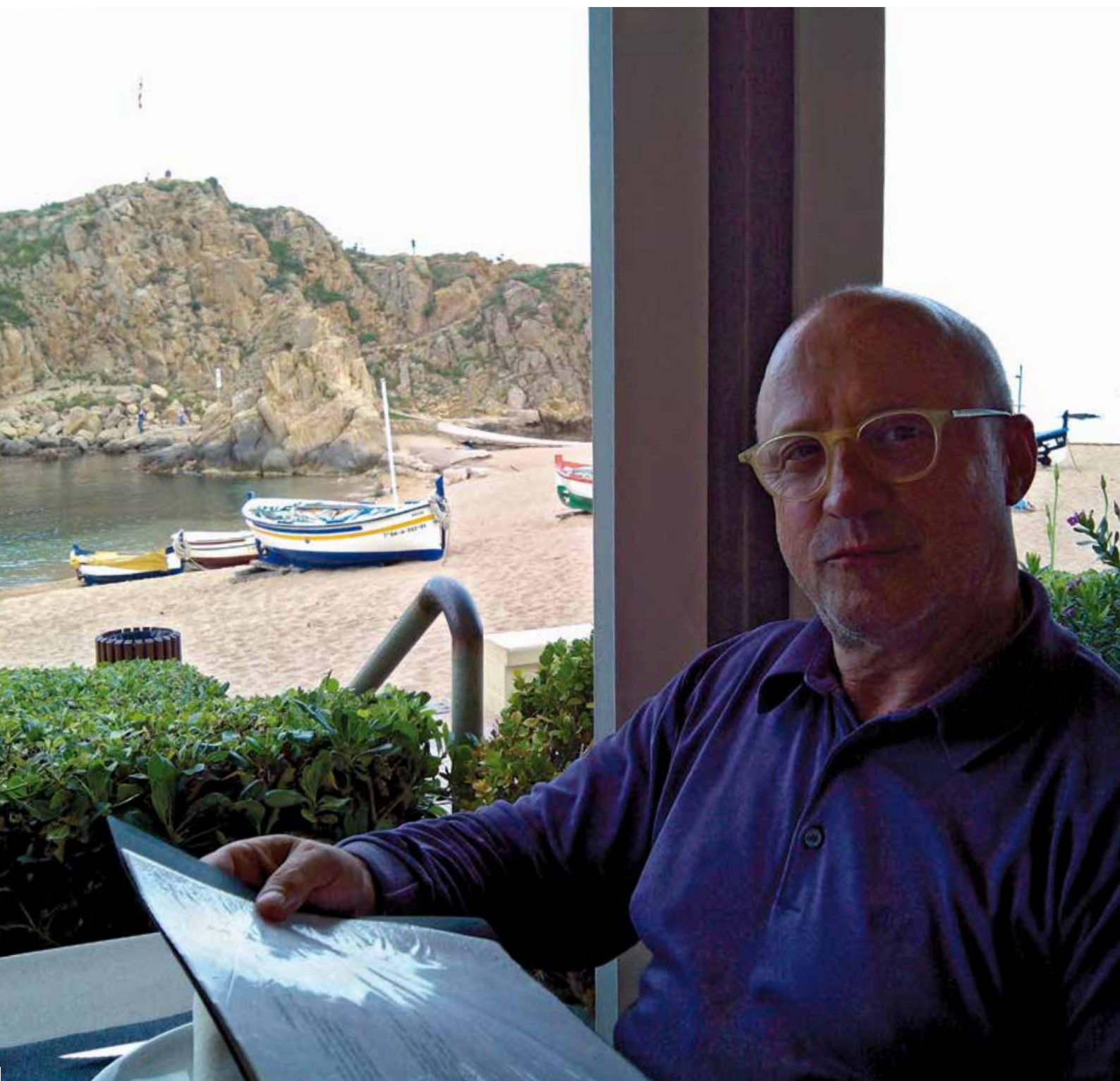
Xavier Lluna
El que és veritablement essencial: llegir i escriure

Salomó Marquès
Els meus records d'en Josep Bota-Gibert

Antoni Puigverd
Elogi d'un home deferent

Joan Sureda
Militants socialistes i poetes

Pep Vila
Dues versions catalanes d'una oda d'Horaci, signades per Josep Bota-Gibert

▲ Can Ton. 2014. Foto: Dolors Illa

00

Introducció: La cultura com a eix vital

Fèlix Bota Rodríguez i Toni Reyes Valent (Coord).

El dossier que teniu a les mans pretén retre homenatge a un blanenc l'activitat cultural del qual ha estat, certament, molt prolífica i meritòria. L'aportació de Josep Bota-Gibert al món de l'ensenyament, de la investigació històrica i a la república de les arts i les lletres en general és inqüestionable. Una contribució creadora sempre al servei de la transformació social i de la bellesa que, en el moment de la seva desaparició, es trobava en la seva etapa de plenitud.

Més enllà dels lligams afectius o familiars que ens hi vinculen, ara que ens apropem al quart aniversari de la seva mort, ens plau molt -i creiem que és de justícia- presentar aquest projecte. Es tracta d'un ampli recull d'articles que, a més d'una anàlisi de l'activitat creativa i docent de Bota, esdevé també un exercici de memorialística al voltant del personatge.

El temps fuig de pressa i, a corre-cuita, ens vam conjurar per intentar recollir el testimoni d'amics, alumnes, professors, col·legues i d'uns companys de generació que van compartir formació i anhels de canvi amb Bota.

Aquesta diversitat de col·laboradors i, per tant, de textos, és la que ens permet oferir una visió polièdrica de la seva figura, plena de matisos. Tots ells ens presenten les seves experiències des d'òptiques diferents, relacionades amb les múltiples disciplines i camps que Bota va abastar i els llocs que va solcar al llarg de la seva trajectòria vital. En qualsevol cas, volem agrair la seva participació.

Hem jugat amb la memòria tot i saber que és una font complicada. Aquest és un exercici de risc però també es pot convertir en una eina valuosa per entendre els lligams més íntims que s'estableixen entre les persones, pot esdevenir reveladora de les mentalitats i, a l'ensem, dels comportaments davant moments vitals.

Després de gaudir dels assaigs d'*Entre tantes llums* o del poemari *La pell del mar ha triat els teus ulls*, així com del quadern de Blanes publicat per la Diputació de Girona, voldríem creure que, amb tot plegat, hem contribuït a confegir un retrat una mica més clar de l'esperit inquiet i força inclassificable que va ser Josep Bota-Gibert.

01 Pla de lectura en veu alta

Maribel Almagro i Anna Garriga (Assessores LIC de la Selva)

Durant el període 2010 al 2015 en Josep Bota va ser l'inspector dels centres de Riudarenes (ESC Josep Boada), Santa Coloma de Farners (ESC Sant Salvador d'Horta, ESC Castell de Farners, COL La Salle), Sils (ESC Verdaguer, ESC Els Estanys), Vidreres (ESC. Salvador Espriu, ESC. Sant Iscle) i Vilobí (ESC Josep Madrenys). La concepció que la lectura havia de ser un objectiu primordial de treball dins l'aula va propiciar que el desenvolupament d'aquest pla fos un dels projectes més importants a la zona des dels seus inicis, els efectes del qual arribaven a tot l'alumnat i a tots els mestres dels centres de primària que ell supervisava.

Malgrat que l'objectiu estava molt marcat la lectura s'havia de fer cada dia en veu alta i s'havia d'aprofundir en ella, es va marcar la següent consigna: "S'havia de presentar una lectura mensual en format paper explicant què es feia abans, durant i després de la lectura. Aquestes s'havien de presentar a les assessores LIC (Llengua, Interculturalitat i Cohesió social) i, un cop revisades, es guardaven en uns dossiers en els centres per tal que tothom en pogués fer ús.

A partir del curs següent i, en col·laboració amb el CRP (Centre de Recursos Pedagògics) de la Selva I es va proposar treballar en format digital, això permetia crear un banc de recursos de lectures en el qual tothom es beneficiés de la tasca feta, així doncs les primeres lectures compartides a la web del projecte són del curs 2011-2012.

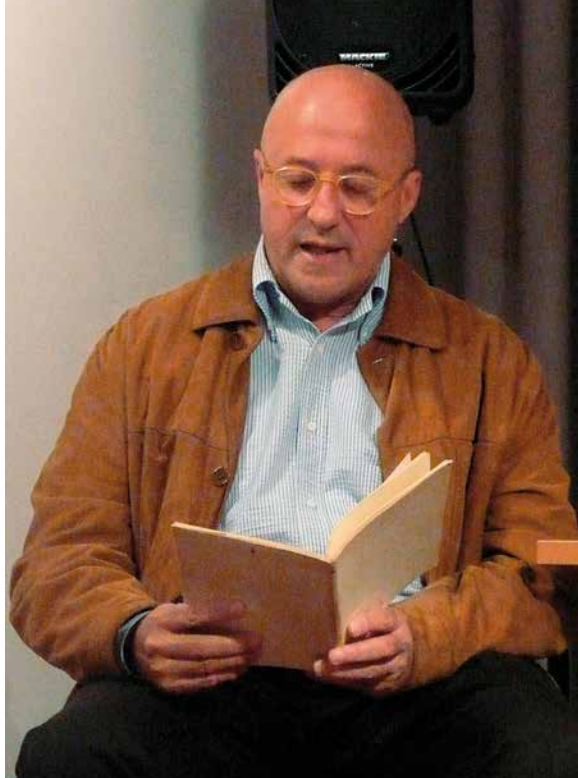
Tanmateix, ens vam replantejar donar una sèrie de pautes sobre el format de presentació i les indicacions sobre el contingut els quals van quedar recollits en el pla lector. Alguns dels aspectes que es reflectien eren:

S'havia de fer mitja hora diària (cada centre marcava la mitja hora de lectura). Se centrava en el treball oral no en l'escrit utilitzant diferents tipologies textuais. Tothom, mestres i especialistes havien de participar. I es va marcar la responsabilitat que tenia cadascun dels agents.

Els mestres havien de fer modelatge, fer llegir freqüentment als alumnes, en cadascuna de les lectures havia de focalitzar un aspecte de la lectura com el ritme, to...i, formular 3 o 4 preguntes literals, 4 o 5 preguntes interpretatives començant amb el Per què...? i 2 o 3 preguntes de caire crític o d'opinió. Alhora havia de treballar el vocabulari i donar molta importància al llenguatge figurat de les paraules.

El cap d'estudis havia de recollir i revisar les taules mensuals on cada mestre anotava les lectures que havia fet cada mestre i donava especial atenció als mestres substituïts o de nova incorporació al centre.

Des del LIC i Inspecció rebien les lectures, les revisaven i les penjaven a la xarxa de manera que poc a poc s'anava construint un banc de recursos de lectures amb les orientacions per aprofundir en elles i, quan un centre ho demanava s'assessorava sobre el tema.

◀ Josep Bota. 2011

Durant el curs 2012-13 es va fer una enquesta dirigida a tots els mestres de la zona per veure la funcionalitat i utilitat d'aquest pla. Els resultats a nivell estadístics van ser molt positius, cal destacar que durant el curs 13-14 la pàgina de lectura en veu alta va ser la tercera pàgina web més visitada de la xarxa educativa de la Selva I.

El pla de lectura en veu alta va ser exposat a les Trobades Pedagògiques que es van organitzar a Santa Coloma de Farners el 26 i 27 de juny del 2013, anomenades TP13. En aquestes trobades es compartien experiències destacades de centres d'educació primària de la Selva interior i va ser una bona oportunitat per donar a conèixer el pla a tots els mestres que hi assistien.

A part d'una introducció sobre la filosofia i el funcionament de la lectura en veu alta, es van presentar tres experiències concretes portades a terme dins l'aula, per exemplificar la feina que es realitzava dia a dia en tots aquests centres.

Per aprofundir en la competència lingüística el curs 13-14 es va iniciar el pla d'expressió escrita en que es van donar unes orientacions als caps d'estudi però es va haver d'aturar donada la situació de salut que es trobava en Josep Bota.

El curs 14-15 es va anar un pas més enllà en "com avaluar la lectura dins l'aula". En un primer moment i amb els criteris proposats (velocitat lectora, pauses, entonació, veu, formulació d'hipòtesis, preguntes literals, interpretatives i d'opinió, resum oral, vocabulari, llenguatge figurat, relació de la velocitat lectora i la comprensió global del text) es va proposar fer Rúbriques d'avaluació per escoles, els caps d'estudi centralitzarien les rúbriques de cada cicle i es penjarien de manera que tots els centres poguessin veure el que havia fet tothom i en un segon moment poguessin millorar les produccions que havien fet. Finalment, es va elaborar una taula d'observació per als alumnes (rúbrica).

Amb les aportacions d'aquest últim curs escolar, el fons de lectures compartit és de 1073 lectures treballades les quals, es poden consultar a l'espai web del projecte, amb un cercador que permet buscar lectures segons el títol, el nivell de primària al qual va dirigida, el centre escolar que l'ha treballat i la tipologia textual.

Amb el canvi de zona d'inspecció, des del curs 2015-16 i el proper curs 2016-2017, el pla es duu a terme als centres de la Selva interior cada dia a l'aula, amb la diferència que ja només s'aniran compartint a la web les lectures que els centres vegin més rellevants o singulars, i si aporten alguna novetat al fons creat.

Estem convençudes que aquest pla és una bona pràctica pedagògica on els mestres tenen unes eines elaborades per ells i, tenim constància que el fons de lectures creat s'ha utilitzat com a recurs per molts altres centres educatius per la qual cosa considerem que seria d'interès tenir-ho en compte i estendre'l a altres zones.

02 Fetitxes, aprenentatges i subversions en l'Era del Coneixement

Vicenç Altaió (Poeta, assagista i crític d'art)

Un record per a Pep Bota, Rosa Novell i Montserrat Casals, companys en la memòria a perpetuïtat de la nostra Autònoma.

Encuriós de la Prohibició ençà, equiparable a l'expulsió de la terra natal, per l'enigma de la poesia, transcendent però sense ordre superior, el llibreter del poble del costat m'introduí al sentit profà del llibre com a fetitxe.

Anava sovint a visitar-lo, havent de caminar una hora llarga, a sol batent, per la vora de l'antic camí romà, entre les vinyes i el blat. Aquell monjo sense hàbits traficava amb objectes rars i manuscrits, papirs, còdexs i llibres preuats que portava dels viatges de clerici vagarós per les terres dels fidels partidaris d'altres déus escindits del mateix Déu. En un viatge s'endugué, d'anada, un volum que contenia la poesia de Salvador Espriu, de Sinera, el qual banyà al riu Èufrates, a Babilònia, o, no massa lluny, al riu Jordà, al llac bíblic de Genesaret. De tornada, mans obertes, me'l mostrà com una relíquia, amb els fulls enganxats i ressecs després de la immersió baptismal. Els poemes, que el llibreter exfrare havia après de memòria per salvar-nos els mots, eren pura lletra mig esborrada i forma rebregada, sense sentit altre que l'estètica, amb una plaga de fongs i taques, sense sentit altre que l'estricta vida microscòpica, i el ressò, i l'halo, i l'alè.

Era el juny de 1971, poc abans d'entrar a la universitat. Uns anys més tard (el dotze de març de 1977), havent ja mort el Dictador al·lit amb hereu i en plena efervescència cultural

i política, en el marc del Congrés de Cultura Catalana i de la campanya per a l'ús oficial de la llengua catalana, vaig visitar amb Ramon Balasch, aleshores Ramon Pinyol, el poeta de l'*Assaig del càntic en el temple* per demanar-li el manuscrit que publicariem a la carpeta del festival de poesia Price Congrés. Mentre li recitava la llista dels poetes majors participants que, com seguint una tradició renovada entre Poesia i Llengua i Nació, havien transcrit a mà els poemes –Estellés, l'Oda a Pompeu Fabra, o Brossa, al president Companys, etc.–, Espriu ens comentà l'alt valor de la poesia com a moral, i cità el nom de Sòfocles, i l'annotà. Al punt, la serventa, amb còfia i bata blanca, recollí la targeta i desaparegué. En un moment tornà amb un llibre vell que havia raspallat a causa d'una al·lèrgia a la pols dels llibres i ens serví Sòfocles en una plata.

En aquell trànsit de temps, molt accelerat políticament i cultural, s'havia esdevingut una autèntica revolta estètica. Per dir-ho senzill i per exemple, el paper rellevant de referència moral que Espriu havia tingut s'havia multiplicat per tants altres poetes d'escoles estètiques i tons ben diferents. Els uns retornaven de l'exili voluntari, com J.V. Foix, o de l'exili polític, Bartra; altres sortien d'un cert menysteniment, com Vinyoli, i altres es convertien en referència, com Ferrater per a uns i Brossa o Palau per a uns altres. O un Estellés a València i Blai Bonet a Mallorca.

▲ Aix-en-Provence. 2006. Foto: Dolors Illa

Una nova generació emergia arreu, i es creuava amb les anteriors, i mentre es formava, escrivia i publicava, i alhora es reintegrava a l'interior d'una cultura que s'expandia amb progressiva normalitat i alternativa.

Contra el simbolisme hermètic teològic i el realisme instrumental i messiànic creixia i es reconeixia una nova generació que, formada a unes universitats en plena revolta, tant llegia i reivindicava els clàssics com feia tota provatura d'avantguarda que traspassés els límits de la poesia més convencional, no tant a la contra, sinó a més. Es vivia una mena de nova Renaixença i de nou Renaixement. Renaixença, perquè la poesia reviscolava la cultura i es posava com a gènere literari al centre del debat intel·lectual. Per a alguns, fins i tot, al mig del debat polític amb anhel de superar la política clàssica partidista i protocol·lària. I això passava arreu de l'àmbit lingüístic, des de la gran capital Barcelona, o les capitals de les Illes i del País Valencià, a qualsevol ciutat o poble amb nuclis de poetes. I de nova Era, perquè avançant les característiques pròpies històriques es va viure un canvi a petita escala que corresponia a un fenomen de tota la cultura occidental, allò que posteriorment seria conegut amb el nom de

Postmodernitat i que les noves tribus urbanes juvenívoles pregonaven amb l'anhel de saltar per damunt dels murs de separació entre Acadèmia, cultura i vida.

Esgotat el model teològic i metafísic de la religió i el dogma polític, la poesia oferia el coneixement d'una cultura estètica interior, subjectiva i radical; i una comunicació de tu a tu que s'apartava del consumisme al major de la cultura de masses. La relectura i redescobriments dels clàssics com a modernitat ens apartava de l'estricta consum del servei de novetats. A la vegada, el futur era aquí, tant a la vora de l'acció com de la reflexió intel·lectualitzada i minoritària, com del divertiment. Les autoedicions amb segell d'identitat es presentaven com a alternativa de la clàssica indústria del llibre i del paper dels "mandarins". L'art, la música i el cinema, la política i la sexualitat, la ciència i l'ecologia, el periodisme i el còmic obrien noves experiències de llenguatge i de vida. El disseny artesanal i popular, de la ciclostil "vietnamita" a la serigrafia, el disseny estil art modern i la indústria gràfica animarien un espai cultural excepcional, híbrid i dinàmic, alternatiu i *undreground*. Unes noves xarxes de relacions s'implantaven fora de les torres d'ivori, als bars i cafès, en els viatges,

◀ MoMA. Nova York. 2011. Foto: Dolors Illa

i en l'apoteosi de l'horari nocturn urbà. En la nova cultura de la informació, els joves artistes i escriptors serien més reconeguts que els banquers i els industrials. L'humanisme, que tenia la seva base en la formació de la història, la filosofia, l'art i la literatura, o el periodisme, per damunt de la ciència, es plantejava com una nova ressensualització del coneixement. Amb la crisi que vindria, de creixement, als anys vuitanta, s'ensorraria bona part de la fràgil estructura econòmica que ho sostenia, però els autors en sobreviurien. De fet, hauríem de creure que va ser el primer símptoma potencial d'un desplegament cap a la pretesa societat del coneixement que partint de l'accés massiu de la classe mitjana a les universitats abocaria els productes de cultura a la sociabilització, però no a ser mers objectes de consum.

Els llibres acaben naixent d'altres llibres, i s'agrupen per una condensació deguda a la curiositat de l'inèdit i a la força del coneixement, a la comprensió racional del misteri i a la pressió de les herències, o per un entrellaçament de lectors que s'uneixen entre si, alguns dels quals produiran llibres nous.

Molts de nosaltres compartíem haver destruït, amb rebel·lia, la formació que havíem rebut del nacionalcatolicisme fins a deixar en runes la

seva ideologia i conducta pràctica. De resultes d'això, pertanyem a una generació amnèsica en la formació preuniversitària, que vam haver de restituir els referents culturals i les eines instrumentals amb els joves professors expulsats o expedientats, i que vam exercir l'autoaprenentatge amb els poetes de la nostra generació fora de les aules i reagrupant-nos sota uns col·lectius de tendència estètica. Aquells joves alienats, que havien educat benignes i mansuets, inspirats i mesells, es convertiren de cop sobtat en conspiradors, en subversius. Dedicàvem hores i hores a planejar atemptats contra el sistema. Replicàvem els mestres, refutàvem amb altivesa les seves interpretacions sobre filosofia, literatura i història. Amb parsimònia els contradíem, sense alçar la veu, gens agressius, però posàvem el dard al cor dels dogmes, del materialisme històric al formalisme i la psicoanàlisi. No sé d'on trèiem tanta energia intel·lectual i ferma. De la consciència de l'amor als altres, als semblants més deseparats amb els quals ens solidaritzàvem. No dormíem, llegíem fins a l'extenuació i, a l'endemà, tornàvem a les rèpliques. Del frau de la religió i l'imperi de la castellania de la creu a la carn de canó de la política. Vam començar a participar en assemblees inacabables i escissions internes, redactàvem opinions sobre les lluites antifranyquistes més extremes i obreristes, preparàvem convocatòries a manifestacions i vagues, ciclostilàvem octavetes i les escampàvem en els llocs més inversemblants. Però la crisi política, amb el reformisme i el dirigisme, ens radicalitzà i ens ressituà en la revolta estètica. I vam preservar el llenguatge per a la literatura, a soles. És així que vam reconèixer de Foix, en la seva reflexió sobre poesia i revolta, i en les accions Brossa un model segons el qual cada poema és un crit de llibertat.

Aquells dies vam viure dues transicions: la política, fusió de la dictadura amb la monar-

quia parlamentària, a Madrid; i la cultural, la represa de la modernitat a Barcelona. La primera va ser decepcionant per a la nostra generació, però les moltes barcelones vives (de la subversiva-intel·lectual-popular-creativa a la progressista-il·lustrada-dirigent-transformadora) convertirien Barcelona en un miratge europeu de llarg recorregut. Teníem la força del principi d'Arquímedes: l'impuls alliberat d'una fe renovada amb la modernitat, llargament reprimida, i molt camí a recórrer en poc temps per posar-nos al dia en la fletxa irreversible del progrés. I manteníem una estima sentimental arrelada per un món rònc, amb tuf d'autèntic, que havia sobreviscut per fatalitat. Érem una ciutat de cultura vivaç amb teatre independent sense teatres; art d'avantguarda i conceptual sense museus; llibres als bars, sense biblioteques; festes al carrer sense carnaval i músiques laietanes al subsòl. Al cor de la ciutat diürna, botigues de barri, artesans i menestrals. Capital sense estat, pel carrer no s'hi veien banquers casposos, clergues rancis i militars colpistes. No teníem casa, però havíem salvat els llibres, la llengua familiar i els valors de la tribu. Érem alhora el nord del sud i el sud del nord.

La universitat, en el tardofranquisme, seria el nostre parvulari. Hauria volgut estudiar psicologia i sociologia a París, més perquè són ciències complementàries, l'una estudia el jo líric i l'altre el jo col·lectiu, que perquè em ressonés l'impacte d'una revolta estudiantil que hi havia tingut lloc, on la imaginació lírica s'havia desplegat des d'una epidemiologia de la intel·ligència col·lectiva. Com que ho vaig ajornar pel dèficit idiomàtic, em vaig matricular a filologia creient que així ajuntaria totes dues substàncies a més d'una orientació natural predeterminada cap a l'escriptura, cosa que ve a ser el mateix aglutinador. Complementà-

vem l'artisticitat amb matèries d'història –o la dinàmica de les ideologies en xoc– i d'art –o el darwinisme lingüístic.

L'Autònoma, situada als afores de la gran ciutat, rere les muntanyes, a la Bellaterra de la vall, havia estat fundada per la part més revisionista i reformista del règim, i en ella s'arremolinaren una colla de professors, molts d'ells expedientats per les seves opinions polítiques. Per primer cop, des de la repressió franquista i la prohibició i persecució de la llengua i la cultura catalanes, s'hi podia fer estudis de filologia en la llengua pròpia. Mentre s'aixecava el campus, fèiem servir provisionalment el claustre del monestir de Sant Cugat. Tot i que havia triat, en el conjunt de les cinc assignatures, llengua catalana i literatura catalana contemporània, no n'havia estudiat mai abans. Encara més: érem analfabets. Apreníem lingüística i componíem arbres morfosintàctics al mateix temps que adquiríem l'ús de la "c" trencada i la de "l" palatal. Elevàvem de baix a dalt, molt amunt, i de dalt a baix, una eina instrumental que se'ns convertia en metafísica. La llengua deixaria de ser per sempre més comunicació per esdevenir expressió. D'aleshores que em reconec en la llengua suspesa, anorreada. La literatura catalana ens revivificà la llengua agonitzant.

La primera lliçó de Joaquim Molas consistí a mostrar-nos el sentit històric d'una literatura que s'inseria dins un context social amb oscil·lacions estètiques generacionals. Agafà una data de començaments de segle XX i la tallà. A sota aparegueren diversos llibres que agrupava en els substrats següents: el que triomfava i estava de moda en aquell moment; el que havent estat de moda havia iniciat un procés irreversible de decadència decadent; i el que sent emergent acabaria sent de moda en l'es-

devenir immediat. Però per damunt d'aquesta metodologia domèstica el que realment em frapà va ser els noms dels escriptors, que m'eren del tot desconeguts. En lloc de provocar-me desànim, em vaig dedicar a llegir-los tots, a restituir-los, a treure'ls del silenci de condemnats a mort. A Martí de Riquer i a Joaquim Molas dec una cartografia completa.

“Què s'estima més de treballar *Vida privada*, de Sagarra, *Nabí*, de Carner, *Les elegies de Bierville*, de Riba, *Sol, i de dol*, de J.V. Foix, o *Quadern gris*, de Pla”, “Foix! –vaig respondre tot d'una– sense més”. I observà, amb la cendra sostinguda de la cigarreta que premia amb la fissura extrema dels llavis: “El més obscur i extrem. No és pas vostè dels que recula per res. Llegeixi-ho tot i treballi aquest.” Poc podia imaginar la transcendència que aquella selecció arbitrària tindria en el meu ideari estètic i en la poesia.

Els diumenges al matí tenia per costum d'anar al Mercat de Sant Antoni a pesar que la pols dels llibres m'ofegava. Es podien trobar, arraconats, els llibres en català dels grans escriptors en primera edició d'abans de la guerra al preu d'una sardina salada. El franquisme havia guanyat, tot estava adormit i sense continuïtat. Ranci. Fora d'unes minories resistents s'havia tallat la relació entre la cultura pròpia i la ciutadania. Els llibres abandonats havien envellit a les golfes i els hereus regeneraven les cases traient-se'ls del damunt.

Em vaig comprar les OC de J.V. Foix editades per Nauta en edició numerada i signada. La signatura era clara i els versos incomprensibles en primera lectura. D'antuvi no vaig entendre res. Vaig haver de dedicar moltes hores de la tendra joventut per arribar a desxifrar un poema sol, més temps que el que esmer-

çava per llegir una novel·la sencera. Vaig deixar de llegir històries per orientar-me cap a la metafísica i el metallenguatge. Els poemes em sonaven arcaics i alhora ultramoderns, plens de monosíl·labs, mots masculins i rimes internes. Com rocs.

“Altaió, no us penseu pas que perquè porteu el cabell llarg i greixós i les ungles brutes seureu més artista que els demés”. I dit això, J.V. Foix, que teníem pel representant més procliu de l'avantguarda, es tingué dempeus i s'adreçà, polit i planxat, com un autòmat, cap a una part de la biblioteca. Tragué un llibre, buscà una pàgina determinada i llegí en veu alta: “No us penseu pas...” i repetí el mateix que m'havia adoctrinat! Tot seguit pronuncià: “Plotí!” Aquesta va ser una de les lliçons que Foix em donà directament, una i altra vegada, repetint-me la mateixa acció. El més novetós d'avui també ho era ahir, o bé no hi ha revolta sinó un present permanent. D'aleshores que llegeixo els clàssics amb el mateix interès que la ciència d'avantguarda i les provatures literàries més extremes.

Visitàvem tot sovint J.V. Foix a casa seva, al carrer Setantí, a Sarrià, a mitja tarda. Tenia prop de vuitanta anys i pujava les escales de dues en dues, esportivament. S'interessava molt per qüestions racials, cosa que ens deixava perplexos: “Cada raça aporta el propi: els gavatxos, amb el seu sentit de l'estètica, van inventar el cubisme; els germànics, tan preocupats per la metafísica, van aportar l'expressionisme; i els italians, amb el pes de la llatinitat, es van treure del damunt els rastres arqueològics amb el futurisme. I nosaltres els catalans, què? Com que l'avantguarda destrueix el passat i nosaltres ja el teníem destruït, vam haver de construir des de l'avantguarda la Norma.”

Encara no entenc la seva generositat de dedicar hores a aquells joves, de no més de disset anys, malgrat que el tinguéssim com a mestre. Devia ser de la certesa que, gràcies a l'adoctrinament de les més joves generacions, la seva obra tan antiga i moderna prendria el valor de clàssica. Ell que havia proclamat que calia llençar els versos sense signatura per la finestra adreçant-se a un no-ningú. "Què voleu fer quan hagueu acabat els estudis?" -em demanà a la primera visita-. "Voldria ser poeta" -vaig respondre sense dubtar-ho-. "Doncs tingueu un segon ofici. Jo he tingut la pastisseria. Això m'ha donat llibertat". I continuà: "Vós penseu que el poeta neix o es fa?". Vaig respondre-li: "Crec que de poeta se'n neix, però el poeta es fa". I Foix m'aconsellà: "Doncs escriu sonets, molts sonets, i després ja ho veurà!" No li vaig fer cas.

Reservat i acomplexat, en sortir de la primera classe, vaig anar a conèixer la biblioteca provisional de la facultat de lletres, en el monestir de Sant Cugat. Mentre llegia el lloc dels

llibres, talment les etiquetes d'espècies zoològiques desconegudes, m'aixecà la veu un jove ben plantat, polit, clenxinat i perfumat, amb camisa blanca, pantaló beix i americana blava. M'inquirí, que ell era poeta, de nom Lluís Urpinell, que allà mateix n'acabava de conèixer un altre de dos cursos superiors, Josep Maria Figueres, i que aquest en coneixia un altre de tres cursos per davant, Jaume Creus, i em demanà si volia formar part del grup per editar una revista de poesia. Va provocar el primer encontre tot seguit, i ens trobaríem al bar de la sortida dels ferrocarrils que venien de Sant Cugat, al carrer Provença. Després de saludar-nos, sense dilació, cadascú escrigué en silenci una llista de noms, i de tots vam quedar-nos, mig per atzar, amb Tarot, perquè el barret atrotinat representava una distinció de marginació; i un de nosaltres, com si haguéssim tirat un dau, va afegir "de quinze!", que és el nombre que assenyala el diable en les cartes del tarot. Així va quedar "Tarotdequinze", una manera de vincular la tria del nom amb *Dau al set*. Vam quedar que passàriem el cap de setmana a Collbató, on

iniciàriem la redacció d'un manifest, que havia de significar amb particular visió estètica la nostra poètica, per després convidar els poetes que ho exemplificarien en el primer número. Els citàvem al bar Zurich, a una cantonada de la Plaça Catalunya, sortint dels ferrocarrils, boca a la Rambla. Més tard al Velòdrom fins que, al ser-ne més de cinquanta, temeren una multa administrativa per agrupació indeguda i ens expulsaren. On som.

◀ Palau de Cerdanya. 2012. Foto: Dolors Illa

03 En Pep

Neus Baltrons
(filòloga i exalumna)

A ny 1981. Qui és el profe de català? En Josep Bota. No el conec. Sí, de Raval, pagesos com nosaltres. Els dels Terrasans. Ja no es diu Josep. És en Pep. Camises de franel·la, texans, pana a l'hivern. Fuma molt. En sap molt. No balla gaire bé. Ulls petits, barba, passos trencadissos, fosc de fora, llum per dintre. Caòtic a la pissarra, sense ni un bri de desordre. Tot necessari.

Ep, és el meu peu, la Núria i jo no podem parar de riure. No n'hi ha per tant. Encara riem quan hi pensem. No balla gaire bé. Sempre hi és. Gràcies, Pep. Parles com nosaltres.

Quants anys tens? Jo setze, crec que tu quarantados (ho dic per quedar bé). T'has passat, soc molt més jove. No pot ser, saps massa coses, un coneixement de molts més anys. Sempre caos i llum. No t'entenc, t'interpreto. De vegades em costa, però et segueixo. No hi ha ni un minut en què no aprengui, em meravella. Profund, obsessiu, ple. I ara literatura. També?

El viatge de COU, el món, el meu món. Ara sí, ja ho tinc clar. Vull ser com ells, vull saber tant com ells, vull gaudir tant com ells. Borén, crepuscle, fred, caliu, coneixement viu. Així que n'hi ha que no parlen blanenc? Gràcies, Pep, ara ja sé com es comença. I premi gros, i article al diari i records, sobretot, molts de records. Dues vegades, ens anirà bé que vingueu. No em puc creure tanta confiança. Segon viatge, meravella. Em dol que t'enfadis amb mi, per això jo m'enfado més. Ets rancorosa. Potser sí.

Ara el pare, ell també, coneixement profund,

▲ Berlin. 2011. Foto: Dolors Illa

tangible, massa. Gràcies, quin privilegi poder treballar amb vosaltres dos alhora.

Me'n vaig. Barcelona, la universitat. Necessito consell, tot és massa gros. En Pep sempre hi és, caòtic, em perdo, et retrobo, et segueixo. Tens son? Descansa una mica, m'has d'ajudar. Ara llengua, ara literatura, ara art, ara història, ara Blanes, ara el món. No pares mai? Llum i més llum.

Projectes, sempre comptes amb mi. Gràcies, Pep. I Blanes, el nostre món. Quanta confiança! Malalt? Em trenco per dins. Però treballem encara, i molt. Havíem de fer moltes coses, Pep. Cada classe que faig és una mica per tu i per a tu. Sempre hi ets.

I un dia te'n vas anar, no sabia que seria llavors. Tothom em va avisar aquell dia, fins i tot qui no em pensava que ho faria. Volien que ho sabés de seguida. Vaig fer tard, però vaig poder ser amb tots ells, els herois petits, els meus herois, per dir-te adéu. Quina tristor, viatge amb tren. Setze anys un altre cop. Tu, com sempre, caos i llum. Gràcies, Esteban, que bonic!

Immens. Inabastable.

Gràcies, Pep, he après molt. Ja ho sabies. No, no ho sabia, però en tenia moltes ganes. Ho has fet tu, tu i l'Esteban, tu i en Josep M., tu i la Carme, tu i l'altre Pep, tu i la Nathalie, tu i en JJ, tu i en Miquel. Dedicació absoluta, passió, i més llum, quina enveja!

Caos i llum. Sempre hi ets.

04 De professor a professor

Francesc Bernat (professor de la UB)

No és fàcil escriure sobre un antic professor, sobretot si un mateix ha acabat essent-ne. Quan això succeeix, el que se sol fer és una lloança que desdibuixa la realitat. Per a mi, en canvi, escriure sobre en Josep Bóta em porta a reflexionar sobre una època passada i a comparar-la amb el que soc ara: professor del Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona, una institució on ja fa més de vint anys que em guanyo la vida. Perquè jo no hi hauria arribat sense el suport i l'exemple de moltes persones, entre les quals en Pep va ser una peça clau.

Com molts estudiants a l'antic batxillerat, vaig començar a tenir clar que volia estudiar Filologia Catalana a 3r, però va ser al COU quan em vaig refermar en la meva decisió. I al COU vaig tenir, precisament, en Josep Bóta de professor de llengua catalana. Contextualitzem l'època: érem a principis de la dècada del 1980, el COU estava destinat principalment a preparar els estudiants per a la Selectivitat i els alumnes estàvem en plena eferescència hormonal, amb un peu a l'adolescència i un altre a la majoria d'edat. Teníem, a més, una certa sensació d'èxit. No debades, érem els que havíem superat el batxillerat i estàvem decidits a fer el salt a la universitat.

Me'n recordo perfectament: nosaltres formàvem el grup COU A (el de lletres) i ens situàvem a la primera aula de la planta baixa de l'annex nou de l'Institut de Blanes, al costat dels altres grups de COU i separats de la resta de cursos de batxillerat. Els alumnes d'aquella promoció érem inquiets, sorollosos i de diver-

ses localitats, i els professors ens consideraven raonablement aplicats. Se'ls notava que estaven contents de poder-nos explicar temes de nivell quasiuniversitari. A més, vam tenir la sort que la majoria, i en Pep era un d'ells, ens van començar a tractar com a adults, la qual cosa va fer que entréssim en una dinàmica nova per a nosaltres.

Va ser en Pep qui per primera vegada ens va introduir a temes com la història de la llengua catalana (la branca en què m'he especialitzat, precisament), la dialectologia, la sintaxi, etc. Se li notava que gaudia explicant-nos totes aquestes novetats. I sobretot en gaudia quan li buscàvem les pessigolles, perquè ens encantava buscar els límits del saber dels professors amb preguntes més o menys pertinents. En aquest sentit, en Pep tenia una enorme paciència. Un dia vam canviar els noms dels professors a l'horari del curs que hi havia penjat darrere la porta. A ell li va tocar "el flipat permanent" perquè sempre movia el cap d'una manera molt característica mentre explicava. No cal dir que es va agafar amb una enorme esportivitat aquella poca-soltada.

El COU va ser el curs del qual tinc més bon record a l'institut, tot i que va ser força estressant perquè teníem l'espasa de Dàmocles de la Selectivitat present en tot moment. Finalment, la majoria vam superar-la i entrar a la universitat. A partir d'aquell moment ens trobàvem amb en Pep de tant en tant pel carrer i sempre aprofitava l'ocasió per fer petar la xerrada sobre algun tema de la nostra especialitat o sobre la universitat, que enyora-

va. En aquella època jo estava convençut que acabaria essent un professor d'institut com ell i m'imaginava explicant els mateixos temes en una imaginari COU, qui sap si a la meva antiga aula de Blanes.

I així va ser. Vaig tenir la gran sort d'aprovar les oposicions a batxillerat l'any després d'acabar la carrera i vaig començar a treballar de professor de llengua i literatura catalanes a diversos instituts, tot i que mai a Blanes. Al llarg d'aquells anys, vaig tenir la sort de poder impartir sempre llengua catalana al COU i també

en gaudia moltíssim. Ara m'adono que seguia l'exemple d'en Pep i de fins a quin punt em va marcar el futur, tot i que reconec que no n'era prou conscient.

Però hi havia alguna cosa en aquella vida que no m'agradava: no m'imaginava repetint el mateix fins a la jubilació amb el principal al·licient d'aconseguir un bon horari que inclogués el màxim de COUs possibles. En Pep, en part, també en va ser el responsable, ja que va ser una de les primeres persones que em va parlar del doctorat. Per això, em vaig ma-

tricular de nou a la universitat i vaig començar el llarg i tortuós camí de la investigació, que em va dur anys després al títol de doctor en Filologia Catalana. Mentrestant, vaig demanar l'excedència de l'institut on ja tenia plaça fixa i vaig tenir la sort d'entrar com a professor associat a temps parcial al meu antic departament de la universitat. En Pep, per la seva banda, va començar un nou camí com a inspector d'Ensenyament.

Ara, quan ja passo de l'edat que devia tenir en Pep quan ens va fer de professor, m'adono de la importància dels lligams que creem al nostre voltant malgrat que no sempre en som conscients o ho siguem massa tard. Mentre em faig aquesta reflexió, de cop i volta em ve al cap la imatge d'algué escrivint un text com aquest sobre mi. I em quedo una mica esgarriat mentre penso que ja deuen ser coses de l'edat.

▼ Blanes. Juliol, 2012. Foto: Dolors Illa

05 Entrevista a Iolanda Arboleas

exdirectora INS Sils

Fèlix Bota (arxiver)

P: Què va suposar l'arribada d'en Josep Bota-Gibert al vostre centre de Sils?

I.A: El vam conèixer cap a l'any 2010-2011 quan es va incorporar al nostre centre com a inspector. La seva arribada va suposar un impuls per a l'institut de Sils. Va ser una persona que ens va acompanyar, ens va estimular, ens va encoratjar i sempre ens va donar suport. Ell era un entusiasta del projecte educatiu del nostre centre i, realment, va ser un element molt important per garantir-ne l'arrencada, perquè en el moment en què ell va venir, tot just portàvem dos anys, no sé si era al segon o tercer any, però portàvem poc temps i el centre encara estava "en construcció". Ell va ser una persona clau, en aquest sentit, per ajudar-nos a tirar-lo endavant.

P: En quina mesura compartia la línia del vostre centre? N'era favorable o més aviat crític?

I.A: Era una persona que sempre ajudava perquè era crític quan tocava. No era complaent, era una persona crítica, preocupada, molt compromesa amb el sistema educatiu català i, per tant, el primer interessat que les coses funcionessin. A part d'això, era una persona entusiasta dels entusiastes; és a dir, era una persona que valorava moltíssim els projectes educatius que realment mostressin una gran cohesió d'equip i que mostressin moltes ganes de tirar endavant el sistema, des d'una perspectiva innovadora i transformadora.

P: Quines decisions, mesures, millores, canvis o plans va suggerir per al centre?

I.A: Ens va ajudar molt en el tema de la llengua. Amb els temes de llengua teníem algunes dificultats amb les diferents promocions i ell, aquí, ens va assessorar molt. Penso que va ajudar-nos a aprendre moltíssim pel que fa a l'aprenentatge de les llengües.

P: Pots compartir-nos algun fet acadèmic on ell hi intervingués que et va ajudar a tirar endavant el centre?

I.A: Ara no me'n recordo, perquè ja fa molt de temps, però ens ajudava moltíssim, hi era molt present. Era una persona molt propera i molt implicada en l'Institut. Era com un més de la plantilla, el que passa és que no el teníem cada dia amb nosaltres. Per tant, ens va ajudar en múltiples ocasions, no et sabia destacar una per sobre de les altres.

P: Algun moment de desacord, si n'hi hagué?

I.A: No. Ara mateix tampoc no me'n recordo. Recordo discussions respecte del resultat de les proves però en relació al fet de com ho podíem fer per millorar.

P: Si haguessis de triar tres adjectius que el definissin com a inspector, quins triaries?

▲ Venècia. 2004. Foto: Dolors Illa

I.A: Per mi, era una persona compromesa, empàtica i forta. Crec que aquests tres adjectius o qualitats són molt útils per ser inspector. Compromís perquè tots empenyen per al mateix i que la inspecció estigui al costat dels centres, posant-hi tot el cor i totes les ganes, és molt important. I en Josep ho feia, això. L'empatia: a banda del compromís, cal entendre els límits, cal entendre les situacions concretes de cada centre i, aquí en Josep sabia posar-se perfectament en la pell dels equips. Sabia contextualitzar la seva acció, i era molt sensible amb les situacions dels centres. I fort, perquè és la qualitat de la qual més vaig aprendre. Era una persona amb una personalitat que no et deixava indiferent, de fortes conviccions i amb un lideratge molt bo. Per a mi, va ser un model claríssim de persona que sabia portar un lideratge contundent però orientat, sobretot, al benestar i aprenentatge de tots els nens i nenes i nois i noies. Per a mi era com un lleó, a l'institut dèiem que era un lleó.

P: I com a persona?

I.A: Era una persona molt culta, molt cultivada. Era una persona que m'inspirava. Estimava la llengua i coneixia la llengua catalana com jo no he conegut ningú. Una persona sensible, amb capacitat de valoració estètica, molt sensible a l'art. A més, una persona molt afectuosa.

És a dir, era una ment racional i forta, molt interessat per la cultura, però també era una persona tendra i amorosa.

P: Pots explicar l'anècdota que recordes amb més tendresa?

I.A: Recordo l'últim dia que el vaig veure, que estava ingressat a Blanes i que ens vam acomiadar. No ho oblidaré mai, això. Recordo que li vaig agafar la mà i li vaig dir: "et trobarem molt a faltar". Perquè com a persona, amb tots els elements que he comentat, era una persona molt enriquidora per als qui estaven al seu entorn, una persona estimulante, una persona que no et deixava indiferent i un gran col·laborador. Jo recordo la seva mirada, no oblidaré mai la seva mirada, la d'una persona que estimava la vida i que volia viure. També recordo moments en què ell venia al centre i li agradava parlar dels ocells, per exemple, tema que li encantava. I quan li comentàvem coses que passaven al centre, també. Tinc molts bons records, la veritat és que no en distingiria cap. L'últim és el que, per desgràcia, tinc més present.

06 Entrevista a Quim Alum, un amic de la infantesa

Fèlix Bota (arxiver)

P: Va, comencem pel començament. Com us vau conèixer?

Q.A: Mira teníem tres anys, quan ja jugàvem per allà Raval, abans d'anar a escola. Si hi ha fotos dels Padres -que l'altre dia ho estava mirant en un llibre- i estem jo, un al mig i en Josep. Res, devíem tenir dos anys i mig o tres. Ens en posaven un al mig perquè sempre ens estàvem apallissant. Fins i tot la Pepeta sempre m'ho diu, quan la veig: "de petits, sempre us apallissàveu". "Mira, dels tres anys fins als cinquanta-nou, tota una vida".

P: Éreu tres amics...

Q.A: Sí, anàvem també amb en Víctor, que anava a la Vila. Vivia al mateix carrer i quan plegàvem del col·le ens ajuntàvem tots tres i anàvem a jugar cap al bosc, a Sant Joan. Quan era hora d'anar cap a casa, ens feien un xiulet i, au, cap a casa. De petits, també, el meu pare treballava a can Riviera i en Joan, que treballava a can Tosas, i els portàvem el dinar. La Pepeta ho tenia tot preparat. En Josep pujava fins a casa de la meva àvia, on jo vivia i em cridava: "Quim, anem!" Doncs hi anàvem tots dos sols, fins a can Tosas i fins a can Riviera, a Pinya de Rosa.

P: Quins eren els vostres passatemps?

Q. A: Ens dedicàvem a fer animalades. Anàvem a jugar a darrere de l'església, a Palau. Teníem una porteria marcada i allà jugàvem a futbol. Amb vuit o nou anys, vam anar un dia darre de la Sagristia, a l'església. Vam agafar una

borratxera! Anar menjant òsties i anant bevent vi del capellà, i era bo! Vam sortir amb una... Osti, Manela, quina trompa! Una altra de més bona: en Surís va trobar uns coets d'aquells que portaven els quillats per si s'enfonsaven. Vam anar al moll, va tirar el primer, cap a marc, més maco... Encenem el segon i cau davant de Sant Joan. És clar, allò era una torxa, i vam fotre foc a Sant Joan. Quan ens en vam adonar vam pujar-hi ràpidament i el vam apagar. Mentre l'estàvem apagant van arribar els "urbanos" i ens van felicitar per haver apagat el foc. Quan s'adonin de qui ha estat (riu). Ens van donar una medalla i ens va rebre l'alcalde i tot.

P. (Riures)

Q.A: També pujàvem a l'església, a dalt del campanar i tocàvem les campanes. I en Jeroni Matas

▲ Jocs Florals. Blanes. Fons Josep Bota-Gibert

ens deia: qualsevol dia us hi tancaré a dins. I un dia ho va fer. Aquell dia en Josep ja anava a agafar-se al cable del parallamps per baixar. Sort que ens van veure i van impedir que hi baixéssim, perquè ens hauríem matat. Quan ens faltaven calés anàvem a missa. Hi havia les bacinies aquelles, que la gent hi fotia calés. O si no, anàvem a fer guerra de pedres al barri que tocava. O fèiem enfadar els veïns, fent foc on no ho volien, com ara la Paula o la Felipa, a can Jan Carreras. I coses així totes les que vulguis. Alguns ens tenien por, no sé per què (riu).

P: De l'escola, quins records tens?

Q.A: Allà als *Padres*, no sé si era el *padre* Ramon o el *padre* Ché, estàvem asseguts un al costat de l'altre, en Josep i jo, i al final ens va separar, perquè estàvem escrivint i jo li agafava el bolígraf. Un darrere l'altre, per la classe i el padre, darrere nostre. I, aquest sí que me'n recordo, va ser el padre Ramon, ens va agafar pel cinturó de la bata i ens va penjar un a cada clau de ganxo de la pissarra. Va dir: així no us barallareu ni em fareu córrer a mi. A l'estiu, com que érem tan bons estudiants, ens feien anar a la Vila, amb el senyor Soliva, a recuperació. Vam estar junts a escola des dels dos anys i mig o tres fins als onze anys.

P: Després en Josep se'n va anar al Collell.

Q.A: Se'n va anar al Collell, que el meu pare també m'hi volia portar. I quan anàvem amb el taxi cap allà, jo hi anava ben content. Sabia que trobaria allà en Josep, en Fèlix, en Jaume Cigala... N'hi havia uns quants, allà, de Blanes que érem amics. Hi arribem amb el director per signar papers i el meu pare li diu: "qui hi ha aquí de Blanes?, perquè aquest ve molt content". Quan va saber qui hi havia va dir: "tu, al taxi i cap a Blanes". El director va provar de

▼ Jocs Florals. Blanes. Fons Josep Bota-Gibert

convèncer-lo. "Sabent que hi ha aquí en Josep i en Jaume Cigala, aquest no es queda, perquè d'aquí a quatre dies us destrossaran el col·legi". Vaig tornar als Padres fins als catorze anys, que vaig anar a fer de jardiner.

P: Quina era la vostra relació quan ell era al Collell?

Q.A: Quan venia, perquè no ens podíem telefonar. Bé, ell m'escrivia cartes i jo també. No sé si la tinc, em va enviar una foto. Surt en Josep amb un fanal, que devia tenir uns dotze o tretze anys, quan va guanyar el primer premi de fanals d'anar a rebre el Reis. Explicava coses bones del Collell, tot. Als *Padres*, a en Josep i a mi no ens agradava estudiar, però va ser anar al Collell, quan va començar amb els llibres i a llegir, i tot el que ha fet. Quan va anar a la Universitat, ja ens vèiem més, baixava dissabtes, diumenges i totes les festes.

P: Una vegada em vas explicar les vostres sortides a Perpinyà.

Q.A: Hi anàvem de tant en tant a veure pel·lícules que aquí estaven prohibides en aquell moment, les de *cachondeo*. A més, aprofità-

vem per comprar llibres que aquí no es podien comprar, per la censura. Recordo que vam comprar la vida del Che Guevara. Teníem la sort que ja ens coneixien a la duana i quan ens veien arribar amb el cotxe ens deixaven passar: ni passaport ni res. Era cada setmana! Aquí hi anàvem en Josep i jo sols. Només recordo que era a Perpinyà fa molts anys, no me'n recordo del nom. Estem parlant que teníem divuit anys, quan vam tenir el carnet.

P: Eren moments d'activisme polític.

Q.A: Sí. Arribat de la mili, anem cap al taller de l'Ortigosa i just arribar al poliesportiu, que encara no hi era, em diu: "tira recte!" Em va portar

a uns pisos, als Pins-sur-mer. Pugem a un pis i només d'entrar em donen una foto d'en Companys entre reixes, a la presó. Jo no sabia on anava. I tot era gent exiliada que feien allà les reunions clandestines. Li deia a en Josep: "quan anem a recitals de La Trinca, d'en Serrat, en Lluís Llach, en Raimon i tots aquests, podem sortir per les finestres. Aquí, si pugen els grisos per on passem? Perquè d'uns deu pisos no ens llançarem daltabaix". I deia: "no, que aquí no passa res, no passa res". I també havíem anat a Perpinyà a alguna reunió... A les reunions hi havia gent que podien ser els nostres pares, inclús els nostres avis. Eren exiliats que venien de França d'estranguis. Eren bàsicament gent d'esquerreres... Jo li deia: "jo sóc militar, a mi m'enganxen i me'n fan una que..."

P: Es allà on rebíeu les octavetes?

Q.A: Però això ja anava en contra de tot. Un dia també va aparèixer una bandera a Sa Palomera, una estelada, i també a dalt de Sant Joan; després va aparèixer el frare aquell d'en Ruyra vestit de falangista, amb dos cistells d'ous; anar a tirar octavetes tots dos, amb un altre de Raval. Les llançàvem a les portes, al carrer... Hi havia dos o tres policies secretes, que anaven molt als Terrassans, que ens deien a en Josep i a mi: "*cualquier día os meteremos en la cárcel a los dos, cuando os pillemos*". I en Josep els deia: "una merda m'agafareu a mi", i els deia de tot. Ell no callava. Octavetes i, ja t'ho he dit, festivals d'en Raimon i... a Barcelona, a Figueres, allà on actuaven hi anàvem, amb el 850 o el Mini. Mira, carretera i manta, tots dos.

P. Algunes vegades m'has explicat records de la mili.

Q.A: També ens enviàvem cartes, que eren com llibres, jo en tenia prou amb un full. En Josep

▲ Josep Bota. Primera Comunió. Fons Josep Bota-Gibert

allà a la mili era secretari d'un comandant. Ell escrivia tot el que li deien. Doncs una vegada li volien fer consell de guerra perquè hi havia un nano que se li va morir la mare, i no li van donar permís per anar a l'enterrament. Aquell noi es va escapar i el van jutjar. El que havia de jutjar-lo i el que l'havia de defensar, davant d'en Josep, van arribar a l'acord per donar-li canya. Doncs en Josep es va negar a escriure el que li deien i el van amenaçar amb un consell de guerra per *desobediencia a la autoridad*. Diu: "abans de fer el judici ja l'esteu jutjant", i com que en Josep també era del cap dur... Quan em vaig llicenciar, ell era l'únic que sabia a quina hora arribava a Blanes. Arribo a les Arribades Internacionals, que venia del Sàhara, i me'l trobo amb la melena, amb unes ulleres rodones de John Lennon, me'l trobo a la pista, on

va arribar l'avió. "Què fas aquí?". "Jo m'he colat, porto des de les tres de la tarda aquí". "Però et vaig dir que arribava a les deu de la nit!"

P: Què recordes dels anys a l'Ajuntament?

Q. A: Que va lluitar per les escoles públiques, va aconseguir que es construís una escola i deixessin els barracons, i que va tenir moltes desavinences amb persones del partit.

P: I de l'institut Sa Palomera?

Q.A: Dels anys de l'Institut, ell anava a treballar, a pintar, a fer de manobre, per estalviar calés de l'institut. Ho feia tot per ajudar l'Institut. Tothom l'apreciava, els alumnes que va tenir i que trobava és el que em deien.

▲ Josep Bota al servei militar. Fons Josep Bota-Gibert

◀ Aix-en-Provence. 2006. Foto: Dolors Illa

P: Explica'ns les seves passions, virtuts i defectes.

Q.A: Moltes ja les sabeu. Les seves passions: els llibres i el Barça, de la política en va quedar fart. El ping-pong, de joves. Ens unia l'amistat, el suport incondicional en qualsevol moment. Era bon company, tot ho compartíem. Un defecte: quan s'enfadava i començava a quedar vermell, compte que algú rebrà! Els darrers anys estava més tranquil, menys quan anàvem al camp del Barça. I que no tolerava que cap cotxe anés davant d'ell, sobretot de jove!

Un dia érem a Teruel amb la meva dona i estàvem a punt de venir cap a Blanes. Li truco i li dic que el cotxe se m'ha avariat i diu: "tranquil que en quatre hores hi sóc". Sort que no va penjar. "No, no, que és broma!" I després no s'ho creia. "Que és mentida!" Però si no, hauria vingut.

P. Segur que hi ha alguna anècdota que no ens hauries d'explicar.

Q. A: Totes les malifetes deuen haver prescrit ja. Si me'n recordés de tot, podries escriure la Bíblia. Quan ens amagàvem a Sant Joan, alguna n'havíem fet. En tinc moltes: el pare d'en Jaume Cigala criava porquets petits, a darrere de casa de la meva àvia. Un dia hi vam anar a jugar, vam obrir les portes i fins i tot al moll en trobaven, de porcs. Una altra: per ensenyar-lo a nedar el vam llençar de dalt a baix del moll. Aquell dia sí que va aprendre a nedar. Si ens agafa aquell dia! (riures)

Un dia estàvem jugant a indis, allà a l'esplanada de Santa Bàrbara. Va passar en Ventura, que vivia a Raval, que sempre anava amb llibres. Se'ns va ocórrer agafar-lo, penjar-lo i fer foc a sota. Aquell cridant, nosaltres corrents i, sort que va passar algú i el va despenjar...

Es presenta en Josep amb caliquenyos: "Això ha de ser bo, perquè allà als Terrassans es foten un fart de vendre'n: tots els pagesos en compren". En lloc d'anar a escola, vam anar a Sa Palomera i, a la primera calada res, però a la segona, no podíem fer ni dos passos. Allò era foc!

Anàvem a can Galindaina a comprar tabac, sota de l'església. Venien pipes, llaminadures, i amb una pela et donava quatre cigarros de Chester. Nosaltres li demanàvem coses que havia d'anar a buscar dins de la botiga. I com que ja sabíem on guardava el tabac, ja li havíem pres mig paquet.

El dia que em vaig casar va fer de padrí de la boda, al Vilar. Va portar el capellà, el jutge i la meva sogra amb el seu cotxe. A la tornada, allà a can Pruna, tenien burros. Doncs amb el 850 va invertir un burro i el va portar almenys 300 metres al capó del cotxe. Això li va quedar gravat a la meva sogra, que cada vegada que em veia em preguntava pel meu amic *el barbas*.

P: Vau estar tota la vida junts.

Q. A: I va arribar el dia que se'n va anar. La Pepeta em va dir: "se n'ha anat el teu millor amic". Li dic: "no, amic, no, més que amic i més que germà". Diu: "això no cal que m'ho diguis".

P: Moltes gràcies, Quim, per compartir amb nosaltres els vostres records.

07 Recordant Josep Bota

Pietat Casadevall (catedràtica de Física i Química)

Trenta-cinc anys de la meua vida laboral els vaig passar a l'Institut Sa Palomera. Vaig viure-hi molts canvis de plans d'estudi i també hi vaig veure passar molts professors. El curs 79/80 jo n'era la cap d'estudis i a finals de setembre van destinar-hi el jove Josep Bota. En el claustre de setembre de 1979, el director Germà Álvarez li dona la benvinguda com a professor agregat en pràctiques. Havia aprovat les oposicions de Llengua i Literatura Catalanes en el torn lliure. Era la primera convocatòria que es feia d'aquesta assignatura i cal destacar que la presidenta del tribunal fou l'Aina Moll, i un dels vocals, en Jaume Cabré. De les vint-i-quatre places del torn lliure –que era el seu–, se'n varen cobrir només deu.

En Josep es va estrenar impartint la Llengua Catalana al BUP nocturn –que en aquell nivell es feia per primera vegada–, i la Llengua Castellana del COU. La dedicació la completava fent dos cursos de català al primer de BUP diürn. Eren anys de canvis, de negociacions i d'equilibris. La llengua catalana, a poc a poc, s'anava implantant en els currículums a tots els efectes i no va ser fins al curs següent que es va impartir al COU. Compaginar les classes del nocturn amb les del diürn feia que els horaris sortissin molt entrebancats, però de l'horari no li vaig sentir mai cap queixa ni retret; ara bé, de les dificultats amb què es trobava per fer entendre els entrellats de la llengua, sí que n'havíem parlat i molt, especialment de la Llengua Castellana del COU nocturn, en aquells moments molt nombrós i divers.

El curs 80/81 va incorporar-se a la seva primera

▲ A l'Institut Sa Palomera. Blanes anys vuitanta

plaça definitiva: l'Institut mixt de Calella, que van assignar-li quan va finalitzar el període de pràctiques. En aquesta destinació només hi va romandre un curs; el següent ja es va traslladar de nou al Sa Palomera. El curs 81/82 es va presentar i va aprovar les oposicions a càtedres de Llengua i Literatura Catalanes en el torn lliure, el curs següent va seguir com a professor agregat i alhora en pràctiques per la càtedra i, una vegada aprovades les pràctiques, se li va assignar la plaça definitiva a l'Institut Sa Palomera.

La implantació de l'ensenyament del català als nivells que llavors hi havia, el BUP i el COU, es va completar el curs 80/81. Ara bé, encabir tres hores de català en el currículum sense modificar el marc horari de trenta o trenta-un hores setmanals de classe va comportar que la inspecció dissenyés una filigrana, que els professors vam resumir amb el nom d'hores A i hores

B. Això va fer que la confecció dels horaris es compliqués i que es necessitessin més espais per poder encabir tots els estudiants a l'hora de fer els desdoblaments.

Les primeres passes per a la gestió d'un centre, en Josep les va fer al meu costat confeccionant cadenes de grups i assignatures, i analitzant horaris de grups i de professors. En aquells anys, lluny encara de les eines informàtiques que tenim ara, els horaris els elaboràvem manualment amb un sistema molt visual de banderetes de colors per nivells. Tots vàrem aprendre que la confecció dels horaris és un problema de solució múltiple i que cal trobar la fórmula òptima mirant-nos-la tant des del punt de vista de l'estudiant com del professor. La prova de les setmanes de feina la verificàvem a la primera hora de classe del curs: si no et trobaves cap estudiant pels passadissos, ni cap professor que s'hagués trobat amb la classe ocupada és que l'havíem encertat!

En tota la seva estada al Sa Palomera en Josep sempre va impartir Llengua catalana als diver-

sos nivells que hi havia en aquella època i cap vegada no va fer l'assignatura de Literatura catalana del COU.

En Pep –com l'anomenàvem col·loquialment–, apassionat pel lèxic, va instaurar, en el COU, els viatges de dialectologia a diferents indrets de parla catalana. Cada curs teníem algun conferenciant important; recordo: l'Avel·lí Artís Gener –Tísner–, en Vicent Riera Llorca, en Fèlix Cucurull, en Pere Calders, l'Àngel Planells; i segurament n'hi devia haver alguns més perquè en aquest temps jo vaig estar tres cursos fora.

Quan em vaig reincorporar a l'Institut, el curs 87/88, en Pep ja n'era el director i amb ell es va inaugurar una etapa de direccions llargues al Sa Palomera, que van donar tranquil·litat, estabilitat i pau al centre. La seva dèria era que els recursos –pocs, en aquella època– allarguessin al màxim possible. Els arranjaments que ens féu en els laboratoris van aguantar fantàsticament bé fins a les obres d'ampliació i modificació de l'Institut; però els nous la-

CURS	ASSIGNATURES IMPARTIDES	CÀRREC
79/80	Llengua Catalana de tot el nocturn i dos grups de diürn. Llengua Castellana de nocturn.	Agregat en pràctiques
80/81 ¹	-	-
81/82	Llengua Catalana de BUP i COU	Agregat
82/83	Llengua Catalana de BUP i COU	Catedràtic en pràctiques
83/84	Llengua Catalana de BUP i COU	Catedràtic i sotsdirector
84/85	Llengua Catalana de BUP i COU	Catedràtic i cap de seminari
85/86	Llengua Catalana de BUP i COU	Catedràtic i cap de seminari
86/87	Llengua Catalana de BUP i COU. EATP de Periodisme	Catedràtic i cap de seminari
87/88	Llengua Catalana de COU	Catedràtic i director
88/89	Llengua Catalana de COU	Catedràtic i director
89/90	Llengua Catalana de COU	Catedràtic i director
90/91	Llengua Catalana de COU	Catedràtic i director
91/92	Llengua Catalana de BUP i COU	Catedràtic i cap de seminari

NOTES

- 1 Una vegada finalitzades les pràctiques, la primera plaça definitiva que se li va assignar va ser a l'Institut mixt de Calella, que avui se'l coneix com a Institut Bisbe Sivilla.

boratoris reformats ja no eren tan autèntics, versàtils i pràctics com els vells. Com els vaig trobar a faltar!

El curs 91/92 va ser l'últim que en Pep va romandre com a professor al Sa Palomera. Llavors, estàvem a les portes d'importants canvis en el sistema educatiu; va preparar-se per l'accés al cos d'inspectors i al setembre s'incorporava ja a la Inspecció de Barcelona.

En el claustre de professors del mes de juny, la directora Irene Orús, en nom de tots, va desitjar-li molta sort i encert en la nova destinació. Els que el coneixíem sabíem que ho faria bé, perquè en els dotze cursos que va passar en el Sa Palomera havia transformat l'ímpetu de la joventut en una serena i madura reflexió.

08 Au va, feu un cop de cap, compreu aquest Ferreira

Notes per a un retrat d'en Pep Bota-Gibert com a lector

Anna Codony (Professora de llengua i literatura catalanes)

A la Dolors

Una imatge inicial: Vladímir Nabòkov, gairebé igual que tota la gent de l'ofici que hi ha reflexionat, entenia el fet literari com el fruit d'una col·laboració intel·lectual, sentimental i imaginativa entre dues persones: un escriptor i un lector. Ambdós, deia ell, pugen una muntanya per dos costats oposats i, en trobar-se dalt del cim, es fonen en una abraçada. El lector de qui parlarem ara, en Pep, pujava el seu costat de muntanya radiografiant i retenint tot el que li anava sortint al pas, però ho feia a grans gambades, com si no hi fos a temps. Quan ja era al cim, i si l'autor era un pèl inexpert, encara el veia arribar esbufegant i atabalat i li oferia el braç per estirar-lo d'una estrebada fins a dalt. Llavors li feia una efusiva abraçada d'ós i l'autor, atenallat entre els seus braços, s'emocionava tant i tant que no s'ho creia.

És difícil parlar d'en Pep com a lector perquè llegir era essencial en la seva vida. No es tractava només d'un aspecte de la seva personalitat, ni d'una afició molt arrelada, sinó que tot ell sencer, tot ell en pes, gravitava entorn de la lectura: els llibres ocupaven prestatges en grans parets de casa seva, la seva taula de treball per descomptat, la petita llibreria i les tauletes al costat de la seva butaca; els veies oberts de cap per avall o amb un llapis assenyalant el punt de lectura, oberts en les seves mans buscant-hi alguna frase amb les ulleres baixes, mentre amb l'índex amunt i avall em-

fasitzava alguna observació. De fet, els llibres "apareixien" -si es pot dir així- inevitablement al seu voltant, com un oxigen imprescindible, un aliment necessari, un apèndix o un membre ortopèdic. A èpoques, havia estat una mena de comprador compulsiu. Després, quan anaves a casa seva i seies al sofà, podies veure sota el vidre de la taula baixa de centre, com en un aparador, totes les seves darreres adquisicions, entre les quals hi havia sempre les últimes novetats editorials, alguna joia obtinguda inesperadament a iberlibro i no hi faltava mai tampoc el catàleg fantàsticament editat de l'última exposició a la qual havia assistit amb la Dolors, la seva dona. I, a més a més, per poc que en Pep et descobrís una

mirada als títols de sota aquest vidre, generós de mena com era, t'oferia aquest i l'altre volum sense ni haver-li demanat, endut per aquell entusiasme de criatura que conservava intacte ara d'adult i que el definia tant... De manera que no sorties mai de casa seva sense un llibre sota el braç.

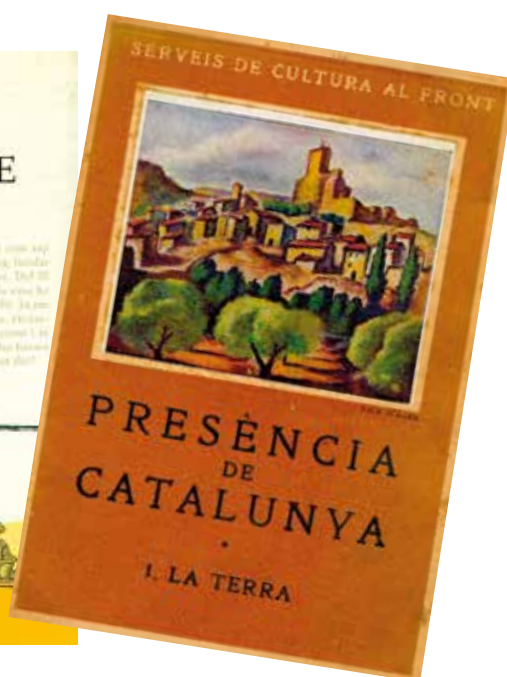
No cal dir, doncs, que coneixia totes les llibreries de nou i de vell que existien en els seus circuits habituals -parlem, és clar i sobretot, de Barcelona (el cafè a la llibreria Laie, amb la bossa de paper blau marí plena) i Girona: l'Abacus, per exemple, que li venia de passada sortint de la feina i enfilant cap a Blanes, era espoliada amb regularitat i el fornava de les publicacions que li podien interessar o bé encuriosir-lo (una curiositat, la seva, omnívora també) i no diguem ja, les llibreries de vell i antiquàries d'Internet, amb exemplars introbables oferts a un cop de clic. Respecte d'això, dels llibres usats, l'any 1999 en un article titulat «Cultura i Guerra Civil», escriu:

Fa quasi trenta anys, essent estudiant de segon curs de Filologia, m'iniciava alhora en la passió pels llibres vells. Com si fos ahir, recordo que un divendres cap al tard, havent tornat de Barcelona en plena primavera, vaig anar a buscar la mare, que era a cosir. La tia F. Em féu entrar mentre em deia que tenia una cosa que segurament em faria més favor que a ella. Va anar a dalt i aparegué amb un paquet embolicat. En obrir aquell llegat impensat, sense poder dir tot just gràcies,

em vaig trobar amb dues meravelles. Una era l'edició en fascicles del «Diccionari de la Llengua catalana» (1932); l'altra era un llibre més petit, editat el 1938 pels Serveis de Cultura al Front que fou distribuït als soldats en plena batalla de l'Ebre.

Vaig ser advertit que el llibre no havia de sortir de casa, que calia ser discret, que no n'havia de fer ostentació. Vaig començar a llegir-lo abrandadament. Aquella nit fou més llarga que les altres. El pròleg m'enlluernà tant com les converses que sostenia al cafè on m'he fet gran amb vells republicans i cenetistes, sota la mirada atenta del meu pare.

La cita és llarga però ens diu tantes coses d'en Pep que val la pena. Hi veiem no només la passió pels llibres vells sinó com aquesta passió va agafada de la mà de la passió per la llengua (el diccionari Fabra) i de la passió (el llibre més petit) per la Guerra Civil o, més ben dit, per un dels bàndols de la guerra civil que en haver

estat el perdedor (el llibre no havia de sortir de casa, calia ser discret...) representa tota una presa de consciència històrica i política. En Pep tenia una considerable bibliografia sobre la Guerra Civil, que anava des de novel·les i memòries fins a assajos històrics. Pensava escriure algun dia – i no es tractava d'un dels seus mil projectes, sinó d'una idea arrelada d'anys- una novel·la sobre uns exiliats al nord d'Àfrica. La cita acaba, però, amb una frase clau, que ens indica com tot plegat formava part en ell d'una educació sentimental, iniciàtica, aquella que sempre va lligada als nostres records més emocionats, *al cafè on m'he fet gran amb vells republicans i cenetistes, sota la mirada atenta del meu pare. [p.29]*

Sota aquesta mirada atenta, en Pep es va fer gran als Terrassans i segurament era això el que el convertia en el que se'n diu un intel·lectual atípic, diferent. En Pep tant podia parlar amb la propietat i el rigor d'un estudiós com amb la desimboltura i la sornegueria d'un cafeter, se'l veia còmode amb tota mena de gent, i això -que segurament ell no valorava- era un plus, i era un festival de sentir-lo parlar amb aquest i l'altre, i aconseguir, seriós, de resultar sempre interessant i, esbojarrat, sempre divertidíssim.

No oblidem, però, com també ens informa la cita, que en Pep era filòleg i, al seu moment, s'havia format en una tradició acadèmica que – a diferència d'ara en què tot ha de ser plaer-entenia la lectura com un exercici intel·lectual. En aquest sentit, els professors insistien que la primera premissa per fer una lectura rigorosa consistia a llegir sempre amb un llapis a la mà: en Pep era, doncs, un lector de llapis en mà i per això els seus llibres el radiografiaven encara en els seus interessos, ja siguin ideològics, estètics, sentimentals... Dialogava amb el text amb notes als marges, barres, signes de puntuació

(interrogants, exclamacions), subratllava, de vegades pacientment amb dos colors, d'altres encerclava les paraules amb un traç tan definit i desproporcionat que no sabies si l'havia fet amb fúria o amb extrema admiració. I anava encara més enllà: escrivia en les guardes o en les pàgines en blanc del final, impressions últimes, ressons que li havia deixat la lectura, de vegades algun poema. Quan en Pep et deixava un llibre seu, no podies evitar fixar-te en tot aquest entramat d'empremtes i les anaves seguint, és a dir, anaves seguint «la seva» lectura amb més atenció que no pas el text mateix.

Dins d'aquesta mateixa tradició de què hem parlat, es calibrava la naturalesa lingüística dels textos, de manera que llengua i literatura eren una sola cara en una sola moneda i, malgrat que no sigui ara el moment adequat de parlar de la seva passió inacabable per la llengua, és forçós de tenir-la en compte perquè en dona prou testimoni també la seva biblioteca.

A més a més, s'entenia que precisament aquesta qualitat lingüística del text, conformava la seva essència última, que era l'oralitat, perquè la llengua, per sobre de tot, és un fenomen oral. Un text funcionava, doncs, si resistia la prova de ser dit en veu alta i, exactament igual com una partitura musical, es realitzava plenament quan una veu el feia «ressonar». Alhora, la lectura en veu alta era una lectura compartida – una experiència diferent de la que fa el lector solitari i silenciós-, i es considerava també la lectura per excel·lència com és la música per excel·lència aquella que compartim en directe en els concerts o el cinema per excel·lència aquell que compartim plegats en les sales de cinema.

En la trobada a casa seva el dia que vam anar a escampar les seves cendres, un company seu

inspector, en Josep Xirgu, ens va posar una cinta impagable: s'hi veia en Pep en una classe, amb canalla d'uns deu anys. Llegien en veu alta. En Pep, que tenia un caràcter més aviat impacient, comentava amb paciència infinita i bonhomia coses de la lectura, explicava el significat d'algunes paraules, sempre a partir d'un diàleg previ amb els nens i nenes, els animava quan ho feien bé, treia ferro a les ensopegades: «tots ens equivoquem», els deia i, a part de l'emoció de reveure'l (reveure'l en la seva salsa) em penso que tots els presents vàrem envejar de ser petits deixebles seus en aquella aula amb aquells nens i nenes. Igualment amb la Dolors, compartien també lectures en veu alta, lectures que alguna vegada anaven destinades o bé venien ja valorades de les classes, com ara *Matilda*, de Roal Dhal, un relat per a gent de 8 a 80 anys del qual havien gaudit molt. La lectura en veu alta, doncs, que ressona en les veus i es comparteix, l'havia lligada a la seva feina i l'havia incorporada igualment a la seva privacitat.

Per acabar amb aquesta tradició acadèmica a què ens estem referint, cal dir també que considerava literatura tot allò que, expressat amb d'altres paraules que no fossin les pròpies del text, es feia irremissiblement malbé. L'única manera, per tant, de conservar-ho i tenir-ho sempre a disposició era aprenent el text literari de memòria: En Pep era capaç de sorprendre't citant-te de memòria, a part de molts poemes (la dedicatòria a l'Helena del «Poema inacabat» de Ferrater- per posar un exemple) coses com l'esplèndida i llarguíssima descripció de dona Obdúlia amb què s'obre *Mort de dama* de Llorenç Villalonga. Del perquè d'aquesta obra i aquest autor concret no en sabem res, però potser tampoc no cal: la descripció és tan magistral (llegiu-la, si podeu) que això ja justifica de sobres l'esforç de memoritzar-la.

És de justícia, per tant, ja que hem parlat de tradició acadèmica, d'esmentar els professors que varen contribuir a formar-lo en tots aquests sentits. El mateix Pep ens diu: *Basilio Losada era un professor a qui venerava com anteriorment havia venerat Joaquim Molas, Modest Prats i Ignasi Bonnin Valls.* («En nom de la terra. Miralls i empentes» p. 542). Són tots ells professors que corresponen a la seva etapa de COU a l'institut Vicens Vives de Girona i a la seva formació universitària, primer al Col·legi Universitari de Girona i a la Universitat de Bellaterra després. De la mà del doctor Molas va iniciar una tesi doctoral sobre Ibsen, que va restar inacabada. I pel que fa a Ignasi Bonnin, professor de literatura espanyola, juntament amb d'altres, es va encarregar d'aquell COU experimental (curs 70-71) en què ja fos per la novetat o per l'aire de renovació que prometien els temps, tots s'hi van fer d'allò més per tal que els seus alumnes «descobrisin el món»: anades al teatre (una adaptació de *Mort de dama*, precisament), lectures de Sartre, conferències... Tan bé va anar la cosa que en Pep i els seus companys organitzen la primera manifestació antifrancquista de Girona, arran del procés de Burgos i són fitxats – encara són menors d'edat – per la policia nacional: una ràpida i interessant «descoberta del món»!

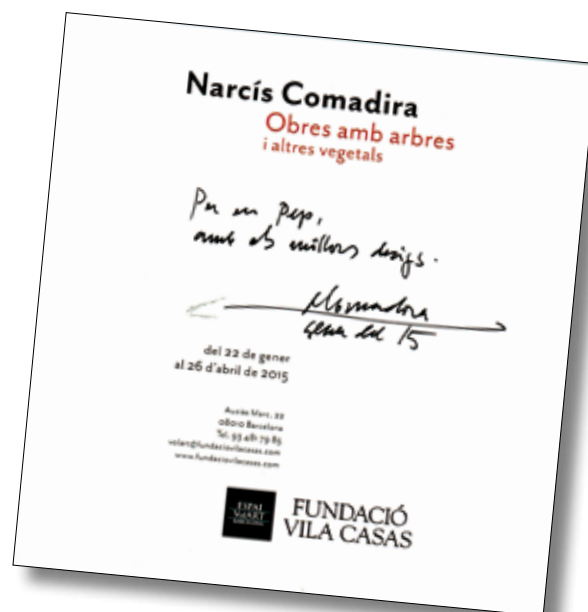
Però el noi de COU que a l'aula descobria les generacions del 98 i del 27 i fora de l'aula el *boom* de la literatura sud-americana, amb els aleshores també joves escriptors Julio Cortàzar, Gabriel García Márquez o Mario Vargas Llosa, aquest noi, doncs, no venia de buit sinó que ja era un lector assidu. En Toni Reyes (p. 15), a partir del que li va explicar el seu fill Fèlix, ens diu que de nit llegia Dostoievski amagat sota els llençols amb una lot, quan estava intern al Collell. Ara mateix, aquesta imatge de l'ampli dormitori de l'internat i la dèbil llum

► Dedicatòria de Narcís Comadira

que, malgrat mantes i llençols traspua solitària, mentre un adolescent, com aquell qui diu sense pensar-s'ho dues vegades, llegeix Dostoi-evski (!!!) és la imatge clàssica i condemnada a desaparèixer del Lector amb majúscules, el que llegia fins i tot a la contra dels seus educadors, una espècie ara ja extingida i de la qual en Pep deuria ser un dels últims representants.

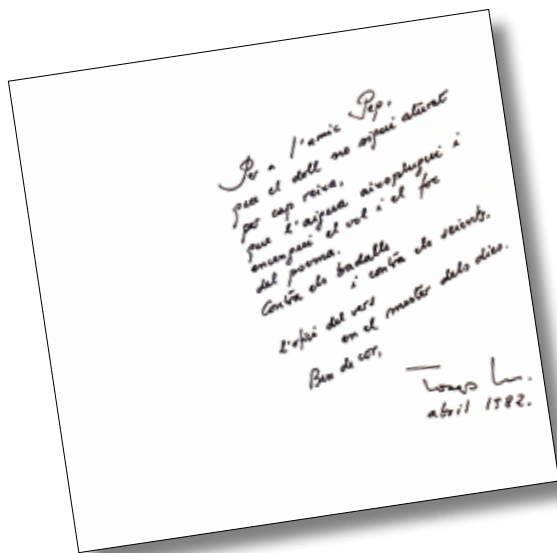
És per això que, com hem dit, no arribava de buit en aquell COU. Antoni Puigverd, company seu d'estudis aquell curs, en una conversa telefònica amb la Dolors, explica com ja aleshores en Pep li va fer conèixer Ruyra. Caldria precisar que l'any 70, per raons òbvies, cap jove no havia tingut l'oportunitat de conèixer la història de la literatura catalana ni els seus referents clau, ni tan sols aquells que havien estat del seu mateix poble. I després caldria afegir, qui sap si algú opinarà també que per raons òbvies, que Ruyra va estar sempre en el seu cor. De Ruyra, en Pep ho tenia tot, i el va donar a conèixer no només als alumnes sinó als professors del seu seminari quan va ser Cap de Seminari de l'Ins Sa Palomera, de Blanes, els quals al seu torn el varen anar posant com a lectura obligatòria durant molts cursos fins que les dificultats lingüístiques que hi tenia bona part de l'alumnat blanenc va convertir, dissortadament, la lectura de Ruyra en un impossible.

Si donem ara un cop d'ull a la seva biblioteca i ens fixem – a part de nombrosos llibres d'art i catàlegs d'exposicions, que representen l'interès que va tenir per aquest món sobretot, però no només, en la seva etapa, podríem dir, de maduresa – si ens fixem, doncs, en el que és pròpiament literatura, veurem que en Pep llegia en català i en castellà, i en aquesta darrera llengua tenia des dels clàssics fins a coses de Rafael Chirbes, Vila-Matas o Bolaño, és clar. Si en la seva biblioteca, ras i curt, podem dir que

s'hi podia trobar tot, pel que fa a la literatura catalana ho tenia TOT. Des d'aquells clàssics medievals que havia fet l'editorial Barcino fins una col·lecció d'obres completes que anaven dels famosos llibres vermells on Destino va aplegar l'obra de Josep Pla, comprats d'una tacada al carrer Canuda de Barcelona, fins a una llarga llista on podríem trobar, en els primers llocs i per ordre alfabètic, Sebastià Joan Arbó, Blai Bonet, Víctor Català, Josep Carner, Salvador Espriu o Gaziel i en els últims Narcís Oller, Manuel de Pedrolo, Pere Quart, Santiago Rusiñol – del qual havia publicat l'edició crítico-escolar de *L'alegria que passa* i la de *L'auca del senyor Esteve*– Josep Mª de Sagarra i –evidentment– Llorenç Villalonga. I en castellà, per posar un exemple (i hauríem potser de dir «evidentment» també), Federico García Lorca.

La crítica literària i la novel·la (nombroses edicions del Club dels Novel·listes, amb Mercè Rodoreda al capdavant) hi són igualment representades però –poeta, al cap i a la fi– la poesia té en els seus prestatges un lloc d'honor. No cal ni parlar ja de Verdager o Riba sinó que les diverses col·leccions (els Llibres de l'Óssa Menor, els Llibres de l'Escorpí, Proa Poesia o la col·lecció Cara i Creu) ens indiquen que la poesia va ser la seva lectura tota la vida, des de molt jove fins al final.

◀ Dedicatòria de Josep Sala-Valldaura

Hauríem de parlar sobretot de Vinyoli sobre el qual va redactar una ponència que, essent ell ja a l'Hospital Trueta va llegir en el seu lloc en Quim Vilar. Però també hi havia Sala-Valldaura amb qui, anys ha, havia estat company a l'Institut de Blanes, Feliu Formosa, Mª Mercè Marçal, Antoni Marí, Miquel Bauçà, Joan Margarit, Enric Cassasses...I un especialíssim i subratllat interès per Rainer Mª Rilke i també per la poesia de Robert Graves. A part, caldria esmentar Narcís Comadira, a qui no només seguia com a poeta i escriptor, sinó que - *ut pictura poesis* - tenia a casa seva uns esplèndids quadres seus.

Si bé, doncs, va ser un lector assidu de poesia tota la seva vida, a mida que s'anava fent gran l'interès per la ficció dequeia mentre que apareixien en la seva biblioteca tots aquests gèneres que ens acosten més a allò real: biografies i memòries, dietaris, epistolaris...Tenia, per exemple, molts dels llibres de memòries que va publicar Edicions 62 (Joan Perucho, Josep Mª Castellet...), li interessaren igualment les memòries de Jorge Semprún, de Castilla del Pino...; els dietaris de Ferran Soldevila, de Joan Estelrich, de Sandor Marai; la correspondència entre Rilke i Lou Andreas Salomé, Joseph Roth i Stephen Zweig, Xavier Benguerel i Joan Oliver; així com les cartes a Josep Pla d'Eugeni Xammar o les que escriví Joan Sales a Màrius Torres.

Per acabar això que només és un tast a fi d'evitar llargues llistes d'autors i obres, potser cal-

dria afegir que els seus llibres ens diuen també que va seguir sempre la feina editorial de Jaume Vallcorba, del qual tenia exemplars des de Quaderns Crema fins l'expansió en castellà que va fer l'editor a Sirmio i El Acantilado, i el va seguir especialment en la recuperació que Vallcorba va fer de l'escriptor vienès Stephen Zweig, de qui li agradaven, no cal dir-ho, *El món d'ahir*, les seves magnífiques memòries.

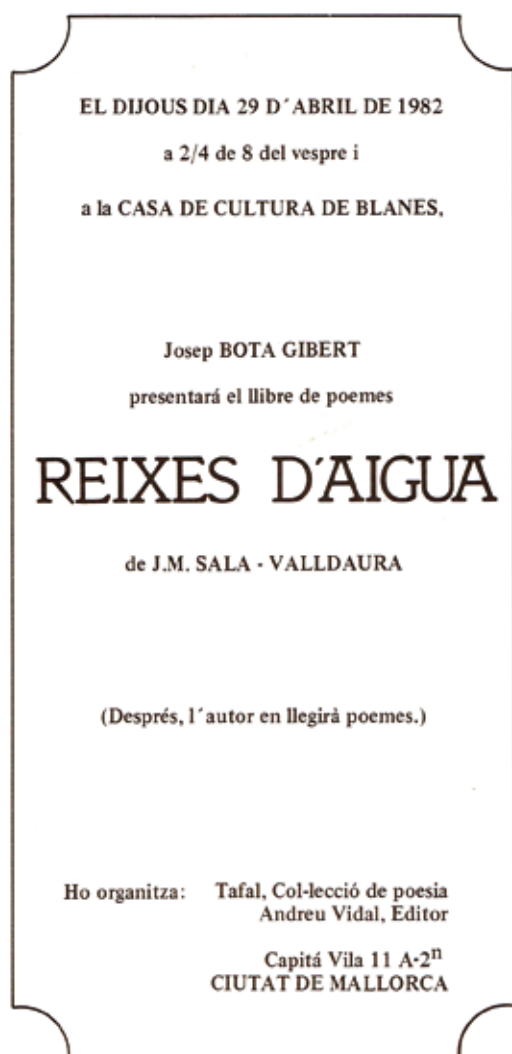
Quan durant les vacances de Nadal de 2014 el varem anar a veure a l'Hospital Trueta de Girona encara era en Pep de sempre. A la tauleta, a l'armari, havien «germinat» els llibres al seu voltant com sempre, parlava amb entusiasme i amb la mateixa vitalitat expansiva de sempre del llibre que en aquell moment centrava la seva atenció, un assaig anomenat *El cervell i el sentit de la vida*, de Paul Thagard, que havia publicat la Universitat Rovira i Virgili. Igualment en Quim Vilar explica a «Tot és llibre i flor», l'article que clou *Entre tantes llums*, que la tarda del 15 de desembre de 2014 una representació del claustre de l'Institut de Sils el varen anar a veure i li van regalar *Seixanta-un* poemes de Francesc Parcerises. Aquest deuria ser l'últim llibre de poesia que va llegir. I aquest: «que l'ombra morta faci giragonses»- l'últim vers que deuria subratllar. Pertany al poema final del llibre, que es titula «No tocar res». Vull pensar que més que no la referència a «l'ombra morta» el que li havia fet gràcia era la paraula «giragonses».

Més tard, ja traslladat a Blanes a l'Hospital Sant Jaume, trempejant amb els seus neguits de no veure clara la situació, els llibres continuaven igualment al seu redòs, en parlava encara amb en Fèlix, amb en Quim, amb la Dolors. L'últim llibre que va demanar a un amic seu -en Miquel Pujadas- va ser un clàssic : Plutarc.

Tanmateix en Pep potser no es reconeixeria en un text que, parlant d'ell, acabés així, amb la tristesa dels últims llibres llegits. I, de fet, si això parla una mica d'un lector, hauríem de tocar un últim aspecte, però no per això menys important: la figura del lector ideal o del «bon lector», sobre la qual tant s'ha escrit. Sovint, els autors i els manuals utilitzen l'accepció «bo» en tant que hàbil, competent, amb un adequat nivell que podríem anomenar «tècnic». No obstant, són molts els autors que han somiat un «bon lector», en el sentit més primigeni, el que es refereix a l'ètica, a la «bondat» del

lector, perquè que en Pep era un lector competent ja ho sabem. Quines «bondats», però, es poden aplicar al text llegit? Què pot fer de bo un lector per un llibre? Què espera un autor que faci el seu lector? Només una cosa: recomanar-lo. I en recomanar-lo el lector expressa el seu amor en dues direccions. D'una banda, agraeix al llibre (i amb ell al seu autor o autora) tot el que li ha procurat i, recomanant-lo, vol contribuir al seu èxit i a la seva difusió. D'altra banda, pretén compartir amb els altres aquesta experiència especial que li ha procurat el llibre, i ens insisteix: llegiu-lo.

▼ Targetó. 1982

Aquestes cites que hi ha tot seguit estan extretes d'un article d'en Pep sobre *En nom de la terra*, (pp. 539-543) de Vergílio Ferreira, un volum de Quaderns Crema que, juntament amb Isabel Soler, havia traduït del portugués la Neus Baltrons, que havia estat alumna seva i a la qual, en un determinat paràgraf, anima de mil maneres a continuar treballant.

La primera frase de la ressenya és la declaració d'intencions d'aquest «bon lector» a què ens referíem:

M'ho he passat tan bé llegint Vergílio Ferreira que us vull mig explicar per què cal comprar «En nom de la terra» (...)

Més endavant:

Heu de llegir aquesta novel·la de finals del vuitanta, segur que us interessarà (...) Passareu unes estones molt agradables (...)

Finalment:

Què més pot dir el comentarista perquè llegiu Ferreira? Pot deixar-vos el seu exemplar sempre que us comprometeu a tornar-lo (sic!!!), pot sug-

gerir-vos que la demaneu en préstec a la Biblioteca (...), però si compreu llibres habitualment voldreu tenir-lo; posseïu-lo, no us en penedireu.

Bé, tot això que hem intentat explicar fins aquí sobre com llegia i què llegia en Pep, quina mena de lector era, sembla aviat dit, però no es troba gens sovint. Us en faríeu creus de fins a quin punt un lector de la seva envergadura – per la qualitat i per la quantitat- és escàs. Perquè calia ser en Pep. Tenir els seus coneixements, el seu rigor en llegir, la seva passió pels llibres, la seva naturalesa expansiva per fer participar tothom dels seus entusiasmes literaris... El febrer ja farà quatre anys que és mort. O només farà quatre anys que és mort. Ens mirem el temps del dret o del revés, es troba encara tant a faltar i ens falta tant encara per deixar de pensar-hi. No obstant, en l'última cita que hem fet hi falta la frase final, la frase amb la qual en Pep acabava la seva ressenya i que serà també la que acabarà aquest article. És una frase «cent per cent Pep», el bon lector en tots els sentits del terme:

Au va, feu un cop de cap, compreu aquest Ferreira.(!!!)

(...I una consideració final: En Pep va donar a la lectura el millor de si mateix, les qualitats que tenia i les que no tenia. Era una persona molt complexa, que solia enganyar els incauts, que som la majoria. El coneixies i semblava que tot havia d'anar patim-patam, de qualsevol manera. De sobte un dia el veies pujar per la seva banda de la muntanya. De fet, pujàveu tots dos, però ell t'anava deixant enrera. Tu t'encantaves amb un bri d'herba que ell ja havia cartografiat tota la flora. En arribar al cim, l'autor quedava tan embadalit amb la seva abraçada, que tant se li'n donava de la teva. I aleshores el coneixies de nou, el «reconexies» finalment.)

Blanes, 13 juliol 2016 – 22 octubre 2018

Totes les cites han estat extretes de Josep Bota-Gibert: *Entre tantes llums. Recerca, estudis i notes sobre art, societat i saber, publicades a la revista Blanda (1998-2015)* ; edició a càrrec de Bota i Rodríguez, Fèlix ; Vilar i Sais, Joaquim; Ajuntament de Blanes.

La informació sobre el COU 70/71 prové, com ja queda consignat, de les notes que la Dolors Illa va prendre de la seva conversa telefònica amb l'Antoni Puigverd el 18/juliol/2016.

Fèlix Bota i Rodríguez, també en conversa telefònica (juliol, 2016) m'informà d'algunes de les lectures en castellà del seu pare.

Les fotografies i il·lustracions que acompanyen aquest text, així com també totes les altres fonts d'informació provenen sempre de la Dolors Illa; de moltes visites a Hostalric, a casa seva, on es conserva una part de la biblioteca d'en Pep, i de converses continuades al llarg del temps amb ella.

09 La meva relació amb Josep Bota

Josep Comas (catedràtic d'institut i inspector jubilat)

En fer memòria de la meva relació amb Josep Bota, se'm fa evident que ens havíem de trobar perquè els nostres camins s'han anat encreuant diverses vegades.

Quan ell feia Preu a l'institut de Girona (encara no calia posar-li nom: només n'hi havia un), jo començava a exercir-hi de professor i impartia, a Preu, les *Tècniques d'expressió*... tot i que en un altre grup, de manera que no ens vam trobar encara.

Ens vam conèixer a les primeres oposicions a càtedra de català convocades després de la recuperació de la Generalitat. Com a catedràtic d'institut, vaig tenir l'honor de formar part del tribunal, presidit per Joaquim Molas, que va actuar a la Universitat de Barcelona. En Josep era un dels joves llicenciats que s'hi van presentar.

Més endavant, essent jo un inspector novell, em va correspondre de visitar diverses vegades l'Institut *Sa Palomera*, on en Josep era professor i director.

Amb l'entrada de la promoció d'inspectors del 92 als Serveis Territorials d'Ensenyament a Girona, ens vam retrobar. Des d'aquell moment,

vam compartir feina, inquietuds, il·lusions... Com a especialistes de llengua i amb interessos força paral·lels per la dialectologia i la història local, teníem llargues converses sobre les seves investigacions i publicacions. Vaig anar seguint el seu interès per diversos temes relacionats amb Blanes i el mar, les cartes de Josep Portas, el cinquantenari dels *Terrassans*, el pintor Planells, els viatges amb els pares... En canvi, es va reservar la seva dedicació a la poesia: no vaig descobrir els seus poemes fins als darrers anys, quan em va ensenyar una versió d'un poema d'Horaci i va començar a donar-nos, pulcrament editat, algun poema en ocasió d'alguna celebració.

En Josep era generós. No planyia les hores ni els esforços per ajudar els centres on trobava inquietud per fer bé les coses (i penso en l'Institut de Celrà, la secció de secundària de Sils i, ja als darrers mesos, el pla de lectura de les escoles de la Selva).

I, de la mateixa manera que ajudava i animava els que volien fer les coses bé, era prou tenaç i exigent amb els que no sirgaven prou dret.

El rigor i l'exigència caracteritzaven la seva feina i les seves publicacions. Era un home pulcre, de tracte sempre correcte i amable, però tenia les idees clares, i les defensava amb fermesa davant els companys, els centres (i el Departament d'Ensenyament, si calia).

Els qui l'hem conegut el recordarem amb respecte i gratitud: Josep ens has deixat molta i molt bona feina feta. Gràcies!

◀ Sardenya. 2005. Foto: Dolors Illa

10 In Memoriam Josep Bota i Gibert

Ricard Ferrer (pintor)

▲ Rijks Museum. Amsterdam. 2006. Foto: Dolors Illa

Unes paraules sobre la seva passió per l'art de la pintura.

El vaig conèixer al llarg d'una entrevista, que durà força dies, per a la revista Blanda, i se'm descobrí un home molt apassionat, que deu ser l'única manera d'arribar a entendre alguna cosa.

Ho manifestà al llarg de l'entrevista, quan aparegueren per exemple uns versos de Gabriele d'Annunzio. El proper dia ja em portava tota l'edició de *La città del silenzio*, d'on jo -sense saber-ho- els havia extret. Quan s'assabentà que s'exposava a Roma un petit quadre d'Antonello que havia sigut propietat d'en Rafel Bataller, li faltà temps

per anar-hi i entusiasmar-se amb aquest pintor sicilià del *Quattrocento*.

Així, en el recorregut per l'obra meva, en tants punts vinculada al Renaixement i al Barroc, crec que s'hi establí una comunió i ens vam seguir els passos, des d'ahir fins als fets d'avui. Allò que a ell l'engrescà era la presència d'una beta dins d'aquesta obra que, estirant en el nostre passat més immediat, té un nom que crec que ell també estimava: el Noucentisme.

Quan ens disposàvem a fer el recorregut per l'obra al fresc, feta a l'Empordà, aparegué la malaltia i la mort, per mi molt sentida, i l'estudi ha quedat a mig fer.

11 Amic meu

Esteban Gutiérrez (catedràtic de llengua i literatura espanyoles)

Últimamente pienso mucho en Josep Bota, en Pep Bota, como solíamos llamarle sus amigos. Y es que de un tiempo a esta parte duermo mal, me desvelo con frecuencia y con frecuencia también me cuesta volver a conciliar el sueño. Mi pensamiento evoca entonces a menudo el recuerdo del Pep insomne, el que —como tantas veces me había contado— se levantaba de la cama a cualquier hora de la madrugada para encender el televisor, para retomar la lectura del libro abandonado unas horas antes, para revisar el texto del artículo en marcha, para dejar anotado en el papel un verso dictado por las musas, para acercarse a la Palomera y zambullirse en el mar...

Pronto hará cuarenta años que conocí a Pep, cuando en 1979, veinteañeros ambos, llegamos destinados —yo desde mi remota provincia toledana y él sin moverse de su villa natal— al entonces llamado oficialmente *Instituto Nacional de Bachillerato de Blanes*; no mucho antes, por cierto, de que el claustro de profesores que integrábamos le asignase, tras encendidos debates e inacabables deliberaciones, el nombre de *Sa Palomera*, que todavía conserva. Fue por esos años cuando comenzamos a forjar una sólida amistad, que se nutrió primero del obligado trato profesional y de la cercanía de una común formación filológica y literaria, y luego de las muchas afinidades y conformidades —culturales, vocacionales, educativas, recreativas, artísticas, ideológicas..., pero no futbolísticas— que fuimos descubriendo y explorando en nuestras relaciones personales. Y más tarde familiares, con el concurso y la complicidad de nuestras respectivas compañeras y esposas, Enriqueta Camps y Dolors Illa.

Desde entonces compartimos no pocos afanes y horizontes. Se fueron afirmando en sucesivas y animadas conversaciones, reuniones, celebraciones o veladas, muchas veces compartiendo mesa y mantel, donde Pep tanto disfrutaba: alguna cena de fin de semana en Vidreres o en Blanes, alguna salida al restaurante..., antes de que el tiempo institucionalizase más de un encuentro que llegaría a hacerse habitual, sobre todo en verano, como la fiesta familiar del día de mi cumpleaños, o la que acabaría siendo tradicional *fideuà* a seis, con nuestros queridos Anton Aubanell y Maribel Creus.

También en numerosos viajes, a partir ya de los años noventa. Siempre junto a Enriqueta y Dolors, anduvimos en diversos momentos por Mora y mis tierras toledanas —incluida la obligada jornada en el campo de Manzaneque—, por la estepa soriana, por la región levantina,

▲ Dedicatòria d'Esteban Gutiérrez

el Maestrazgo y la Tierra Alta, Elciego y otros parajes alaveses y riojanos, el Valle de Arán...; así como por varios puntos del extranjero: Cerdeña en vuelo *low cost* a l'Alguer y auto alquilado para recorrer la isla; Aix-en-Provence en coche, en dos ocasiones, 2006 y 2009, para visitar sendas exposiciones de Cézanne; San Petersburgo, Helsinki y Estocolmo en un crucero por las capitales del Báltico... Viajes en los que no faltaron curiosidades, circunstancias y anécdotas de todo orden, algunas tan ingratas como la noticia del atentado de las Torres Gemelas de Nueva York el 11 de septiembre de

2001, que recibimos en Fillols, al pie del Canigó, en la casa de Toni Guerrero e Iluminada Guitart; y otras tan ligeras y amables como aquella vez —¡gatos para qué os quiero!— en que no tuvimos más remedio que cambiar la rueda pinchada del coche a las tres y media de una tarde de julio en Espinelves, renegando bajo un sol africano y bajo la risita malévola de Dolors y Enriqueta, empeñadas en hacernos fotos para inmortalizar el caso.

Y, cómo no, en nuestros deliciosos baños veraniegos en la playa de Fenals. Desde las aventuras (que ya en los últimos años se fueron convirtiendo en aventuras) para conseguir aparcar el coche en algunos días de agosto, hasta las chanzas de Pep acerca de mi conocida pericia para mudarme el bañador al amparo de la toalla (¡por nada del mundo ir mojado a casa!), o los sabrosos comentarios al hilo de la lectura compartida del periódico, o el escrutinio de las bellezas del lugar, no tanto del paisaje como del paisanaje («¡Goita aquesta!», nos avisábamos cuando procedía).

Esto es, alcanzamos una relación de amistad que acabaría siendo entrañable, como lo prueban las excepcionales muestras de afecto con que me distinguió siempre: al honrarme eligiéndome testigo de su boda con Dolors; al viajar expresamente a Madrid, con la propia Dolors, para acompañarme y alentarme en la lectura de mi tesis doctoral; al hacer suyos en tantas ocasiones los empeños e inquietudes de mis hijos; al abrimme mil veces el alma para confiarme sus sentimientos y aspiraciones, sus dichas y desdichas. Una relación de amistad que no haría sino crecer hasta el amargo adiós de sus últimas semanas en el hospital Sant Jaume de Blanes, cuando la enfermedad le devoraba sin piedad.

▲ Amb Esteban Gutiérrez. Val d'Aran. 2013. Foto: Dolors Illa

▲ Estocolm. 2010. Foto: Dolors Illa

Y es que era Pep una persona que se hacía querer. Que se hacía querer a causa de su talante y de su conducta. En primer lugar, por su autenticidad. Pep no tenía repliegues, era un hombre de una pieza: sincero, franco, cordial, espontáneo; con una naturalidad que se manifestaba a veces en un comportamiento impulsivo, antojadizo, caprichoso incluso, pero cargado siempre de humanidad. Recuerdo la primera vez que me sacudió el brazo («¡Goita, goita!», gritaba como un poseso) para que cayera en la cuenta de que el pájaro que volaba ante nosotros era ni más ni menos que un *gaig*; una situación, por cierto, que se repetiría a menudo en nuestras salidas. Como se repetiría también el cargar con unos cuantos pedruscos o guijarros por el atractivo de su forma, composición o color. O el hacer un alto intempestivo en el camino para remojarse los pies en las aguas cristalinas de un arroyo. O para zamparse por las buenas (¡al carajo las cámaras de vigilancia!) una tentadora aceituna de chocolate en *La Cure Gourmande*. Recuerdos tantas veces aderezados por su risa franca, inolvidable, que brotaba instintiva y a la que se entregaba sin reservas.

Se hacía querer también por su permanente generosidad, por su comprensión del otro, por su altruismo. Lo suyo era tuyo: te lo brindaba y facilitaba, te asistía y auxiliaba resueltamente. Y lo tuyo era suyo: lo aceptaba, lo asumía, lo asimilaba, se lo incorporaba; y no como apropiación, sino como adhesión. Buen ejemplo de ello era su extraordinaria capacidad de escuchar, una virtud hoy tan rara y que Pep poseía en gra-

▲ Marseille. 2006. Foto: Dolors Illa

do superlativo. No le incomodaba dar la razón al otro: estaba preparado como nadie para modificar su punto de vista cuando juzgaba que el ajeno era más acertado o más consistente.

Y, quizá por encima de todo, su pasión, su entusiasmo, su arrebato a veces. Que le provocaron más de una pesadumbre, pero que le dieron, y nos dieron a los demás, incontables satisfacciones. En sus trabajos de investigación histórica, filológica, literaria o pictórica, en sus artículos periodísticos, en su obra poética, en el aula, en su tarea como inspector..., y en la vida, en toda su vida, se dedicó en cuerpo y alma a aquello en lo que creía y a lo que se debía, como sabemos bien los que fuimos sus compañeros, los que fueron sus alumnos, y también los profesores que tuvo a su cargo. Valga una muestra extrema y concluyente: todavía en los primeros días de diciembre de 2014, cuando el mal que le invadía apenas le permitía caminar o conducir, no cejaba en su empeño de ir a trabajar con la vista puesta en su despedida, el día 19, que había de congregarse a sus colegas y marcar con cierta formalidad el final de su vida laboral antes de la jubilación.

No pudo ser: el día 13 era ingresado definitivamente, y dos meses después nos dejaba para siempre. Y si bien su pérdida se nos hizo, se nos hace, muy amarga, el recuerdo de su vida y de su obra nos alivia y conforta. Porque pocas veces resultarán más atinados los versos del poeta: «que aunque la vida perdió, / dejonos hartos consuelo / su memoria».

12 L'inspector Josep Bota

Dolors Iborra (directora Escola Sant Iscle de Vidreres)

He conegut en Josep Bota en dues vessants, totes dues dins de l'àmbit de la inspecció.

Per una banda, l'he percebut com una persona enamorada de tot el que fa referència a la literatura, i la seva aportació dins del món de l'ensenyament s'ha basat a incidir profundament en un bon aprenentatge de la lectura com a base de tots els aprenentatges i, alhora, a utilitzar aquesta eina amb la finalitat que els alumnes arribin a descobrir la màgia literària i puguin gaudir d'un bon llibre. Però aconseguir aquest objectiu no és gens fàcil i menys amb els estímuls tecnològics de què disposem avui en dia. Per això és molt important la tasca que fa el mestre a l'escola, hi ha d'haver una labor a fons, d'acompanyament a la mainada, per tal de millorar en la fluïdesa de la pràctica lectora i la comprensió. Aquí és on en Josep, com a inspector de zona, va liderar un treball en xarxa entre les escoles de la comarca. No negaré que el procés d'elaboració d'aquest material per part del professorat va ser dur, ja que va representar moltes hores de dedicació afegides a les que ja s'hi destinen i, com és de suposar, les queixes per part nostra no eren poques. Haig de dir, però, que el temps posa cada cosa al seu lloc, i en el dia d'avui podem afirmar que el sistema de treball que va dirigir en Josep va ser altament efectiu, ja que actualment l'utilitzem com a base per a l'aprenentatge i el foment del gust per la lectura.

Per altra banda, he tractat també amb en Josep per assumptes relacionats amb la direcció. La gestió d'un centre escolar no és del tot fàcil i diàriament van sorgint incidents que es van

solucionant, tot i que des de la direcció no sempre disposem de prou eines per a resoldre segons quin tipus de conflicte o situació. Davant de les diverses conjuntures amb què ens anem trobant, la resposta d'inspecció depèn de la persona que ocupa el càrrec, ja que algunes de les decisions que s'han de prendre solen tenir certa complexitat per l'ambigüitat de la llei. No entraré a exposar cap d'aquests fets en particular, però sí que vull fer constar el suport que vam rebre per part d'en Josep Bota com a cap i inspector, tant en el vessant emocional com logístic. Ell creia en la feina ben feta i es va escarrassar perquè els professionals que treballem a l'escola donem el millor de nosaltres, perquè l'alumnat que estem atenent diàriament rebi una educació de qualitat, perquè les famílies que porten els seus fills i filles en un centre escolar puguin dipositar tota la seva confiança en el professorat que els acull. I com que creia en la integritat dels docents va lluitar en contra de tot el que l'amenaçava, de forma curosa i amatent, per a aconseguir un bon funcionament de l'educació en el nostre país.

▲ A casa. Blanes. Foto: Dolors Illa

13 El que és veritablement essencial: llegir i escriure

Xavier Lluna (professor d'institut)

Vull començar aquest text declarant obertament que es tracta d'un elogi. De fet, i encara que no estigui escrit en vers ni amb la solemnitat i la perícia que es mereix, m'agradaria pensar que us estic fent a mans una elegia.

No soc familiar de Josep Bota, tampoc un amic íntim, ni tan sols es pot dir que en sigui un co-etani; les nostres trajectòries vitals no han estat paral·leles i les trobades, més aviat escadusseres.

Llavors, de ben segur que us preguntareu quina és l'autoritat que poden tenir les meves paraules. Doncs, es pot dir que només el fet que les meves paraules us traslladaran el testimoni sincer d'algú que es dedica a l'educació en cos i ànima des de fa vint-i-un anys: tot això, només això.

Vaig conèixer Josep Bota el 2005. Ell era l'Inspector de l'institut on treballa. Faig un incís: permeteu-me que cada cop que utilitzi la paraula *inspector* aplicada a Josep Bota, la singularitzi fent servir la majúscula. Les persones que us dediqueu a la docència ara deveu estar pensant que potser vaig llegir el seu nom en algun document o que se'l va esmentar en un claustre per informar-nos de qui era el nou inspector o que el vaig veure de lluny amb un vestit formal i un maletí entrant al despatx de la direcció del centre. Però el cas és que en Josep, l'Inspector, es va escapolir dels òrgans directius, va enfilarse al passadís de la planta baixa –el reducte habitual del professorat– i, observant els cartells de les portes, va topar amb el que

assenyalava el departament de català i clàssiques. Va entrar-hi. Va saludar els i les qui aprofitàvem el temps per corregir tasques o ultimar classes, amb un somriure còmplice i penetrant, que li ballava als ulls més que no pas als llavis. I es va recrear una estona en les prestatgeries, les taules plenes de materials escolars, la nostra activitat, els fulls penjats al suro, els llibres... La brillantor dels ulls delatava el profund respecte pel que veia, la proximitat, fins i tot la malenconia pel treball estrictament docent, pel contacte directe amb els nois i les noies, per allò d'embrutar-se feliçment amb el guix del dia a dia, observant i escoltant, preveient, planificant estratègies i activitats, motivant, construint els avenços i veient com es reflecteixen, facilitant aprenentatges, compartint intel·ligències i habilitats, emocions, humanitats. Josep Bota sabia què era realment fonamental, essencial, primordial! D'una llambregada, tot això es podia percebre en la seva actitud. Ens va dir que era l'Inspector com qui està condemnat a debatre's entre la permanent vocació de la docència i les tasques transitòries d'una altra mena de responsabilitat. Si em permeteu un anagrama: en la seva veu *tasca* diferent no equivalia a *casta* diferent.

En aquell moment estava molt interessat en les activitats relacionades amb l'autobiografia, amb la utilització del jo narratiu per fomentar l'expressió escrita. El cap de departament li va mostrar un projecte que anomenàvem *El llibre de classe*, fomentat per l'admirat Ramon Casadevall, en què procuràvem dotar de sentit l'escriptura confeccionant llibres amb els tex-

tos de tot l'alumnat de cada grup, sense excepcions. Es va mostrar entusiasmada. Les portades les havia dissenyat cada grup. Els enquadràvem (a hores d'ara encara ho fem) en una botiga de reprografia de Blanes, a l'avinguda dels Pavos. Havíem trobat un sistema econòmic que donava al volum un aspecte de llibre. Mentre fullejava els exemplars, el somriure va anar conquerint-li els llavis.

-Creieu que me'n podríeu deixar algun per mostrar l'experiència a altres professors?

Estava preocupat per aspectes pedagògics i d'innovació educativa sobre el terreny! No en els formularis, els qüestionaris, els documents i les instàncies! Demanava compartir el treball del nostre alumnat! És clar que li vam dir que sí! Va estar preguntant i escoltant quins altres projectes portàvem a terme, atent, serè, humil, lúcida. No va marxar fins que no el van reclamar. Vam parlar de música, de poesia, de teatre, d'en Ruyra, d'en Rusiñol...

Un diumenge el vaig trobar comprant el diari a la mateixa papereria on ho feia jo. Viví molt a prop. Em va reconèixer i recordava el meu nom. Amb un impuls impensat, li vaig proposar si algun dia podríem parlar per saber el que pensava sobre l'ensenyament i sobre el funcionament dels centres educatius, per preguntar-li qüestions que em ballaven pel cap.

-Si no tens pressa, ara mateix.

Vam anar a una terrasseta de l'avinguda dels Pavos. Eren les dotze aproximadament. Vam estar parlant fins a les tres. Li explicava el meu dia a dia en un centre educatiu i li feia preguntes. Els docents hem de retre comptes de les nostres actuacions davant les famílies, davant l'alumnat, davant l'equip directiu, davant la

inspecció. Però quins són els mecanismes de control pel que fa a l'actuació dels equips directius? El fet que siguin un òrgan superior els converteix en infal·libles i intocables? Els mandats dels equips directius són inapel·lables, fins i tot quan les seves actuacions són injustes o poc ètiques? Com pot saber la inspecció què és el que realment s'esdevé en un institut si la informació que recull prové exclusivament de l'equip directiu? I si s'oculten dades o es tergiversen? I si l'equip directiu practica abús de poder i entorpeix el bon ambient que ha de presidir la tasca d'ensenyament-aprenentatge? I si hi ha professorat que se sent coartat, maltractat o amenaçat? Un claustre atemorit per por de les represàlies té cap marge de maniobra per reconduir un ambient tòxic? En Josep no va deixar cap pregunta sense resposta. Va saber llegir les línies, entre línies i darrere de les línies. Ara necessito fer un punt i a part.

Afortunadament encara vam tenir temps per parlar de l'impuls de la lectura, un altre dels seus projectes: la necessitat imperiosa de facilitar la lectura als centres educatius en totes les àrees. Triomfen els sistemes educatius que augmenten les possibilitats de llegir, perquè saben valorar la importància d'una bona competència lectora per obtenir-ne plaer i per utilitzar-la, per aprendre. Entremig vam parlar de literatura. Recordo que es va detenir a comentar *Les flors del mal*. Li vaig explicar que a quart no trigàvem a treballar el modernisme. Sabia que ell era especialista i havia realitzat una edició de *L'alegria que passa* per a l'editorial Hermes. Li vaig oferir la possibilitat de fer una sessió sobre el modernisme a l'alumnat de quart. No ho va dubtar ni un segon. Vam donar-nos la mà i ens vam acomiadar.

A la sessió sobre el modernisme va portar tota mena de llibres d'art sobre les diferents facetes

▼ Casa Saladrigas. 2006. Foto Joaquim Robert (AMBL)

del moviment i els va repartir entre l'alumnat. Mentre parlava els nois i noies van estar fullejant-los. Insistia al professorat que era imprescindible portar llibres a classe, el que estigués llegint en aquell moment, el que pogués il·lustrar els continguts que tractàvem, el que fos per contribuir a l'enriquiment cultural, a la sensibilització, al coneixement, per despertar un talent o qualsevol interès ocult, per elevar les aspiracions. I vaig poder comprovar com ell era el primer a posar-ho en pràctica. Em va confessar que encara sentia el nervi del principiant malgrat que no podia comptar les classes que havia compartit amb alumnes. Érem a la biblioteca i es passejava entremig de les taules, fent-se accessible, envoltant aquella sessió amb la pell del modernisme, fent que la toquessin amb les seves pròpies mans.

Com a Inspector, va establir un contacte fluid amb famílies, professorat i alumnat, i va saber transmetre apoderament a tota la comunitat

educativa. Va actuar amb seriositat, dedicació, efectivitat, rigor, solidesa i equanimitat. Mai li ho podrem agrair prou. Només ell sap les hores que va invertir i els disgustos que li va comportar haver de tombar inèrcies i creences consolidades. Però els avantatges van revertir en tot el sistema educatiu: tots plegats ens hem beneficiat de la seva tasca d'Inspector. Restarà per sempre.

Al meu institut, i en altres centres, ens va inspirar per emprendre la fabulosa activitat dels diaris, que serveixen per apropar l'escriptura al món significatiu del coneixement d'un mateix. L'impuls lector guanya cada dia més adeptes. Cada cop hi ha més instituts que s'hi sumen. Definitivament, Josep Bota sabia què era realment fonamental, essencial, primordial, i ha estat un treballador incansable des de totes les facetes de l'educació per contribuir a posar-ho en valor: llegir, escriure, pensar, parlar, escoltar, fer-se accessible, apoderar, innovar, actuar.

14 Els meus records d'en Josep Bota - Gibert

Salomó Marquès (pedagog i docent de la UdG)

L'octubre del 1967 quatre companys capellans que havíem estudiat al mateix curs al Seminari de Girona, i un que era diaca, arribàvem al col·legi de El Collell. D'això ja fa més de 50 anys. Hi anàvem per començar una nova etapa dirigida per mossèn Jaume Reixach, fill de Blanes. Monsenyor Piera es retirava després de molts anys de dirigir el col·legi i arribàvem nosaltres, una fornada de capellans joves, amb il·lusió i ganes. Tots hi anàvem amb una responsabilitat ben concreta, en el marc general del funcionament del centre. En el meu cas tindria cura dels estudiants més grans, els nois de 15 i 16 anys que feien el cinquè i sisè curs de batxillerat superior. La resta tenia cadascun la responsabilitat d'un dels quatre cursos del batxillerat elemental.

En Collell era un internat del bisbat de Girona amb una dilatada història. De fet, quan hi vàrem arribar encara hi havia documents del centre que feien referència al "Seminario-Collegio de Santa Maria de El Collell". Ben segur que havia estat el nom oficial de la institució. Quan hi vàrem arribar nosaltres ja feia anys que de seminari res de res, que quedi clar.

El centre acollia nens i nois des de 8-9 anys fins que acabaven el batxillerat. Un internat clàssic en el qual els estudiants anaven a casa a final de trimestre (Nadal, Setmana Santa) i a finals de juny per unes llargues vacances. A l'estiu, durant unes setmanes hi anaven els seminaristes, per això els nous superiors que hi arribàvem ja coneixíem el territori. El professorat era majoritàriament de capellans del bisbat amb

algun professor seglar. Alguns dels capellans més grans ja hi eren d'abans de la guerra del 1936-1939. I els nivells d'ensenyament abraçaven l'educació bàsica i el batxillerat (elemental i superior). Força càrrega religiosa amb pràctiques diàries. A destacar: camps d'esports i contacte amb la natura.

La procedència dels centenars d'alumnes era variada com també ho era el motiu pel qual les famílies hi portaven els seus fills. Alguns eren fills d'antics alumnes; d'altres procedien de famílies que per raons de treball consideraven una bona opció portar els fills a aquest internat, etc. Molts procedien de poblacions de la costa, fins i tot del Maresme i Barcelona, etc. .

Quan el nou director del col·legi, mossèn Jaume Reixac, em va fer la proposta m'explicà el seu projecte per portar a terme un canvi notable en la vida diària del centre. Vam parlar llargament d'educació, d'internats, d'escoles... i finalment vaig acceptar perquè coincidíem en el projecte per canviar el model d'internat. Tant el director com jo mateix qüestionàvem el model dels internats i, partint de la base que el Collell continuaria obert, es tractava de donar-li un nou estil, en la mesura de les possibilitats perquè érem molt conscients que no era un centre en una ciutat sinó que era al bell mig del bosc, fet que tenia els seus avantatges i els seus inconvenients.

A grans trets, els canvis acordats eren que l'alumnat aniria a casa seva cada dues setmanes, marxant el divendres vespre i tornant la

◀ Al Col·legi Santa Maria del Col·lell. Fons Josep Bota-Gibert

tarda del diumenge. En el cas dels del batxiller superior, els que serien els meus alumnes, la proposta era de traslladar-los a Girona en el termini de dos cursos, a la residència bisbe Cartanyà que el bisbat estava construint. El meu compromís, doncs, era per dos anys i portar-los a Girona on estudiarien a l'Institut i viurien al Cartanyà, on viurien i estudiarien durant la setmana en un clima de responsabilitat i creixement personal. Tot això passava durant la dictadura franquista.

Doncs bé, al Col·lell hi vaig trobar en Josep Bota. Juntament amb una trentena llarga d'adolescents que es coneixien. El nou era jo. Amb ells vàrem viure plegats dos cursos.

Heus ací alguns dels canvis que es varen produir en la dinàmica interna del centre: els alumnes de batxiller superior estudiaven a l'habitació, no a l'aula. Cadascú tenia la seva pròpia habitació, i en el mateix corredor hi vivia jo. Es va treure la missa diària, es va deixar una celebració setmanal que la fèiem al nostre aire amb dinàmica diferent pels més petits o els de batxiller superior. No hi havia pregària matí i nit; simplement al llevar-nos ens trobaven plegats a la sala i jo els deia unes paraules o llegíem algun text ad hoc.

Pel que fa al professorat s'amplià la nòmina de professors seglars que venien de Girona i Banyoles, i s'hi van incorporar tres professors. L'assignatura de religió que formava part del pla d'estudis (érem en ple nacional-catolicisme) la impartíem els capellans. Havíem de seguir el que marcava la llei. Amb els grans, tocava parlar del Dogma catòlic i la Moral catòlica. No cal que dir que aquesta classe setmanal amb els meus molt sovint i intencionadament es va convertir en lliçons sobre els Drets Humans que, en aquells anys, no figuraven en cap pla de formació.

Vàrem eliminar els "fàmuls", aquells nois que per raons econòmiques suplien la matrícula del centre fent fer alguns serveis a la casa (menjador, neteja...). Tots havíem d'estar en igualtat de condicions. Per altra part, el fet que anessin a casa cada 15 dies, i no només una vegada cada trimestre, va afavorir el contacte directe amb els pares.

Partint de la base que jo era el "nou" en una colla que es coneixien de cursos anteriors el primer que vaig fer va ser començar a parlar amb cadascú dels nois del meu grup. I així va ser com vaig descobrir que en Josep Bota era de la família del "Terrassans" un emblemàtic bar de Blanes que jo coneixia d'anteriors estades a la població. Gosaria pensar que amb aquestes primeres converses es va iniciar una llarga amistat. El recordo com adolescent amb neguits que participava en els debats, en les discussions la meua feina era ajudar-los a obrir els ulls en un país marcat profundament per la dictadura. No recordo si ja feia poesies. Si era així no en vàrem parlar mai.

En aquest clima de canvi recordo que vàrem organitzar un parell de rutes amb les alumnes del col·legi del Cor de Maria, d'Olot. Aquestes

▼ Grup escolar. Santa Maria del Collell. Fons Josep Bota-Gibert

rutes volien ser un espai de formació tal com es feien en altres indrets en el món estudiantil. Es tractava de fer una caminada debatent amb petits grups algun tema que no formava part del pla d'estudis.

Una de les activitats que recordo amb més gust són els dos viatges de fi de curs. Un a Roma, el curs que els de sisè érem pocs, i l'altre a Galícia (27 març – 4 abril 1969). D'aquest encara guardo la guia de viatge que varen preparar de més de 20 pàgines amb cants, poesies, dades històriques, etc. Els recordo especialment per tot el treball que vàrem fer durant el curs preparant-los des del punt de vista històric, artístic, literari, etc. Penso que varen ser unes activitats esplèndides per fer amistat, per relacionar-se, etc.

En fi, que varen ser dos cursos de canvis, d'obertura, de donar un nou sentit a l'estada al centre. No va ser fàcil. Va ser un canvi notable que va haver de superar reticències dels cape-

llans grans, jubilats, que continuaven vivint al col·legi i que feia anys que hi eren. Estic segur que varen ser anys de creixement personal: l'estudi, els debats, etc. Uns anys molt intensos des del punt de vista polític internacional ben interessants: assassinats de Luter King i Robert Kennedy, Maig francès, Primavera de Praga, etc. Anys convulsos que viscuts des de la dictadura ens servien per parlar de democràcia i llibertat.

Cap a Girona. Curs 1969-1970.

Mentre fèiem vida al Collell anaven avançant les obres de la residència Cartanyà. I tot i que no estaven acabades, tal com havia promès l'empresa constructora, l'octubre del 1969 els estudiants de cinquè i sisè varen deixar la muntanya per anar a la ciutat i jo amb ells. Ja estaven matriculats a l'institut i no podien perdre un curs. Juntament amb altres nois estaven la residència que el bisbat havia obert a tocar l'església de sant Josep, en una zona de

creixement de la ciutat. En Josep Bota va ser un d'ells per fer el batxillerat de Lletres. L'altra especialitat era la de Ciències.

Com que les obres no estaven acabades i els nois ja havien d'anar al Institut es va optar per una solució provisional. Es feren dos grups i es van instal·lar, fins a Nadal, en dos hotels del carrer dels Ciutadans avui desapareguts, l'Hotel de Centro i la Residència Internacional (on ara hi ha l'alberg juvenil). A principis del 1970 vàrem anar al Cartanyà, tot i que encara faltava acabar alguns detalls: les persianes d'algunes habitacions, la barana de l'escala, etc. Però ja hi érem! El pas del Col·lell a Girona va ser va ser radical tant pel que fa als estudis com a la vida d'estudiants.

Al Cartanyà hi vivien prop d'un centenar de residents, la majoria de terres gironines. Era un lloc per viure i estudiar de dilluns a divendres. La meva responsabilitat a la residència era la d'animador espiritual. Del Col·lell va baixar un grup molt cohesionat després de tants anys d'estar plegats a l'internat. Quasi tots es varen incorporar a un dels grups de l'Institut. Entre aquests en Josep Bota.

El clima del Cartanyà no era d'internat sinó de residència. Els caps de setmana anaven a casa, hi havia llibertat d'horari. Calia respectar els horaris dels àpats. Hi havia un parell de professors que a les tardes donaven suport als estudis. En ser un centre del bisbat es celebrava una missa a la setmana, lliure i oberta als estudiants de fora de la residència; eren unes celebracions que poca cosa tenien a veure amb les misses dominicals de les parròquies. Era un bon moment per reflexionar. També hi havia una cartellera on s'anunciaven les activitats i conferències de la ciutat. Al Cartanyà també s'hi celebraven conferències i debats convi-

dant a persones de fora, sempre en un clima d'obertura. No es tractava només de garantir un clima d'estudi sinó de promoure el creixement personal en un ambient acollidor. Al soterrani hi teníem una multicopista que servia per a usos de la residència i, també, per altres necessitats. Encara recordo les octavetes que es varen imprimir contra la dictadura i a favor de la democràcia.

M'atreveixo a dir que va ser un espai de relativa llibertat a les darreries del franquisme. Intentàvem ajudar a obrir camins, a desenvolupar l'esperit crític en una època de tensions polítiques. El fet que haguessin de ser responsables per anar a classe, per respectar els horaris, per aprofitar les activitats ciutadanes, etc., estic segur que els va ajudar a créixer humanament. Entre els anys del Col·lell i els del Cartanyà vaig fer amics entre els alumnes. Evidentment que jo era el responsable, el "superior" en el vocabulari de l'època. Però també gosaria dir, per a molts, un amic.

▲ Notes escolars. Fons Josep Bota-Gibert

Dels anys del Cartanyà en recordo dos moments importants. Un va ser el de la manifestació que es va fer a Girona contra les penes del judici de Burgos, en la qual hi varen participar una bona colla d'estudiants de l'Institut. Entre ells, segur, alguns dels que vivien a la Residència. Encara recordo les telefonades d'alguns pares demanant pels seus fills i nosaltres (el director de la residència i jo mateix) dient que els seus fill no s'hi podia posar perquè estava reunit!

L'altre fet destacable va ser el viatge a Mallorca de final de curs que organitzava l'Institut. Com que eren molts els estudiants que hi anaven es feien grups i cadascun era acompanyat per un professor. Doncs bé, el grup format per la majoria dels estudiants que havien vingut del Col·lell i un petit grup de noies no tenia professor per acompanyar-los. Davant d'aquest fet el director de l'Institut, el professor Bonnin em va demanar a mi si volia acompanyar aquest grup. Evidentment vaig acceptar. Em penso que eren quatre o cinc autobusos. Sortíem plegats del hotel i cada dia fèiem visita turística. El que recordo és el clima que aconseguíem dins del bus durant el trajecte, moltes vegades vàrem organitzar debats sobre temes que els interessaven, debats de temes socials i polítics.

En Josep va marxar a estudiar a Barcelona i jo vaig deixar el Cartanyà. Vàrem perdre el contacte directe. Jo sabia d'ell per altres companys. Amb el pas dels anys vàrem tenir un punt en comú: tots dos treballàvem en el camp de l'educació, en Josep com a professor ens diferents centres i jo al departament de Pedagogia de la Universitat de Girona. Més tard, en Josep va entrar a formar part de la Inspecció d'ensenyament. A la universitat,

vaig conèixer el seu fill que treballava a l'arxiu de la UdG i em va posar al dia de la vida d'en Josep.

Va ser durant aquesta darrera etapa que ens vàrem tornar a trobar. Havíem estat una colla d'anys sense veure'ns i ens trobem fent el cafè al bar de davant de la seu d'Ensenyament, a la plaça Pompeu Fabra. Ens trobem i comencem a parlar després d'anys de silenci. I parlen de tot: d'ensenyament, de les respectives feines, del país, dels records del Col·lell i del Cartanyà... i descobreixo una persona madura humanament i intel·lectualment. Parlem i ens descobrim les coincidències i les divergències. Parlem de la feina de tots dos, d'educació, de l'escola, de la política escolar del govern... També parlem, poc, de la malaltia. Una lliçó de serenor, no de resignació. I veig un Josep desconegut. Madur. Ha marxat, massa aviat, com tants d'altres. El recordo viu i les seves poesies me'l fan sempre present.

▼ Josep Bota, els anys d'escola. Santa Maria del Col·lell

15 Elogi d'un home deferent

Antoni Puigverd (escriptor i poeta)

He conegut poques persones com en Josep Bota. Per sort, hi ha molta gent amable; i ell n'era. Per sort, hi ha força gent generosa; i ell, d'esplèndid, n'era. Per sort, hi ha persones afables, delicades en el tracte, curoses amb la sensibilitat dels altres, predisposades a crear un ambient agradable en les relacions socials; i en Josep era d'aquests. Al seu voltant t'hi senties encoixinat, sense tensions: el seu somriure tímid t'acollia, els seus ulls t'observaven amb deferència, et reservava sempre paraules agradables. Tantes qualitats socials no acostumen a donar-se alhora, però el fet és que el Josep Bota que jo recordo era així: amable, generós i deferent.

Em recordo especialment de la seva manera de parlar. Era viva i lenta alhora. Vull dir que tenia moltes coses a dir i les deia a raig, però ho feia, des de ben jovenet, amb una voluntat de precisió que li donava un parlar lent i distingit. Ens vam conèixer a l'institut "Jaume Vicens Vives" de Girona, el curs 1970-71. Vam ser dels primers a fer COU, un curs d'orientació universitària amb què el sector més tecnocràtic del franquisme va voler iniciar la modernització del sistema educatiu. Mentre la majoria de centres d'Espanya impartien el vell Curs Preuniversitari (Preu), només cinc instituts a tot Catalunya impartien el COU, que aquell any va ser experimental.

Vam ser uns afortunats conillets d'índies: fèiem matemàtica moderna; vam estudiar l'assignatura de sociologia; i apreníem a comunicar-nos, no pas memoritzant la típica i

avorrida llista de verbs irregulars o practicant avorrides anàlisis de morfologia i sintaxi, sinó submergits en una matèria completament nova: "tècniques d'expressió" on vam experimentar l'exposició oral, la disputa argumentada i la tesi escrita. Aquelles assignatures innovadores no van tenir continuïtat en els cursos següents en què el COU va ser, en general, una altra manera d'anomenar el vell Preu. Per això dic que vam tenir una gran sort: per atzar, ens va tocar la rifa de poder viure una efervescent i puntual innovació educativa en ple franquisme i en un centre públic!

La fortuna que vam tenir adquireix dimensions excepcionals si us dic que, enmig d'un excel·lent claustre de professors, destacava, per colossal, la figura de Josep Pallach, l'home que, si no hagués mort d'atac de cor, podria haver-se convertit en el gran rival de Jordi Pujol. Va morir l'any 1976, en plena transició a la democràcia, però a l'any 1970, quan nosaltres vam tenir-lo de professor, acabava d'arribar de l'exili francès, on s'havia doctorat en Pedagogia i on havia aplegat un bagatge docent, cultural i polític de primer nivell.

Pallach, que era el nostre professor de tècniques d'expressió, era un professor apassionat i carismàtic. Vull deixar clar que mai no es va aprofitar de la seva jerarquia per fer allò que ara es diu "adoctrinar". No ens va voler influir políticament, tot i que ens educava, òbviament, per a la democràcia fomentant a classe, per damunt de tot, el respecte per les opinions de tothom. Pallach portava ameri-

▲ *Trobada d'exalumnes de COU de l'Institut Vicens Vives de Girona*

cana i jersei de coll alt, s'asseia damunt de la taula, ens impel·lia a cultivar el debat, el diàleg, el respecte i l'argumentació; i ens ajudava a defensar amb claredat i convicció els nostres punts de vista. Recordo particularment les nostres exposicions orals, molts de nosaltres, lectors incipients, vam defensar els escriptors que ens agradaven més. En Josep Sala, de Lloret, ens va fer descobrir García Márquez i en Josep Bota ens va fer conèixer Joaquim Ruyra.

Cito aquests dos companys de curs, no solament pel fet que ara estic fent l'elogi de Josep Bota, sinó per subratllar que en Sala i en Bota eren els lectors més fets, més madurs de la classe. En el cas d'en Sala, l'explicació és òbvia: els de casa seva tenien una llibreria a Lloret i ell, que era uns anys més gran que nosaltres i havia estat uns cursos sense estudiar, havia tret molt de profit de la llibreria, mentre hi treballava. Quan feia el COU amb nosaltres ja ho sabia tot de la generació del "boom llatinoamericà" i havia llegit amb profit Cortázar, García Márquez i Vargas Llosa.

En Bota ho sabia tot d'en Ruyra i, consegüent-

ment, ja coneixia Pla. També havia llegit Espriu i, en general, estava informadíssim de literatura catalana contemporània. Escrivia sobre Ruyra a la revista de l'institut i parlava del fundador de la prosa catalana com si fos de la família. Tenia 16 o 17 anys. Vull subratllar la precocitat d'en Josep com a lector i com a estudiós de la literatura. És cert que el patriotisme blanenc l'impulsava a ser un devot de Ruyra, però el fet és inqüestionable: en el desert del franquisme, quan era tan difícil, no ja llegir en català, sinó tenir una mínima consciència cultural catalana, en Josep Bota adolescent ja era un expert divulgador de Joaquim Ruyra, mestre de Pla, i, per tant, avi de la prosa catalana contemporània.

Però així com, en general, en aquells anys de joventut, quan sabíem una cosa ens en vantàvem, pedants, com si en fóssim els amos o els descobridors, en Josep Bota parlava de Ruyra amb delicadesa, amb respecte filial, amb devoció d'enamorat, amb passió d'apòstol. No va parar fins que ens va convèncer de la necessitat de llegir-lo, si volíem conèixer bé la llengua catalana.

Després, amb en Josep vam coincidir a la Universitat Autònoma, tot i que jo em vaig polititzar molt i em perdia moltes classes, mentre que ell va ser molt més estudiós i aplicat. Vam ser deixebles tots dos de Joaquim Molas, el gran catedràtic de literatura catalana.

De la generositat d'en Josep, en tinc algunes proves, però en contaré una que diu molt de la seva delicadesa i obertura mental. Per context familiar i d'amistats, ell era més pròxim al nacionalisme català, mentre que el meu catalanisme em va portar a contribuir a la prehistòria del PSC. Doncs bé, gràcies a en Josep Bota, l'any 1974, els de Convergència Socialista de Catalunya, embrió del PSC, vam poder fer una sessió informativa clandestina als obrers de la SAFA. Era molt deferent, en Josep, ja ho he dit.

La vida ens va portar per camins geogràfics i vitals diferents, malgrat que vam esdevenir tots dos catedràtics d'institut de llengua i literatura. El fet és que vam coincidir poc. Una vegada ell em va convidar, juntament amb el

poeta i agitador cultural Vicenç Altaió, company dels anys de l'Autònoma, a participar en els actes de commemoració del pintor Àngel Planells, a qui en Josep va contribuir decisivament a reivindicar com un dels grans.

De tant en tant, em trucava per comentar els meus articles. Ell tenia una visió del país diferent de la meua, però sempre em va respectar. Més encara: m'encoratjava. Trobo molt a faltar les seves trucades i maleeixo els dies que vaig pensar a trucar-lo jo a ell per convidar-lo a dinar i, atrapat en teranyines de feina, no ho vaig fer. El temps perdut amb els amics és el que més perdura. I el temps que perdem sense ells és el que més ens reca. El trobo a faltar. Deien els romàntics anglesos que la part millor de la vida d'una gran persona són els seus gestos de gentilesa i d'amor que han quedat ignorats o oblidats. Sé que els gestos de gentilesa d'en Josep eren molt abundants i, malgrat que vaig tenir el goig d'atresorar-ne uns quants, lamento ara haver-me'n perdut molts d'altres, que podria haver guanyat.

◀ Bota amb Antoni Puigverd i altres companyes de COU

16 Militants socialistes i poetes

Joan Sureda (advocat i farmacèutic)

En Josep Bota i jo ens coneixíem des de petits. Ell era tres anys més jove que jo i per això no vam coincidir a l'escola però ens saludàvem pel carrer. Circumstàncies socioeconòmiques i familiars van fer que durant la nostra joventut ens trobéssim poc i no va ser fins als darrers anys 70, quan ja érem llicenciats, ell professor de català i jo advocat i farmacèutic, que vam consolidar una bona amistat.

L'eix de la nostra retrobada va ser el PARTIT SOCIALISTA DE CATALUNYA- PSC. En Josep es va afiliar al partit l'any 1979. Jo ja n'era militant des de l'any 1977 quan el PSC-Congrés i la Federació Catalana del PSOE van crear la coalició "Socialistes de Catalunya" per anar a les eleccions generals del 15 de juny.

Més endavant, l'any 1978, es va constituir el PARTIT SOCIALISTA DE CATALUNYA i va ser l'any 1979 quan el PSC-Reagrupament es va integrar definitivament al PSC.

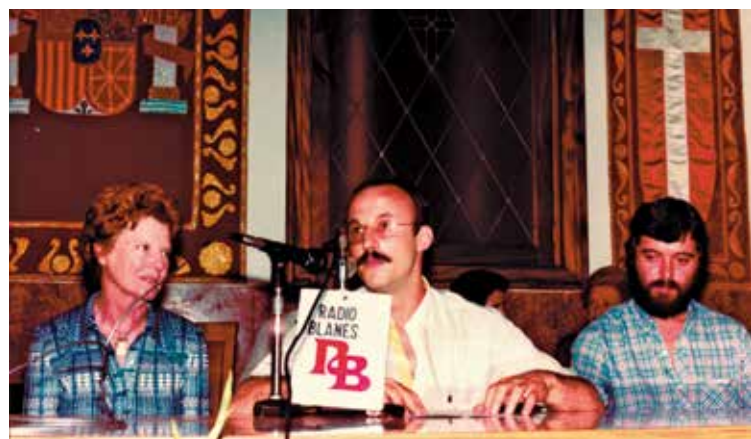
En Josep, doncs, es va integrar al projecte socialista l'any 1979, l'any de les primeres eleccions municipals. He dit projecte socialista i era així. En Josep, jo i altres companys del partit érem militants que volíem transformar aquella societat capitalista explotadora i injusta en un model de societat just, socialista.

De fet, aquesta convicció d'ambdós i d'altres militants del partit a Blanes ens va crear una sèrie de problemes interns els anys 1983, 1984 i 1985 fins al punt de deixar els nostres càrrecs a l'Ajuntament de regidors de Cultura i Ensenyament ell

i de Sanitat i Participació ciutadana jo.

Va ser una etapa política apassionant, curiosa i molt estranya alhora, ja que nosaltres, que teníem responsabilitats polítiques tant en la direcció del partit a nivell local, comarcal i nacional (jo formava part del Consell Nacional i vaig ser candidat l'any 1982 a diputat al Congrés dels Diputats), i que vam seguir, sempre, les directrius polítiques del partit i les tesis aprovades en els diferents congressos, vam ser els que vam patir les represàlies d'una direcció que ja no tenia el marxisme com a guia de la política nacional i local. La majoria de la direcció nacional, provincial i local tenien com a fita la socialdemocràcia i no el socialisme transformador com a model social.

En Josep va deixar la militància l'any 1987 i jo ja l'havia deixada a finals de 1985. Ell no va militar en cap altre col·lectiu polític. Va seguir la idea que des de la cultura i l'ensenyament es podia canviar el tipus de societat i es va dedicar, amb

▲ Els regidors Bota i Torroella en el pregó de Maria Teresa Bedós. Festa Major, 1983 (AMBL)

◀ Ajuntament de Blanes. Festa Major. 1983. (AMBL)

un rigor i uns coneixements extraordinaris, a escriure, a crear, a la història local, a la història de l'art, a la filologia .., i jo em vaig incorporar a l'òrbita comunista, militant en el PCC (Partit Comunista de Catalunya). Actualment estic en el PCPC (Partit Comunista del Poble de Catalunya), perquè encara considero fermament que el marxisme leninisme és l'única via per la revolució, que en definitiva és l'única solució per transformar el model econòmic i social capitalista -injust per definició- en un model socialista.

Tal com he dit, durant l'etapa política al partit i a l'Ajuntament en Josep i jo vam fer una bona amistat, vam compartir idees, programes, lectures i lluites, des del propi partit i des de la UGT, per ajudar a aconseguir una societat més justa, i vam compartir, sobretot, la poesia, ja que tots dos érem poetes i llegíem molta poesia social i política, i també romàntica i lírica.

Teníem un poema del poeta de la Revolució Cubana Fayad Jamis que era el nostre poema de capçalera en la majoria d'actes polítics en els quals participàvem. Es diu POR ESTA LIBERTAD i des d'aquest indret el dedico a en Josep:

POR ESTA LIBERTAD

Por esta libertad de canción bajo la lluvia
habrá que darlo todo.
Por esta libertad de estar estrechamente atados
a la firme y dulce entraña del pueblo
habrá que darlo todo.
Por esta libertad de girasol
abierto en el alba de fábricas encendidas y escue-

las iluminadas
y de tierra que cruje y niño que despierta
habrá que darlo todo.

No hay alternativa sino la libertad
No hay más camino que la libertad
No hay otra patria que la libertad
No habrá más poema sin la violenta música de
la libertad.

Por esta libertad
que es el terror de los que siempre la violaron
en nombre de fastuosas miserias.
Por esta libertad que es la noche de los opresores
y el alba definitiva de todo el pueblo ya invencible.
Por esta libertad que alumbra las pupilas hundidas,
los pies descalzos,
los techos agujereados
y los ojos de los niños que deambulaban en el polvo.
Por esta libertad que es el imperio de la juventud.
Por esta libertad bella como la vida
habrá que darlo todo,
si fuera necesario hasta la sombra
y nunca será suficiente.

Des que vam deixar la militància en el PSC fins a la seva mort ens vam separar, no per diferències ideològiques encara que les estratègies polítiques eren diferents, sinó per motius professionals i sobretot geogràfics, però ens vèiem de tant en tant i ens explicàvem què fèiem en les nostres lluites, ell des de la cultura creant combat com a intel·lectual compromès i rigorós, i jo com a combatent militant teòric, tot recordant aquells moments de poesia romàntica i de combat. Josep, et trobem a faltar.

17 Dues versions catalanes d'una oda d'Horaci, signades per Josep Bota-Gibert

Nota i transcripció de Pep Vila (historiador de la cultura)

«Pero, ¿tu hora es la mía?/ Tu tiempo, reloj, el mío»

(A. Machado)

Josep Bota, traductor

Quan amb l'amic i company de fadigues Quim Vilar vam publicar el volum de Josep Bota-Gibert: *La pell del mar ha triat els teus ulls* (2017), que conté la poesia i unes pàgines d'estètica literària que ens van semblar que tenien qualitat i gruix, desconexíem que havia traduït en dues versions al català el poema 11 del llibre I de les *Odes* del poeta llatí Quint Horaci Flac (65 a. C.-8 a.C.), anomenat el poeta tranquil, i que aquest home blanenc va publicar en edició privada, d'ofrena, a Neus Serra, l'any 2011, inspectora d'anglès i companya d'en Bota als ST de Girona, amb uns dibuixos de Ricard Ferrer, les *Odes*, un conjunt de 103 poemes, que són considerades el cim de la poesia horaciana.

Si ho haguéssim svabut, les hauríem incorporades en un apèndix a la fi de la seva obra de creació. Poesia i traduccions semblen entranyades en la mateixa essència de la creació. Els qui el vam conèixer i tractar, sabem que en Bota era un home vitalista, terrenal, que gaudia cada minut de la vida, molt preocupat pel tema del pas del temps, com bé ho recorda un vers d'Apollinaire que a ell li agradava de citar: *Jeunesse adieu jasmin du temps*. Aquestes dues versions d'un mateix text li anaven com anell al dit perquè reflectien la seva persona-

litat. Bota, com Horaci, amagava a voltes les seves emocions i les sabia embolcallar amb dosis d'ironia. Per damunt de tot, sempre buscava un acostament entre la vida i el que li oferien els llibres.

Horaci en la literatura catalana

Horaci és un autor ben traduït i molt present a la literatura catalana. Sense haver de fer gaires exercicis de gimnàstica bibliogràfica, ara recordo la traducció que Josep Vergés va fer d'Horaci, *Odes i epodes*. Barcelona (Fundació Bernat Metge, 1978). De sempre m'ha agradat el poema «A Horaci» (*Horacianes*, 1906) del mallorquí Miquel Costa i Llobera (1854-1922). El recull del poeta també dona nom a un recull molt conegut del valencià Vicent Andrés Estellés, «Horacianes», al volum II de *Les pedres de l'àmfora*. L'art poètica i les epístoles literàries han estat recentment ben presentades, traduïdes i publicades per l'amic Narcís Figueras Capdevila (2012). Un resum de la presència d'Horaci en la literatura catalana es pot llegir en el savi estudi de Jaume Medina: *Horaci en la literatura catalana* («Els Marges», 7 (1976), pàg. 93-106).

El poema

L'oda número 11 del llibre I d'Horaci, poeta de la moderació, escrita en un llenguatge con-

cís, tracta sobre el famós tòpic del *carpe diem*, molt esmentat en les converses banals que intercanviem en la nostra atrafegada vida. El poeta s'adreça a Leucónoe, una persona ingènua, que potser ja no era tan jove, i li dona un seguit de consells epicuris. Li recomana que no ha de refiar-se de l'astrologia babilònica (els càlculs) per predir el seu futur, a la qual els romans eren molt afeccionats. Escrit a l'hivern, en un escenari real de la pàtria horaciana (el Soracte, el Tirrè), el poema tracta d'un tema car a l'ideari d'en Bota, home vitalista i epicuri com hem afirmat. De vegades el descriuria com un panteïsta que creia.

Cal viure el present, conformar-se, no pensar ni preocupar-se gaire en el demà perquè no sabem què ens pot passar. Vivim quatre dies i hem de ser conscients que la nostra condició és passatgera. Horaci defensava els plaers habituals de la vida, com aquell altre tòpic de collir la flor, la fràgil rosa, que també significa no pensar en un demà incert. Tingues seny, filtra els teus vins, les experiències que vius, —diu a la dona— ja que la vida és breu. En aquella època era costum filtrar els vins, abans de servir-los, perquè contenien moltes impureses. No sabem si el darrer vers del poema era una requesta d'amor cap a la dona. Només l'amor ens farà perdurables.

Joan de Borja a les seves *Empresas Morales* (1680) té un emblema que sempre m'ha fet pensar. Un dels gravats que representa el bastiment i les rodes d'un carro va acompanyat d'aquesta llegenda HODIE VIVE (viu avui). Les rodes del davant duen gravades un mot: demà, mentre que les del darrere, l'avui. Tota una lliçó! És avui que has de viure, no pensis en el demà.

▲ Père Lachaise. París. 2003. Foto: Dolors Illa

Tots els camins del món són camins sense retorn

Ara podríem fer una altra possible lectura postmoderna del poema. Mentre manipulem tantes estones el mòbil i perdem el temps estúpidament enviant missatges, gairebé tots prescindibles, haurà fugit el temps envejós que ens hauria calgut per a altres empreses més profitoses. Alliberem-nos d'automatismes puerils. El rellotge és el nostre temps. Vivim avui, oblidem-nos del món virtual, no ens refiem gens del demà, ennuegats d'aquesta olor efímera de present. Apliquem-nos el correctiu. La temporalitat té, però, dues ca-

res, no deixa de ser una construcció social: recorda que moriràs (*memento mori*) i *carpe diem* (aprofita el moment).

No sé per què les dues versions que Bota va fer de l'Oda 11 d'Horaci m'han recordat també uns altres versos d'un poema de Josep Carner. El xiprer que en el nostre imaginari personifica la presència de la mort, la imatge dels cementiris, un espai llòbrec i tenebrós, ens revela aquí la seva ànima vitalista. El pobre arbre agullonat també pensava en la vida plaent, en el desig de viure, Eros, per mitjà de Venus, demana una segona oportunitat en el dia a dia:

▼ *Aquarel·la. Ricard Ferrer*

«El vell xiprer-que venera el martiri
i ama la mort –tanmateix, indulgent,
pensa en les roses de Venus plaent,
d'ans que Jesús beneís tant de liri»
(Josep Carner).

Trieu vosaltres mateixos, amics lectors, sense restriccions, la versió horaciana que us agradi més, o potser totes dues. Són, tal com ell desitjava, dues recreacions plenes de bellesa:

Horaci, Carminum I, 11.
Altrament, *Carpe diem*.

[Primera versió]

Leucónoe, no pretenguis saber,
contra la voluntat divina, la fi que a tu i a mi
ens han assignat els déus,
ni freqüentis els càlculs babilònics.

Acceptarem millor el que hagi de ser,
Leucónoe!
tant si Júpiter ens ha concedit molts hiverns
com si aquest és el nostre darrer,
—l'hivern que fa que el mar Tirrè
trenqui contra niells, sapes i roques
cantelludes—:
Sigues sàvia! Filtra els vins, breus com la vida,
i sega't qualsevol esperança llarga.

Ara, mentre parlem, mira com ha fugit el
temps envejós,
Leucónoe. Viu, ara, cada moment! Captura'!!!
Menja-te'!!!! No te'n fiïs gens del demà incert.

Exultate, Jubilate per a Neus Serra. 3 de juny
de 2011

[Segona versió]

No preguntis (el fet de saber-ho contra la
voluntat divina)
quina fi han previst per a mi i per a tu,
Leucónoe, ni sondegis el càlcul babiloni,
!Quant millor suportar el que hagi de ser!,
tant si Júpiter ens ha concedit molts hiverns,
com si és l'últim nostre el que ara trenca les
onades del mar Tirrè assotant els esculls.
Sigues sàvia, filtra el vi, breu com és la vida,
talla l'esperança llarga.
Mentre parlem, haurà fugit gelosa l'edat
gaudeix del moment/dia,
confiada el menys possible en el demà.

Original llatí

Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi,
quem tibi
finem di dederint, Leuconoe, nec Babylonios
temptaris números. Vt melius, quicquid erit,
pati!
seu pluris hiemes, seu tribuit Iuppiter
ultimam,
quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum, sapias, uina liques et spatio breui
spem longam reseces, dum loquimur, fugerit
inuida
aetas: carpe diem, quam minimum credula
postero.

NOTÍCIES DE L'ARXIU

Donacions 2018

Notícies de l'Arxiu

Exposició Recvll

Homenatge a Josep Bota-Gibert

Presentació Blanda: 20 anys

Visita guiada pel camí de ronda de cala Bona

Blanes: *Quaderns de la Revista de Girona*

El cas dels catalans

Breus

In memoriam

Donacions 2018

Donant: Joaquim Portas Portas

- 2 cintes format VHS. Carnaval (1988) i Carnaval (1994) enregistrades pel donant
- Cinta VHS. Televisió de Blanes. 1984-85. Curs de futbol amb entrevistes d'Agustí Abril a Carles Reixach (FCB), Joan Ribas, Anselm Ramos i als nens participants, entre d'altres. Entrevista d'Agustí Abril a l'alcaldeessa Maria Dolors Oms. Reportatge de la nevada de 1985 a Blanes i de la Nit de l'Esport a l'envelat.

Donant: Família Illas Ribas

- Fons personal de Benet Ribas. Està format, bàsicament, per la seva biblioteca i correspondència. La Biblioteca està integrada per gairebé un miler de llibres, concretament 992 exemplars, tots ells inventariats. Molts tenen la dedicatòria de l'autor. Ocupen 77 capses. La correspondència i documentació vinculada a la revista Recvll, sobretot la seva activitat com a director de la revista, ocupa 13 capses.
- Originals de la revista Recvll
- Àlbums fotogràfics dels Premis Recvll

Donant: Josep Carreras Roig

- Dibuix de Cala Bona a tinta, original de Narcís Oliva

Donant: Montserrat Coma Sampere

- Àlbum fotogràfic del Santuari del Vilar (1949) amb l'estoig original. Conté la

dedicatòria manuscrita feta per Pasqual Boada a Vicenç Coma Soley, en agraïment per la tasca de difusió del Santuari i la col·laboració en la restauració de la dècada dels quaranta.

- Fotografies de la Coronació de la Mare de Déu del Vilar (1955)

Donant: Anna Maria Barnés

- 68 originals fotogràfics sobre paper de temes diversos (tirar art, gitanos, retrats, fotos de creació...)

Donant: Carme Vives Guich

- Àlbum de fotografies de l'infermera i voluntària Maria Sanchís Domènech.
- Viatges i activitat en relació als viatges de persones de Blanes i de l'hospital Asil Sant Jaume a Nostra Senyora de Lourdes. Darrer terç del s. XX.

▲ Maria Sanchís a Lourdes

▼ Títol de patró de Domingo Mas Balagué

Donant: Txasu Gironès

- Documentació miscel·lània: calendaris, rebuts, recordatoris i altres documents de temàtica blanenca.

Donant: Maria Àngela Sagrera

- Col·lecció de Publicacions municipals, treballs d'àmbit blanenc, programes de mà i bibliografia diversa.

Donant: Maria Engràcia Mas

- Documentació diversa de la família Domingo Mas - Purificació Navarro. S'ho poden trobar rebuts, l'adquisició de la "Casa Barata" dels Pins, la compra d'una màquina de cosir a can Badia o el títol patró pesca de Domingo Mas Balaguer.

Donant: Jordi de Bru de Sala i Castells

Documentació diversa:

- Fulletons turístics de la Costa Brava i Costa Dorada . BTS Reiseführer Spanien. Calella, Lloret i Malgrat. Anys 70
- Còpia digital d'imatges dels pobles de Costa Brava, la Catalunya interior, la zona

dels Pirineus o Mallorca. Del període 1942-1955, hi ha 2.508 fotografies digitalitzades, fetes pel pintor i fotògraf amateur Josep Maria Julià Gabarró (Manresa, 1906 – Barcelona, 1989)

- Col·lecció de plaques de vidre antigues, de principi segle XX (pendents d'inventari)
- Rajola pintada, souvenir amb una imatge panoràmica de Blanes.

Donant: Júlia Saura

- Col·lecció de Fulles parroquials de Santa Maria de Blanes. Anys 2007-2016

Donant: Joan E. Lahosa

- Dos exemplars del catàleg *Joan Lahosa Valimaña. El pintor de Prat de Comte*, vinculat amb Blanes i autor de la pintura del retaule de la Verge del Carme de l'església Santa Maria.

Donant: Alan Jackson (Sheffield- UK)

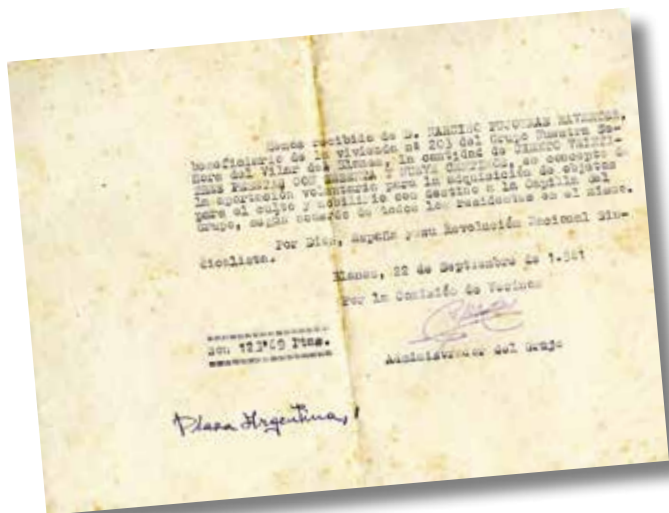
- 6 fotografies de Blanes fetes per l'autor durant una visita turística escolar l'any 1954.

Donant: Rosa Pujolràs

- Documentació diversa de la família Pujolràs dels Pins. (còpia digital)
- Fotografies, factures, rebuts, certificats i una carta

Donant: Rafael Gràcia

- Fons documental del Sr. Gràcia, antic cap de producció de la fàbrica SAFA. (pendent d'inventari). Compost per:

▲ Donatium per la nova parròquia dels Pins

- Aproximadament 20 unitats d'instal·lació que contenen documentació diversa (estudis, informes, projectes). Biblioteca de química, fotografies familiars i dibuixos del caricaturista Portas (com el de la presentadora televisiva M. Luisa Seco). O també d'objectes diversos relatius a la seva activitat.

Donant: Maria del Vilar Puig Llorens

Documentació diversa. Col·lecció de fulletons, programes de mà o cartells

- Fulletó de la celebració dels 25 anys de la Banda Col·legi Santa Maria de Blanes.
- Programa i entrada del concert al Convent de l'orquestra catalana de concerts i la soprano Carmen Bustamante (24/07/1988).
- Programa II concert de les cobles Vila de Blanes i Mediterrània (21/08/1987)
- Programa d'un conte de Nadal presentat per l'esbart Joaquin Ruyra (29, 30 /12 /1988)
- Programa del homenatge a Joaquim Ruyra 50 aniversari de la seva mort (19/08/1989)

- Programa primer festival de jazz a Blanes (20,21/05/1989)
- Programa IV concert cobla Vila de Blanes (2/09/1989)
- Programa primer festival folklòric internacional de la Costa Brava (24,25,26/07/1989)
- Cartell Pastors i Misteris (29,30/12/1982)
- Cartell Pastors i Misteris (29,30/12/21983)

Donant: Antoni Boronat

- Programa de mà: exposició de pintures per Antoni Boronat a Benefici de la fundació Pinya de Rosa / Aspronis (2018)

Donant: Josep Maria Guinart

- Fons musical de Mn. Joan Maria Roquet – Jalmir Oms. s. XIX – XX
- Compost per una trentena de partitures musicals originals

Donant: Família Montfort-Pastor Vila

Documentació relativa a la família Vila:

- Documentació diversa relativa a la compra venda de diverses cases al c/ ample a favor de Salvi Vila, 1828-1847
- Certificat sobre un indi californià de 15 anys que està a cura del capità Salvi Vila, 1834
- Certificat de 1856 relatiu a la redempció de Salvi Vila de la lleva de 1862

- Un capbreu en pergamí relatiu a la cellera de Madremanya de 1474.
- 14 fotografies
- Un pintura sobre fusta mida petita firmada per Arnau

Donant: Teresa Llorens

- Miscel·lània: Exemplars de Villa de Blanes i Recvll, programes Festa Major (1952 i 1968), una postal de Cala Bona i 3 plànols informatius.

Donant: Josep Mª Portas Perpiñà

- Fulls parroquials esparsos dels anys 1958, 1959, 1962, 1963 i 1964
- 2 targetes de visita de l'alcalde de Blanes d'època franquista.

Donant: Mercè López Giralt

- Col·lecció de medalles commemorativa d'exposicions de filatèlia i numismàtica de Blanes:
- **Caixa 1:** - 1970: trofeu de C.V.P y Ahorro, - Trofeo de C.P.V. y Ahorro X exposició de Filatelia, - III expo. Fil i Num de Blanes 1972, -IV expo. Fil i Num de Blanes 1973, - V expo. Fil i Num de Blanes 1974.
- **Caixa 2:** - trofeu C.P.V.E 1976 Joaquim Ruyra, VIII expo. Fil i Num. 1977 Joan G. Junceda, - Trofeu C.P.V.E 1975, - IX expo. Fil i Num 1978 Salvador Dalí, - X expo. Fil i Num 1979 Enric Morera, - XI expo. Fil i Num. 1980 Xavier Brunet.

- **Caixa 3:** - XII expo. Fil i Num. 1981 Santiago Rusiñol, - XIII expo. Fil i Num. 1982 Amadeu Vives, - XIV expo. Fil i Num. 1983 Narcís Montoriol, - XV expo Fil i Num. 1984 Josep Mª Folch i Torres, - XV aniversari fundació Societat Filatèlica i numismàtica Blanes 1985, - XVII expo. Fil i Num. 1986 Pompeu Fabra.

- **Caixa 4:** - XVIII expo. Fil i Num. 1987 Carles Buigas, - S.F.i N. 1988 Antoni Gaudí i Cornet, - S.F.i N. 1989 Jacint Verdaguer

▲ Capsa de vímet adquirida pel col·leccionista Jordi Bru de Sala que conté els negatius fotogràfics de Josep Maria Julià

guer, - XXI expo. Fil i Num. 1990 Maria Fortuny, - XXIII expo. Fil i Num. 1992.

- **Caixa 5:** - 1ª M-BIKE Eurodisa 1991, - A.P.A.C. VI concurs "Lloret, el meu poble" 1992, - S.Fi N. 1993 Joan Miró, - XXV expo. Fil. 1994 Joan Salvat Papasseit, - XXVII expo. Fil i Num. 1996 Salvador Palau i Rabassó, - XVI expo. Fil i Num. 1996 Napoleó Soliva, - XXIX expo. Fil i Num. 1998 Sixto Marly i Teixidó, - XXVIII expo. Fil i Num. 1997 Pere Rodríguez Perico, - XXII expo. Fil i Num. 1991, - A.P.E. 1990.
- Col·lecció de Rosaris propietat de la família Brunet- Vila
- Partitures musicals. Llibre enquadernat (f. XIX-XX). Fons Maria Vilà Vidal

Donant: Maria Aladern

- 3 llibres dedicats per la mateixa autora: *El bram de l'aigua*, *Camins d'arrels* i *Escala amunt*.
- Fons personal: Àlbum de Taquigrafia: *Ejercicios de mecanografía*, diploma, *Prácticas*

de teneduria i certificats dels estudis. Rebuts del col·legi. Full amb una oració a la Verge Immaculada

Donant: Associació Banda i Cobla del Col·legi Santa Maria de Blanes

- DVD Concerts de Santa Cecília (2005 – 2016)
- Circulars del pare Alqueza (anys 1970 – 1984)
- Cartells, programes de concerts, punts de llibre, porta partitures, cartells lliurament premis concurs de sardanes per a joves compositors (V-XII) , postals, 2 exemplars revista SOM
- Fons d'imatges digitalitzades de la Banda i Cobla
- 2 exemplars de la publicació: Roger, A; *50 anys formant músics. Banda i Cobla del Col·legi Santa Maria de Blanes*. Blanes, 2018.

▲ *Cala Bona per Narcís Oliva*

Notícies de l'Arxiu

Exposició Recvll

L'Arxiu i la revista *Recvll* varen organitzar l'exposició "Viatges Recvll. Llengua i País 1956-1980", que es va poder visitar del 2 a l'11 de març a la Sala Casa Oms. Una mostra que repassava els viatges que s'organitzaven des de la revista Recvll per conèixer la història i la geografia de Catalunya.

La revista *Recvll*, fundada a Blanes el 1920, i que està a punt de celebrar el primer centenari de vida, va organitzar durant 25 anys una sèrie de viatges per conèixer la història, la geografia i la cultura de Catalunya. Cada any, durant el mes de maig, es feien sortides que coincidien amb alguna efemèride o esdeveniment rellevant de la història del país. El primer es va fer el 1956 a la Costa Bava passant per Sant Feliu, S'Agaró, Palamós, el far de Sant Sebastià i Palamós. La direcció de *Recvll* va pensar que un dels millors serveis que es podien fer per Catalunya després de la Guerra Civil era mostrar el país a la gent i prendre'n consciència i estima tot coneixent-lo. A través d'aquesta experiència, es volia aprofundir en l'autoestima i recuperar la identitat desdibuixada de molts pobles, monuments artístics i la pròpia consciència nacional esmicolada durant la dictadura. L'última sortida es va fer l'any 1980 i, per primera i darrera vegada, enlloc d'allargar-se durant un

▲ Viatges Recvll a la Sala Casa Oms, al carrer Ample

dia es va fer en dues jornades, amb un recorregut per la Catalunya Nord i Puigcerdà. Durant el trajecte hi va haver una simbòlica aturada a Prada de Conflent per visitar la tomba de Pompeu Fabra. Allí Teresa Cornellà i Salvador Roca, en nom de tot el grup, van dipositar-hi un ram de flors amb les quatre barres, i Benet Ribas, un dels fundadors i *alma mater* de la revista i els premis, va pronunciar un breu parlament. L'exposició va incloure material del Fons *Recvll* conservat a l'Arxiu, així com una part de la recent donació de la Família Illas-Ribas del fons Benet Ribas.

Homenatge a Josep Bota-Gibert

Gairebé tres anys després de la seva desaparició, succeïda el 14 de febrer de 2015, Blanes va tornar a homenatjar Josep Bota-Gibert: investigador, escriptor, poeta, defensor de l'escola pública i interessat per una extensa diversitat

d'àrees del coneixement. El volum *La pell del mar ha triat els teus ulls* és un recull de poemes inèdits de Bota completat amb les aportacions d'un seguit de persones que el coneixien de ben a prop. És el cas de M. Dolors Illa, professora de

◀ Quim Curbet, Pep Vila, Joaquim Vilar, Mario Ros i Toni Reyes a l'homenatge a Bota-Giber

Llengua i Literatura i esposa de Bota o dels editors del volum, Joaquim Vilar i Pep Vila. Atesa l'estreta relació de Bota amb l'Arxiu, el director del servei, Toni Reyes, s'encarregà de fer de mestre de cerimònies i de fil conductor de l'acte. La presentació es va desenvolupar amb diverses intervencions: la de l'editor i escriptor Quim Curbet, fill d'una nissaga d'impressors gironins i fundador l'any 1995 de Curbet Edicions; la de Pep Vila, filòleg, col·laborador habitual de l'Arxiu Municipal i amic de Bota, i la del poeta, estudiós de la literatura i la cultura catalanes Joaquim Vilar, que va aportar diversos elements

biogràfics del personatge. El torn de parlaments de presentació es va tancar amb la intervenció de l'alcalde de Blanes i regidor de l'Arxiu, Mario Ros, que va revelar que fa temps va compondre la banda sonora per a un curtmetratge on hi havia la veu d'un personatge misteriós, el mestre. Ros va remarcar que per a ell va ser un honor haver compartit la seva música amb la veu de Pep Bota, que donava vida a l'intrigant personatge parlant en francès. La presentació es completà amb la lectura de diversos poemes a càrrec dels rapsodes Mònica Rabassa i Salvador Roca. Tot l'acte va esdevenir una intensa vetllada per recordar la gran aportació de Bota al món de la cultura. Cal destacar que *La pell del mar ha triat els teus ulls* ha pogut veure la llum gràcies a la implicació d'amics, família i de l'Ajuntament de Blanes a través de l'Arxiu Municipal.

Presentació Blanda: 20 anys

El 17 de febrer es va presentar a la sala de Plens de l'Ajuntament el número 20 de la revista **Blanda**. L'alcalde de Blanes i regidor de l'Arxiu, Mario Ros, va encapçalar l'acte, que va comptar amb la conducció de l'arxiver i director del servei, Toni Reyes.

L'alcalde va agrair el treball d'estudiosos de tots els qui, d'una manera desinteressada, han contribuït tots aquests anys a fer realitat la revista: «Vint anys fent Blanda i fent poble són moltes pàgines i la implicació d'un munt de col·laboradors. Voldria aprofitar per agrair la feina que desenvolupa l'Arxiu i, evidentment, agrair també dedicació de tots els col·laboradors, així com la tasca que s'hi fa en la vessant de la difusió cultural i la difusió de la memòria. Que per molts anys seguim fent Blanda!».

A banda del personal de l'Arxiu, de la seva colla de col·laboradors i col·laboradores i del

continuat suport polític, aquests 20 anys de la revista *Blanda* no s'expliquen sense els autors dels articles ni sense el públic lector. Sense els autors dels articles i la bona acollida del públic de cap manera no hauríem anat endavant. Al llarg d'aquests vint anys hem acollit més de 140 autors provinents d'àmbits molt diversos del coneixement. Han destacat els col·laboradors de disciplines humanístiques però déu n'hi do els que hem tingut provinents dels camps tecnicocientífic. A banda d'aquestes persones, majoritàriament amb formació universitària, estem molt orgullosos d'haver pogut comptar amb la col·laboració d'un grup força nombrós de persones que podríem qualificar com a estudiosos autodidactes. És a dir, persones que s'han format a la universitat de la vida, que pertanyen al teixit associatiu vilatà i que han triat la nostra revista per transmetre les seves inquietuds, estudis o experiències vitals.

Amb motiu d'aquestes dues primeres dècades de vida, a banda de les seves seccions habituals, des de la revista s'ha fet un esforç important indexant tots els articles publicats. Es tracta d'una relació per ordre alfabètic dels autors dels 387 treballs que han format part de *Blanda* des del número 1 fins al 20. Són més de 140 signatures les que han donat contingut a la revista.

Un altre dels atractius afegits amb què compta la publicació des de sempre són les portades. En l'anterior edició es va fer un homenatge pòstum al pintor blanenc Joan Padern -mort el 2016-, publicant una aquarel·la seva en portada. Ara, en la número 20, es reproduïx una imatge feta pel seu germà, el fotògraf Josep Maria Padern. L'Arxiu la va triar no tan sols perquè estètica-

▼ *Presentació de la revista Blanda 20 a la Sala de Plens*

ment és rellevant, sinó també pel missatge de futur i d'esperança que es vol transmetre en haver arribat als primers 20 números.

Visita guiada pel camí de ronda de cala Bona

La visita guiada prevista inicialment i organitzada per l'Ajuntament de Blanes per promoció de la seva posada en marxa, aviat va esgotar les reserves i se'n va haver de programar una segona per donar resposta a la demanda. Finalment van participar més d'un centenar de

▼ *Visites guiades al camí de ronda*

persones a les dues visites guiades realitzades en dos torns: a les onze del matí i a les dotze del migdia, el 18 de març.

Feia més d'onze anys que no es podia recórrer aquest primer tram del Camí de Ronda de Blanes des de Cala Bona en direcció nord. S'havia tancat per seguretat perquè era impracticable a causa de les esllavissades. Les dues sessions de les visites guiades van anar a càrrec del tècnic de l'Arxiu Municipal i historiador, Aitor Roger, que va proposar que l'acompanyessin en un passeig literari per conèixer la història de Cala Bona i els seus entorns, els personatges il·lustres que l'envolten, així com els escriptors i poetes que es van inspirar en els seus paisatges: Joaquim Ruyra, Josep Pla, Joan Maragall, Ribas i Carreras, Puig Llena... L'experiència, que es va allargar prop d'una hora en les dues sessions, estava farcida d'anècdotes i dades curioses a l'entorn d'aquest paratge. Aitor Roger

► *El tècnic de l'Arxiu explicant la proposta de passeig literari pel camí de ronda*

va llegir i recitar fragments d'obres que van ser inspirades en aquest entorn, com per exemple la poesia de Joan Maragall *Cap al tard en la platja de Sant Francesc*, que va escriure a Cala Bona durant el seu estiu de l'any 1906.

Els dos trams del Camí de Ronda de Blanes que s'han posat en marxa aquest 2018 estan inclosos en la candidatura perquè siguin declarats Patrimoni Mundial per la UNESCO com a paisatge cultural. Per això, durant el mes de novembre una vintena de socis i sòcies d'Amics

de la UNESCO de Girona van fer una altra visita *in situ* a aquest nou atractiu turístic i cultural, guiats també per Aitor Roger.

Blanes: Quaderns de la Revista de Girona

▲ *Presentació de la monografia sobre Blanes*

Blanes protagonitza el darrer volum dels '*Quaderns de la Revista de Girona*', editat per la Diputació de Girona amb el suport de l'Obra Social de la Caixa, comptant amb la feina de 15 autors i autores que signen una quarantena de temes de diferents àmbits. La publicació, coordinada per Pep Bota i Toni Reyes, es va presentar el 13 de setembre a la sala de plens i era una de les assignatures pendents de la historiografia blanenca. L'acte el van encapçalar l'alcalde de

Blanes, Mario Ros, i el vicepresident segon de la Diputació de Girona, Albert Piñeira. També van participar en la presentació Joaquim Maria Puigvert, professor titular d'història contemporània de la Universitat de Girona; Rosa Maria Gil, directora de la col·lecció *Quaderns de la Revista de Girona*; Gemma Batlle, de l'Obra Social de 'la Caixa', i Toni Reyes.

Del que es tractava era de constituir un compendi d'informacions bàsiques sobre el nostre entorn i permetre als lectors descobrir o redescobrir l'àmbit més proper en tots els seus aspectes. Així, es tractava de parlar sobre patrimoni, geografia, història, art, activitats econòmiques, tradicions, esport, i un llarg etcètera. Justament per poder complir aquest objectiu s'hi utilitza un estil planer i entenedor, amb un to no especialitzat i amb una redacció senzilla, eficaç i assequible, adaptada perquè estigui al nivell de tots els lectors en general, però igualment interessant pels historiadors. El quadern de Blanes està organitzat en temes breus distribuïts en 43 capítols, així com amb un adequat i acurat complement gràfic i fotogràfic.

A banda de ser co-coordinadors de la publicació, Pep Bota i Toni Reyes també són autors de diversos capítols. Respecte de la resta d'autors, es tracta de Neus Baltrons, Fèlix Bota Rodríguez, Mercè Cabré, Lourdes Domènech, Josep Maria Guinart, Fèlix Rabassa, Aitor Roger, Quim Roura, Maria Àngela Sagrera, Enric Sagristà, Albert Ros, Juli Valdunciel i Ma-

ria del Vilar Vilà. Pel que fa als temes tractats als respectius capítols hi ha des de les onades migratòries fins a la recuperació democràtica, passant pel franquisme, l'emblemàtica factoria SAFA (actualment Nylstar), la 2a República, l'edat mitjana, la platja i els temporals, la indústria de les drassanes o bé l'aventura americana, entre d'altres.

El cas dels catalans

La projecció d'*El cas dels catalans* va significar el tret de sortida dels actes organitzats a Blanes amb motiu de la Diada Nacional de Catalunya 2018. El mal temps va obligar a traslladar a la sala de plens la sessió de cinema que s'havia de fer a l'aire lliure, tot i que aquest entrebanc no va fer disminuir l'interès que hi va haver per poder visionar-lo. *El cas dels catalans* es va estrenar l'any 2014, i està narrat per la periodista Mònica Terribas. Tracta sobre la Guerra de Successió del 1714 i inclou tant les aportacions d'historiadors de reconegut prestigi com fragments de la història dramatitzats i recreats per actors tan coneguts com Pere Arquillué, Sergi Mateu o Lluís Marco, entre d'altres.

Per introduir la projecció i contextualitzar com es va viure la Guerra de Successió a Blanes fa 300 anys, es va comptar amb una breu explicació a càrrec de l'arxiver municipal, Toni Reyes. Recolzat per una il·lustració del segle XVIII on es reproduïa la badia de Blanes, el cap de l'arxiu va recordar que el triomf de Felip de Borbó en la desfeta de 1714 va significar per a la vila haver de contribuir amb homes i animals a la construcció de la Ciutadella de Barcelona. Les dificultats del moment van obligar, entre d'altres mesures, que s'haguessin de vendre les joies de la Mare de Déu del Vilar per evitar que l'ermita i la casa de l'ermità del santuari s'ensorressin. Aquest estat de crisi es va

allargar durant algunes dècades, però tot i així l'empenta dels blanques i blanques van fer esdevenir el XVIII en un segle de creixement, a cavall entre el comerç marítim, les drassanes, l'agricultura i la indústria. Per organitzar aquest acte s'ha comptat amb el suport de l'Associació Cultural *La Focal*, que també es va encarregar de conduir-lo amb el mestre de cerimònies Valentí Hinarejos. Igualment, hi han col·laborat Televisió de Catalunya (TV3), Mediapro (Triacom Audiovisual) i la Xarxa de Televisions Locals (XAL), que van coproduir en el seu moment el docu-ficció.

▼ Valentí Hinarejos i Toni Reyes, intervenint a la sala de Plens

Breus

Participació en el FEDER Vescomtat de Cabrera

L'Arxiu Municipal, juntament amb els departaments de Cultura i Turisme, ha participat en els treballs de col·laboració amb el Consell Comarcal de la Selva, juntament amb altres municipis, per al desenvolupament de les actuacions conjuntes de l'operació "Producte turisticocultural Vescomtat de Cabrera", que està cofinançada pel Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER) de la Unió Europea. En el cas de Blanes es farà la senyalització dels elements patrimonials següents: Font Gòtica, castell de Sant Joan, palau vescomtal, Portal de la Verge Maria i un plafó genèric, el Vescomtat i el mar.

Cessió de plànols

L'Arxiu Municipal va cedir diversos plànols originals de la casa Saladrigas obra de l'arquitecte Isidre Puig Boada – propietat de la família Ferran Saladrigas – per a ser exposats i formar part de l'exposició *La casa noucentista: arquitectura unifamiliar a Catalunya (1913-1932)* organitzada per la Fundació Rafael Masó de Girona.

Conferència a Calonge

Dins les jornades europees de patrimoni 2018, l'11 d'octubre, l'Arxiu Municipal, a través del seu director, i el CEAB, a través del Dr. Rafael Sardá, varen participar en una conferència a Sant Antoni de Calonge, organitzada per l'Ateneu Popular de Calonge sota el títol *L'evolució històrica d'una platja: el cas de Blanes, s. XIV-XX. Per què s'erosionen les platges*.

Col·laboració patrimonial

L'Arxiu municipal sovint és requerit per informar o per coordinar tasques de patrimoni cultural. En aquest sentit s'emeten informes sobre béns del patrimoni històric o sobre actuacions. Una d'aquestes actuacions va tenir lloc en el marc del pla de barris de sa Massaneda coordinant un seguiment arqueològic a la plaça Josep Mestres, al costat de l'Antiga. L'arqueòleg Joan Llinàs va realitzar el sondeig. Fins al nivell freàtic varen aparèixer restes de ceràmica d'època moderna i just en aquest punt es va trobar un estrat amb terrissa d'època romana, sobretot teules. El nivell de l'aigua va impedir fer un sondeig més ampli.

Visites guiades

Al llarg de l'any l'Arxiu Municipal ofereix la possibilitat de visitar les dependències del servei i conèixer la feina que s'hi realitza o alguns dels seus documents més valuosos. Les visites també s'ofereixen als escolars de Blanes dins de la guia de recursos educatius i ja són molts els centres que s'han interessat per aquesta proposta. Aquest any hem atès l'Escola Santa Maria i l'Agrupament Escolta Pinya de Rosa.

Un Bataller a l'Auditori

Des de l'Arxiu hem assessorat Maria dels Àngels Pérez, cap del Departament de Documentació i Arxiu General de l'Auditori, en la tasca de documentar el quadre *El pianista*, de Rafael Bataller (1920-2013), que conserva la institució. El quadre va ser adquirit per part de l'Ajuntament de Barcelona i cedit a l'Orquestra Municipal.

L'obra va estar durant molts anys a l'antiga oficina de l'OBC a Via Laietana i des que la institució es va traslladar a l'Auditori havia estat a l'arxiu sense ser exposada. En una visita a Blanes va poder obtenir còpia dels esbossos de la pintura i conèixer una part del fons del pintor blanencs que es custodia a l'Arxiu de Blanes.

Col·laboració amb centre escolar

En el marc de col·laboració institucional local, l'Arxiu Municipal, a petició del centre, va oferir als alumnes de l'Escola Joaquim Ruyra una visita guiada per conèixer millor el llegat dels americans a Blanes. L'activitat es va realitzar el dia 16 de març i va anar a càrrec del tècnic Aitor Roger.

28è Aplec Penyes RCD Espanyol

Coincidint amb l'Aplec de Penyes de l'Espanyol a Blanes del 3 de juny se'ns va demanar a l'Arxiu poder col·laborar-hi amb la redacció d'un text històric sobre la població per incloure'l a la revista que es va repartir a tots els assistents.

Xarxa de Municipis Indians

A finals d'abril Blanes va acollir a la casa Saladrigas la primera Assemblea ordinària de la Xarxa de Municipis Indians, de la qual l'Ajuntament forma part. Hi assistiren els tècnics de l'Arxiu, l'alcalde i representants tècnics i polítics de la majoria de municipis integrants de la Xarxa.

Fòrum Internacional Indià

Els dies 20 i 21 de setembre els tècnics de l'Arxiu juntament amb l'alcalde-regidor Mario Ros, varen assistir al I Fòrum Internacional de

▲ Rafael Sardà, Esther Loaisa i Toni Reyes, a Calonge

Municipis Indians i Patrimoni Postcolonial europeu, que es va celebrar a Lloret de Mar en el marc de l'any 2018, any Europeu del Patrimoni Cultural, que va comptar amb la col·laboració de diverses institucions. El Fòrum constà de 3 grans sessions teòriques i d'una sessió pràctica que serviren per promocionar una aliança amb xarxes i llocs de regions i països on el fenomen dels indians/americans (de l'emigració colonial) ha tingut un reconeixement i sigui utilitzat com a recurs cultural i turístic. El Fòrum ha servit de llançadora a una Xarxa de Cooperació Europea promociónant, en paral·lel, el coneixement mutu de les diferents expressions patrimonials i culturals del fenomen indià/americano.

Col·laboració amb la Creu Roja

A instància de l'assemblea local de Creu Roja, l'Arxiu Municipal, a través del seu tècnic Aitor Roger, va oferir una visita guiada per conèixer la història i el patrimoni més rellevant de Bla-

▼ Targetó d'invitació a la presentació del llibre pòstum de poesia de Josep Bota-Gibert

La pell del mar ha triat els teus ulls
de Josep Bota-Gibert

PRESENTACIÓ A BLANES

Ajuntament de Blanes - Sala de Plens
Passeig de Dintre, 29
15 de març de 2018 a les 18.00 h

Hi intervindran:
Quim Curbet, Joaquim Vilar, Pep Vila i els rapsodes
Salvador Roca i Mònica Rabassa

Acte organitzat per:

Curbet
EDICIONS

AJUNTAMENT DE
BLANES

Arxiu
Municipal
de Blanes

nes a un grup de persones nouvingudes o vinculades a programes inclusius que desenvolupa aquesta entitat per a persones en situació de vulnerabilitat social.

Pessebre monumental

Durant el mes de novembre, un any més hem col·laborat en l'assessorament històric del pessebre monumental que realitzen alumnes de l'Institut Serrallarga i que aquest any s'ha ambientat en la narració "El rem de trenta-quatre", de Joaquim Ruyra.

Seminari Internacional dels Arxius de l'Esport

L'octubre dos membres de l'Arxiu varen assistir a Girona al Primer Seminari Internacional dels Arxius de l'Esport, organitzat per la secció d'esports del Comitè Internacional d'Arxius, la Diputació de Girona, l'Ajuntament de Girona i el suport de la Generalitat. En el seminari es varen presentar les experiències de nou professionals de l'esport orientades a conscienciar sobre la preservació, difusió i accés dels fons generats per esportistes, associacions i clubs.

L'Arxiu acull personal eventual

Durant l'any 2018 l'Arxiu ha comptat amb un seguit de persones que ens han ajudat a desenvolupar les nostres funcions habituals. A banda del personal fix del servei i dels col·laboradors i col·laboradores habituals de la secció d'imatges, hem pogut comptar amb estudiants en pràctiques, amb personal eventual provinent de plans d'ocupació i amb persones que fan treballs en benefici de la comunitat a través del Departament de Justícia. Pel que fa als primers, cal agrair la presència dels estudiants de la UdG Marc Clos Sala i Aida Tiradó Tresserras, i de l'estudiant Albert Reyes Palmada de l'INS Sa Palomera. Quant als plans d'ocupació, vàrem acollir l'historiador de l'art Albert Juárez Díaz, l'administrativa Elisabet Tarrida Gispert i durant aquest any hem incorporat els joves historiadors Marta Planas López i Oriol Portell Jordà. Les persones que han prestat un servei a la comunitat a través de l'Arxiu han estat Alejandro Vaquero, Eva Valvere, Cristino Jiménez, Eric Álvarez, Gabrielle Chilin, Daniel Giménez, Moisés Gil, Xavier Sotillos i Moisés Gil. Tot aquest personal ha aportat el seu granet de sorra per millorar el servei.

Exposició al MUME

Ens ha visitat l'historiador Rubèn Doll-Petit, a qui li vam facilitar informació de la Guerra Civil a Blanes i documentació gràfica d'algunes de les famílies que van haver de marxar a

l'exili el 1936. Aquest material forma part de l'exposició que ha comissariat Doll-Petit i que s'allotja al Museu Memorial de l'Exili (MUME) de la Jonquera. Titulada *Autoritzats per a sortir. L'èxode del 36*, que es pot visitar fins al 3 de febrer de 2019.

A L'AMIC RAMON FREIXENET (EPD)

Publiquem la carta d'uns lectors de Blanda on expressen la seva opinió sobre un article del nostre antic col·laborador Ramon Freixenet publicat l'any passat amb el títol *La bella com a pàtria*.

A l'amic comú de la nostra joventut, voldríem comentar-li pel damunt l'escrit que ens va deixar a la revista Blanda.

D'entrada voldríem dir-te que, allà on siguis, esperem que tinguis la pau i la felicitat que et mereixes, però no podem menys que fer un breu comentari del teu "assaig" sobre la descripció de l'agonia d'en Joan Cruells, que trobem fora de lloc, inadequat i sense solta. Possiblement aquesta semibiografia l'hauríem trobada en certa manera bona si no fos que porta el nom d'en Joan Cruells, amb la descripció de les seves últimes hores de vida i de la seva patètica agonía. Normalment, els escrits de les persones que ens deixen solen ser per ressaltar les seves qualitats i no pas les misèries.

També voldríem destacar que els jocs d'en Joan al col·legi eren normals: uns jugaven a pilota, altres jugaven a baleta o a "plantats", els altres s'entretienien com podien. Volem dir que ell no jugava mai sol, que l'esbarjo sempre era amb grupets i no per això tots eren amanerats; per tant, el sobrenom de "mitjadoneta" el trobem

sobrer. No obstant això, si fos així, hem de reconèixer que aquestes persones tenen una més gran sensibilitat, la qual cosa de vegades els porta a tenir una millor percepció de les coses i per tant a destacar i triomfar en els seus "afers".

Hem de recalcar que l'escrit el trobem inadequat i, com que paraules escrites queden, és per això que humilment ens hem atrevit a fer aquestes reflexions i rectificar en certa manera el teu assaig que, entre paraules rebuscades i intel·lectualment complicades per les persones senzilles que som la majoria, el considerem més un assaig biogràfic que no pas una biografia. Repetim, preferim recordar en Joan per la bona amistat que vàrem tenir i pel llegat que ens va deixar.

Finalment, voldríem afegir que la revista Blanda, per a nosaltres, no és l'adequada per a aquest tipus de relats, ja que sempre s'ha dedicat a fer reportatges històrics i no comprenem com han pogut editar aquesta semibiografia que no és del seu estil.

P.D. Què vol dir la paraula "titall"? Ho hem buscat per tot arreu i no ho hem trobat.

Ramon Pagès Mulià i Quimeta Vidal Cors

In memoriam

Recordant l'Albert Ros Coll, "Parrell"

Durant molts anys l'Albert Ros va ser un dels col·laboradors més actius de l'Arxiu. Un bon caràcter acompanyat d'un tarannà obert i curiós varen ser sempre la seva millor targeta de presentació. Amb ell vàrem passat molt bones estones, algunes disteses i moltes de treball, i vàrem aprendre un munt de coses relacionades amb el mar i la pesca. Les xerrades compartides amb tot l'equip de veterans col·laboradors de la secció d'imatges de l'Arxiu en varen ser l'escenari habitual.

Se'ns fa difícil explicar tots els projectes en què va participar l'Albert perquè qualsevol tema que fes referència a la pesca, al moll o a l'esport blanenc, d'alguna manera o altra, el tenia com a informador. L'Albert va saber transformar en coneixement la seva trajectòria professional com a home de mar i també la seva afecció per l'esport i altres activitats. Ell mateix es definia com a un jubilat molt actiu.

El seu buit serà irremplaçable. Trobarem a faltar les seves històries de pesqueres o de vells mariners que ens transportaven al Blanes marítim dels nostres avantpassats. Unes històries potser en ocasions nostàlgiques però també molt reals.

Unes històries que ens parlaven de dures condicions de vida i de batalles diàries per la supervivència, de la lluita de molta gent de mar que també va ser la seva.

De la trajectòria vital de l'Albert podem esmentar que va néixer a Dintre Vila un 28 de juliol de 1937, en plena Guerra Civil. La Guerra el va marcar profundament, tant personalment com generacionalment: canvis de nom (de Llibert a Albert), la repressió sobre el pare, l'estigma dels perdedors o les penúries de la postguerra foren algunes de les conseqüències. Tot i això, juntament amb els seus germans, se'n va sortir. 55 anys de pescador i 25 anys de subhastador a la llotja així ho testimonien. L'Albert va ser el darrer subhastador de la Costa Brava i un dels últims a veu de Catalunya.

Les seves inquietuds el varen portar a ser membre del Centre d'Iniciatives Turístiques de Blanes entre els anys 1976 i 1984. L'amor per les havaneres i les cançons de taverna el varen fer ser cofundador i secretari del grup La Flor Blanca els anys 1980-1983. Entre les seves passions hi havia el mar, la música i també el futbol: el CD Blanes i el Barça. Del 1983 al 1985 col·laborà en el programa radiofònic d'Antena Blava parlant d'esports i pesca; va ser corresponsal local dels diaris *El Periódico* el 1994 i *Sport* (1994-2012); de la revista *Recvll*, des de 1996, amb les seves cròniques esportives; a la revista comarcal *Sa Costa* (2002-2005) o a la revista *Actual*, narrant vivències en primera persona que arribaren mensualment als lectors des del 1998 fins al 2011.

També fou col·laborador del Museu de la Pesca de Palamós, de l'Arxiu Municipal de Blanes des

del 2002 i dels programes de Ràdio Blanes “La Mar” (2005-2007), del programa d’esports (2009-2012) i de “La Taverna”. A més, va escriure diferents articles a la revista *Blanda* de l’Arxiu i el seu testimoni fou recollit en publicacions com *Les Gavarres*, parlant del contraban; a *La Vanguardia*, sobre el parlar salat de la costa o a la revista *Celobert*. Alhora, va tenir temps per implicar-se amb associacions de defensa dels drets dels represaliats pel Franquisme, per fer xerrades als alumnes dels cursos de català del Servei de Català de Blanes o de ser en el Club de Lectura Lletres i Mots de la Biblioteca.

A més de la família (amb la Lola al capdavant) i del futbol (amb la Penya blaugrana i el Blanes d’emblemes), una de les coses que més li agradava era impartir xerrades, sobretot als més menuts. En va fer a les escoles públiques de Blanes i de Palafolls, a la Biblioteca Comarcal, al Rotary Club o a la Confraria de Pescadors, entre altres indrets.

L’Albert va ser un home del poble i per al poble. Si volem, de la república independent del moll, però del poble. Potser no n’era massa conscient, però nosaltres afirmem que ha deixat un pòsit cultural i etnològic molt important. Gràcies i reposa en pau, Llibert.

L’Equip de l’Arxiu

Treballs publicats a Blanda:

1. “El darrer subhastador de la Costa Brava. Vivències personals”. *Blanda* 15 (2012)
2. “Memòria d’una pesquera especial. Els pescadors blanencs i el tauró anomenat llúdria”. *Blanda* 17 (2014)
3. “Supersticions i creences de la gent de mar”. *Blanda* 18 (2015)
4. “Pesqueres excepcionals al port de Blanes”. *Blanda* 19 (2016)
5. “Arts de platja”. *Blanda* 20 (2017)

▲ Albert Ros a la subhasta del peix. Foto Aitor Roger

▼ Nit de l’Esport. Foto Aitor Roger

BIBLIOGRAFIA

Publicacions blanques

Publicacions blanenques

Hope. No todos los bebés los trae la cigüeña

Elodie López Urbano

Ediciones Especializadas Europeas
2018 - 150 pàg.

Hope. No todos los bebés los trae la cigüeña es ante todo una confesión real y prácticamente en directo, sin velos ni miramientos, de una joven que en cada acción que emprende ve cómo su acariciado sueño de la maternidad se aleja, dejando un paisaje anímico desolado. Una confesión real, verídica y creíble, que narra en detalle la crónica de todos y cada uno de los pasos que la joven pareja va tomando para llegar a ser padres, para formar una familia como mínimo de tres con la ayuda de la sanidad y la ciencia. La autora muestra en este libro su capacidad para explorar las emociones, hasta en sus pliegues más finos y delicados, al abordar un tema que todavía se mantiene en el terreno del tabú para muchas familias. En definitiva, este viaje hacia la maternidad, lleno de obstáculos, se convierte en un viaje a la madurez de una joven que se ha curtido en mil batallas y no se ha rendido.

Rescat a Katxatxof

**Salvador Macip, Lluís Lloret,
Sergi Càmara (il·lustrador)**

Barcanova
2018

Sergi Càmara i Pérez (Barcelona, 1964) és escriptor, il·lustrador, fotògraf i realitzador de pel·lícules de dibuixos animats. Actualment és autor de les novel·les juvenils de la sèrie Gery Garabatos editades por Ediciones B, i coautor, amb el periodista Lluís Lloret del personatge Blua Scarlet que es publica mensualment a la revista Barça Kids com a suplement dominical del diari El Punt Avui.

Rescat a Katxatxof és el quart i últim volum de les aventures de l'Arman i els seus amics. Aconseguiran alliberar la mare de la Lij i evitar la guerra entre Virolainek i Katxatxof?

Està a punt d'esclatar una guerra entre els països de Virolainek i Katxatxof. La mare de la Lij té una informació que podria evitar-la, però està tancada a la presó de Katxatxof acusada injustament d'incitar una revolta. ¿Trobaran, l'Arman, el Tim i la colla, la manera de rescatar-la? Hauran de fer servir el seu enginy, els invents del Zoran i... el superpoder secret de l'Arman? I també comptaran amb l'ajuda inesperada del Drazan, el Mika i el Vladimir, ara convertit en justicier emmascarat. ¿Aconseguiran el seu objectiu abans no sigui massa tard? No us perdeu l'explosiu final de les aventures de l'Arman.

Fills de la setena onada

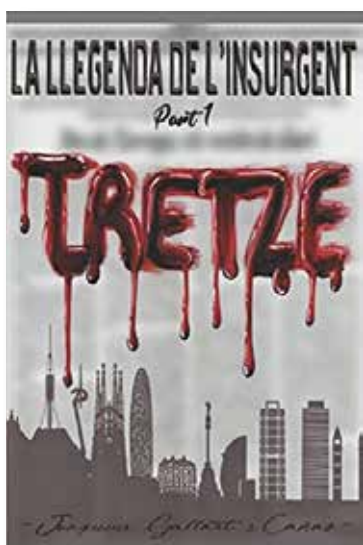

Salvador Macip
Fanbooks. Col·lecció Ficció
2018 - 228 pàg.

Salvador Macip i Maresma (Blanes, 1970) és metge, investigador i escriptor. Va estudiar Medicina a la Universitat de Barcelona, on també es va doctorar en Genètica Molecular i Fisiologia Humana. Després de treballar nou anys a l'Hospital Mount Sinai de Nova York, des del 2008 dirigeix el Mechanisms of Cancer and Ageing Lab a la Universitat de Leicester, Regne Unit, on investiga sobre el càncer i l'envelliment cel·lular. Ha publicat nou novel·les, nou llibres infantils i juvenils, un recull de contes, set llibres de divulgació científica i col·labora regularment amb diversos mitjans. Ha guanyat premis com el Joaquim Ruyra, el Carlemany, el Ramon Muntaner i Premi Europeu de Divulgació Científica.

Fills de la setena onada és una novel·la sobre la manipulació genètica escrita per un reconegut escriptor i científic. L'Abigail i en Wilbur, de setze anys, són dos adolescents que viuen a Browntown, un poble de Winconsin, a la segona meitat del segle XXI. Les seves vides canvien de cop quan apareixen al poble uns personatges misteriosos, els Guardians, que afirmen que en Wilbur és un ésser especial, un dels fills de la Segona Onada, modificats genèticament per una organització secreta anomenada Corporació.

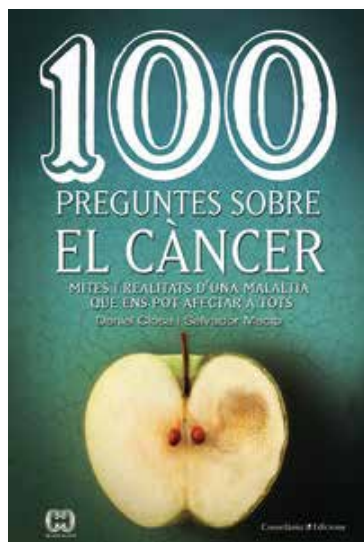
Tretze. La llegenda de l'insurgent

Joaquim Gallart Cañas
Fanbooks. Col·lecció Ficció
2018 - 190 pàg.

Tretze, de Joaquim Gallart Cañas (Blanes, 1977), es tracta de la primera part de la saga *La Llegenda de l'Insurgent*, que l'autor defineix com un thriller català/barceloní molt nostrat, que no deixarà indiferent ningú. La saga està ambientada a Barcelona i la protagonitza el personatge Francisco Olivera, un reporter que prové de Màlaga i que no està gens ben valorat pels seus col·legues. Per això, només li encarreguen redactar cròniques d'escàs o nul interès que no és que l'apassionin precisament. Sense voler-ho, ensopegarà amb una notícia que, si aconsegueix desenrotllar, el podria catapultar a la fama. L'intrèpid protagonista es pensa que es tracta d'un clar cas de tràfic d'animals exòtics, però en realitat es veurà embolicat en una trama de misteri, manipulacions, mentides i homicidis. Fins i tot acaba sent acusat d'un dels assassinats, de manera que es veurà abocat a viure i actuar al marge de la legalitat i la moralitat.

100 preguntes sobre el càncer

Salvador Macip / Daniel Closa

Cossetània

Col·lecció De 100 en 100

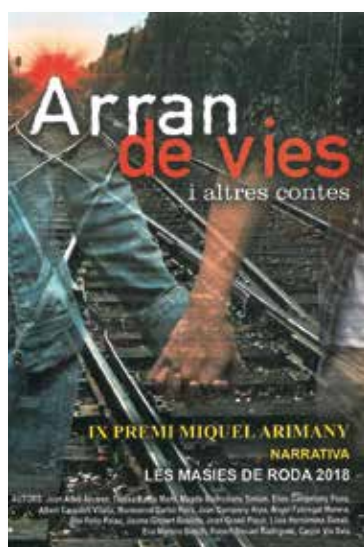
2018 - 224 pàgines

Daniel Closa i Autet (Barcelona, 1961) és doctor en biologia i investigador del CSIC. Actualment dirigeix un grup de recerca a l'Institut d'Investigacions Biomèdiques de Barcelona. El 1994 va guanyar el Premi de Novel·la Científica amb la novel·la *Tots som parents*. També és autor d'obres de ficció, com *Setembre de passió*, *El secret de l'almogàver* i *El camí de la pesta*, i de divulgació científica, com *Blocs de ciència*, *100 enigmes que la ciència (encara) no ha resolt* i *100 curiositats de la Medicina*.

100 preguntes sobre el càncer és un llibre ple d'informació sobre què és el càncer i com es pot prevenir i tractar, en format de preguntes i respostes breus. El càncer és, amb tota seguretat, una de les malalties més conegudes i temudes. Però què en sabem realment? Quants tipus diferents de càncer hi ha? Quan s'origina? Què passa exactament dins una cèl·lula cancerosa? En què consisteix la quimioteràpia? I les noves teràpies dirigides? Hi ha remeis naturals contra el càncer? Afecta per igual a tothom? Quan es pot dir que un càncer s'ha curat? Des de les primeres descripcions històriques fins a les estratègies més recents per prevenir-lo i tractar-lo, aquest llibre

vol respondre cent preguntes essencials per entendre aquesta malaltia. Està pensat perquè serveixi de referència tant per a malalts com per a familiars que vulguin saber-ne més, però també per a tothom que tingui curiositat sobre un dels enigmes biològics més complexos i fascinants que existeixen.

Arran de vies i altres contes

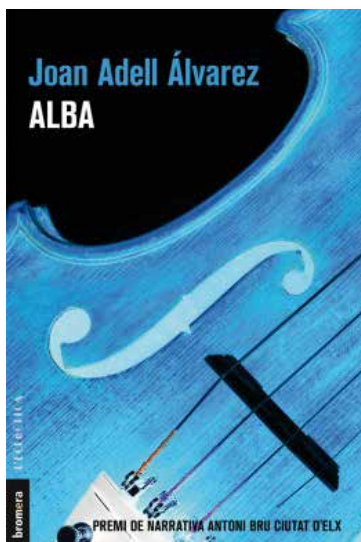

Joan Adell Álvarez

Ajuntament de les Masies de Roda
2018

L'escriptor Joan Adell (Blanes, 1938) ha afegit un nou guardó a la seva llarga llista de distincions assolides al llarg dels anys. En aquest cas es tracta del 9è Premi Literari Miquel Arimany de Narrativa. L'obra ha estat seleccionada d'entre un total de 91 que s'hi han presentat en aquesta edició, 15 de les quals han estat finalistes. Adell ha estat proclamat guanyador amb la narració titulada 'Arran de Vies', la història d'una parella que mira d'agafar un tren per fugir d'una realitat adversa.

L'Ajuntament de les Masies de Roda, organitzador del certamen, ha editat el llibre amb les 15 obres finalistes. El guardó convocat pel consistori osonenc va néixer amb l'objectiu de rememorar la figura de l'escriptor i editor barceloní Miquel Arimany, per l'estreta vinculació amb la població barcelonina, arran de les seves estades estiuenques al mas Pla de Roda, on reposen les seves cendres.

Alba

Joan Adell Álvarez
Bromera
2018 - 208 pàgines

Alba, Premi de Narrativa Antoni Bru Ciutat d'Elx 2017, és una història optimista d'alliberament i superació amb la música com a símbol de les possibilitats de seguir endavant i deixar enrere els problemes.

En els últims mesos, l'Alba ha perdut molt de pes i només surt de casa per anar a l'institut o al conservatori. Amb prou feines es relaciona amb ningú, tret de la seva millor amiga, la Laura, amb qui comparteix una afició obsessiva per la música. Per això, poc després del seu dissetè aniversari, l'Alba ingressa en una clínica psiquiàtrica obligada pels seus pares, molt preocupats per la seva anorèxia. Les parets d'aquest centre es convertiran en el paisatge quotidià de la jove, que sentirà que la vida se li escapa entre estones mortes i temps perdut. Tanmateix, l'ajuda i l'amor de la Laura, de qui l'Alba s'enamorarà perdudament, es convertiran en el motor de salvació de la jove, que a poc a poc aconseguirà redreçar la seva vida.

Sota el signe de la lluna jueva

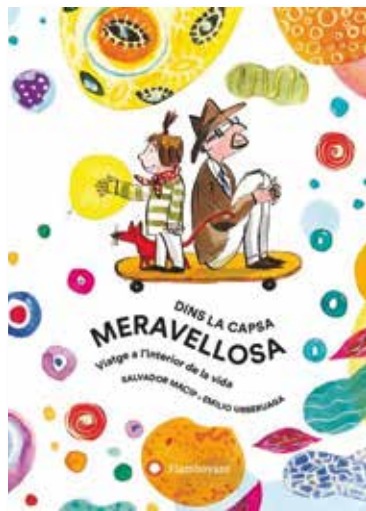
David Valle
Terralgnota Ediciones
2018 - 308 pàg.

David Valle García (Blanes, 1977) és llicenciat en Geologia i resident a Maçanet de la Selva. Ha guanyat diversos premis literaris, com l'Ateneu Domingo Fins, de Montcada i Reixac, el de Narrativa Curta de Santa Coloma de Farners o en dues ocasions el de Microliteratura Joaquim Carbó, de Caldes de Malavella, entre d'altres. Ha format part del Jurat dels Premis Literaris Puigmarí, de Maçanet de la Selva. És autor del llibre de relats *Viure* (Lulu, 2012) i ha participat en reculls col·lectius.

Sota el signe de la lluna jueva és la seva primera novel·la. Hi explica la història de l'Eva, que fuig de casa després d'haver sofert una pallissa del qui considerava que era l'home de la seva vida. Tot i el mal que li ha fet, descobreix desconcertada que encara estima en Miquel amb bogeria. L'Eva es prendrà un temps per ordenar els seus sentiments i les seves emocions -encara més quan descobreix que està embarassada-, temps que aprofitarà per indagar sobre el fantasma jueu d'una dona físicament igual que ella que se li apareix en reflexos i en somnis.

L'Eva se submergirà dins la recerca sense treva d'aquest esperit jueu pel nucli urbà de Girona, pels estrets carrers del Call, envoltada de la màgia i les llegendes de la ciutat; interaccionant amb persones que, com ella, també intenten buscar el rumb de les seves vides. L'Eva pretén esbrinar la història del fantasma que l'obsessiona. Potser així també podrà trobar respostes -si en Miquel i la mort no l'atrapen primer- de la seva pròpia vida.

Dins la capsa meravellosa. Viatge a l'interior de la vida

Salvador Macip
Emilio Urberuaga (il·lustrador)
 Flamboyant
 2018 - 60 pàgines

Emilio Urberuaga va obtenir el Premi Nacional d'il·lustració atorgat pel Ministeri de Cultura d'Espanya en reconeixement al conjunt de les seves obres l'any 2011. La seva obra ha estat difosa i exposada en més de vint països, i es pot trobar en prestigioses col·leccions nacionals i internacionals. És l'únic il·lustrador espanyol l'obra del qual està representada en el Chihiro Art Museum de Tòquio.

En aquest nou llibre ens explica les aventures de l'Àlicia i el seu pare, intentant descobrir de què estan fets els éssers vius. L'Àlicia és una nena molt curiosa. Li agrada entendre-ho tot. Els dies de pluja són els millors, per fer preguntes: Com sabem si una cosa està viva o no? Com funciona una cèl·lula? Què guarda al seu interior? Una proposta que et convida a acompanyar l'Àlicia i el seu pare a l'interior de la vida. Deixa't fascinar pel món de les cèl·lules, l'ADN i els mitocondris. Res sembla complicat si vas de la mà d'un bon guia. *Descobreix com de és meravellosa la vida a través de la ciència.*

50 anys formant músics.

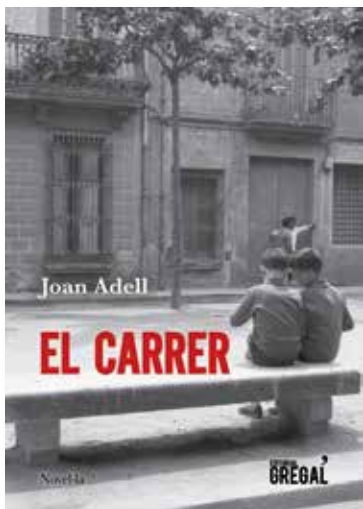
Aitor Roger
 Banda i Cobla del Col·legi Santa Maria de Blanes
 2018 - 312 pàgines

Aitor Roger Delgado (Blanes, 1979) és llicenciat en Història per la Universitat de Barcelona. El 2003 va ser secretari tècnic de la commemoració "Any Joaquim Ruyra. Als cent anys de Marines i boscatges." Des de l'any 2005 treballa com a tècnic de difusió cultural a l'Arxiu Municipal de Blanes. És autor de diferents llibres i publica regularment articles de recerca a les revistes Recvll, La Nota, Celobert o Blanda. Cal destacar els llibres *Cent anys de Centre. Cent anys de blanencs* (2006); *40 anys de música* (2006); *Els nous blanencs. Joves i immigració* (2013); *50 anys en dansa* (2013); *Respirant art. Rafael Bataller, Charo de Oteyza i els amics artistes* (2014) i *Blanes. Barri a barri* (2015).

El llibre *50 anys formant músics*, editat per l'Associació Banda i Cobla Santa Maria de Blanes, conté una gran quantitat d'il·lustracions de procedència privada i d'arxius, i fa un viatge pels orígens de l'entitat i la seva evolució: la Banda, fundada el 21 d'agost 1965 pel pare Joaquim Alqueza -Creu de Sant Jordi 1996-, i la Cobla, presentada un 21 d'agost de 1967 i apadrinada per La Principal de la Bisbal, que fou la primera cobla infantil de Catalunya.

El llibre, escrit per l'historiador Aitor Roger Delgado (Blanes, 1979) també inclou el testimoni de 25 músics i personalitats vinculades a l'entitat musical blanenca, com el tenora Jordi Molina, el pianista Carles Marigó o els compositors Josep Maria Guinart i Marc Timón.

El Carrer

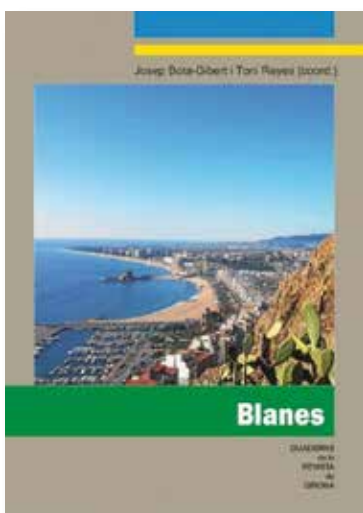
Joan Adell Álvarez
Editorial Gregal
2018 - 166 pàgines

En Miquel Pons, un químic jubilat resident a Munic, als setanta anys decideix passar un dia anant amunt i avall del carrer on va néixer i on va viure les tribulacions, sovint dramàtiques, de la seva família, al llarg de la segona meitat del segle passat. Per la seva ment van desfilant personatges i situacions que abasten des de la infantesa, en plena dictadura franquista, fins als primers anys de la transició.

El seu pare, advocat laboralista, va ser processat per col·laboració amb els maquis i condemnat a tres anys de presó. La família, menystinguda per la gent del poble, es traslladà a Barcelona, però la gran ciutat no va ser més acollidora que el poble que havien deixat enrere. Ja en la transició democràtica, el germà gran, també advocat laboralista, viu amb entusiasme els esdeveniments polítics, mentre que ell, en Miquel, s'ho mira amb escepticisme.

És ja des de Munic, on treballa en una multinacional química, que decideix viatjar als seus orígens i acaba passant un dia sencer al carrer de la seva infància, una jornada de rememoració personal.

Blanes

Toni Reyes (Coord)
Josep Bota-Gibert (Coord.)
Quaderns de la Revista de Girona
2018 - 96 pàgines

Aquest llibre és el número 196 de la col·lecció, editada per la Diputació de Girona conjuntament amb l'Obra Social "la Caixa". Amb aquesta nova monografia dedicada a Blanes ja són 113 els municipis protagonistes dels «Quaderns de la Revista de Girona».

Seguint amb les coordenades pròpies dels «Quaderns de la Revista de Girona», el llibre és una monografia que pretén oferir una panoràmica general dels aspectes històrics, culturals, socials i geogràfics, passats i presents, que han configurat Blanes. Aquesta publicació no vol omplir un buit historiogràfic ni fer cap revisió històrica exhaustiva, sinó que intenta posar al dia els temes tractats, suggerir línies de treball i, especialment, crear interès per tot el que s'hi ha esdevingut. El llibre consta de quaranta-un capítols, al llarg dels quals els autors han anat desglossant les característiques més destacades, com són la història, la literatura, la cultura popular, la indústria, l'esport i les arts visuals, entre d'altres.

Bota i Reyes són els autors del llibre i també han coordinat els textos d'una colla de blanencs especialistes en cada tema. Aquest

grup està format per Neus Baltrons, filòloga; Fèlix Bota, arxiver; Mercè Cabré, investigadora; Lourdes Domènech, professora; Josep M. Guinart, músic; Fèlix Rabassa, historiador; Aitor Roger, historiador; M. Àngela Sagrera, professora; Enric Sagristà, geòleg; Juli Valdunciel, doctor en geografia, i Maria del Vilar Vilà, doctora en història.

Josep Bota-Gibert (Blanes, 1952-2015) era llicenciat en filologia catalana per la Universitat Autònoma de Barcelona, va exercir de professor d'institut i pertanyia al cos d'inspectors d'Ensenyament.

Toni Reyes Valent (Blanes, 1962) és llicenciat en Història i màster en Arxivística per la Universitat Autònoma de Barcelona. És director de l'Arxiu Municipal de Blanes.

▲ L'Àngel. 1949. Col·lecció Joan Burcet (AMBL)

Serva ordinem et ordo te servabit

Aquesta edició fou acabada
el desembre de 2018
als tallers d'Indústria
Gràfica Montserrat

